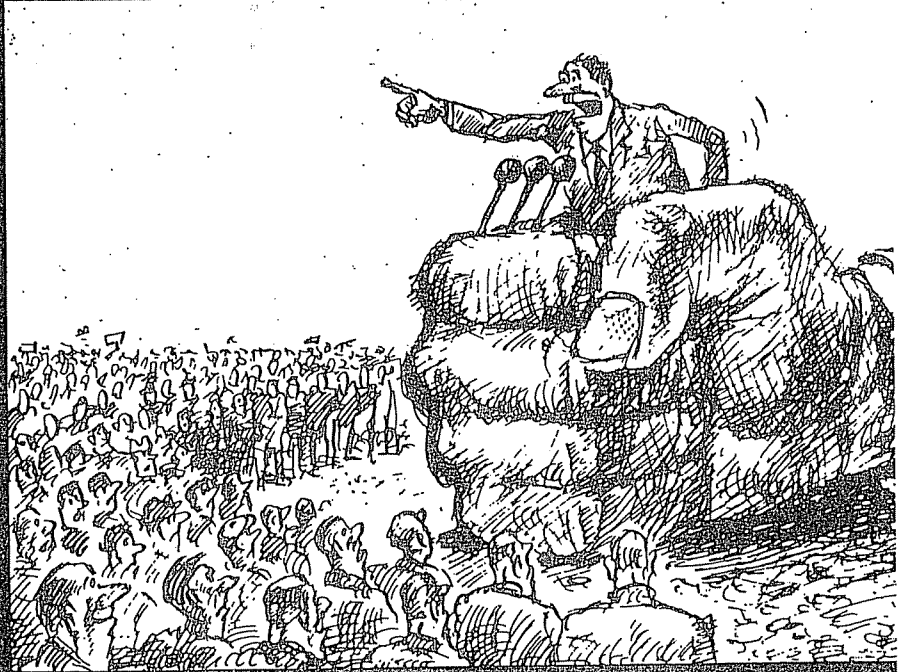

RT '93

Marje

ARAYIŞ

Anavatan kaderini bizimle paylaşmak, geleceğini bizimle birlikte inşa etmek istiyor.

"HAYDI ABHAZYA'YA"

Anavatan Abhazya, 130 yıl önce zorla yurtlarını terkeden evlatlarını, onların torunları olan bizleri geri çağırıyor. Bugün Gürcistan saldırganlığına karşı onur mücadelesi veren Abhazya, kaderini bizimle paylaşmak, geleceğini bizimle birlikte inşa etmek istiyor. Abhazya bizden, Abhazya'ya sahip çıkmamızı istiyor. Bu çağrı hepimize... Bu görev hepimizin...

Hepimizin yakından bildiği gibi Abhazya'nın en önemli sorunu, nüfus yetersizliğidir. Abhazya'yı korumanın, ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan gelişimini sağlamanın tek yolu, nüfusunu artırmaktır. Abhazya Cumhurbaşkanı Sayın **Vladislav Ardzinba**'nın çağrısını hepimiz biliyoruz. Bu çağrıda da belirtildiği gibi, Kafkasya'nın bir parçası olan Abhazya, Abhazları, Ubıhları, Adıgeleri, Kabardeyleri ve tüm diğer Kuzey Kafkas kökenlileri, yerleşmek üzere Abhazya'ya davet ediyor.

Abhazya, halen Anavatan dışında yaşayan ve Abhazya'ya dönmek isteyenler için, hükümete bağlı bir "**Nüfus ve Yerleşim**" komitesi oluşturmuş, gerekli çalışmalara başlamıştır. Abhazya'ya gideceklerin ikametgâh, iş, eğitim ve benzeri ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla oluşturulan bu birim, ilk etapta, konut ve toprak dağıtımı konusunda gerekli düzenlemeleri yapmıştır.

Abhazya'da faaliyet gösteren bu birimle paralel çalışmak üzere İstanbul'da oluşturulan "**Demokratik Çalışma Gurubu**", buradan oraya gidiş konusunda gerekli bilgi ve kolaylıkları sağlamak üzere çalışmaya başlamıştır. Bu konuda yürütülen çalışmaların prensipleri ve yöntemleri, ana hatlarıyla şöyledir.

Bu konuda yürütülen çalışmaların prensipleri ve yöntemleri, ana hatlarıyla şöyledir.

- 1- Abhazya'ya göç çağrısı, tüm Kuzey Kafkayalı'ları içermektedir.
- 2- Kuzey Kafkas kökenlilerin yaşadığı tüm il ve ilçelerde, merkez çalışma grubuna paralel bölge çalışma grupları veya temsilcilikler oluşturulacaktır.
- 3- Abhazya'ya gidip yerleşmek isteyenler, (ekte iletilen) form doldurulacak, bu formlarla ilgili ilk değerlendirmeleri bölge sorumluları yapacak ve merkeze ulaştıracaklardır. Merkezin değerlendirmesi ışığında, isteklinin Abhazya'ya ne zaman ve ne şekilde gideceği planlanacaktır.
- 4- Ekonomik imkanları kısıtlı vatandaşlarımıza bölgelerden takviye yapılacak, bu mümkün olamıyorsa merkeze bildirilecektir. En kısa sürede, salt bu konuya ilişkin bir fon oluşturulacaktır.
- 5- Bölge sorumluları, karşılaşılabilecek problemleri, görüş ve değerlendirmeleri merkeze iletecekler ve gerekli desteği isteyeceklerdir.
- 6- Demografi ile ilgili çalışmalar konusunda gerekli bilgi ve değerlendirmeler için doğrudan grup başkanı **Erol Kılıç** (Tel: 240 85 61-iş, 342 08 57-ev) ile veya komite sekreteryası ile ilişki kurulabilir.

"Abhazya'nın geleceği bizim elimizde"

Kafkas-Abhazya Dayanışma Komitesi / İstanbul

MARJE

LİNA ORGANIZATION

Adına Sahibi

Sönmez BAYKAN

Genel Yayın Yönetmeni

Zafer SÜRER

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Mustafa Aziz ÖZBEK

Sanat Yönetmeni

Cihan İŞBAŞI

Mali İşler ve Abone Sorumlusu

Tunay TARKAY

Merkez Büro(Ankara)

Fatih GÜNEŞ

Yeşilirmak Sk. 12/44

Maltepe/ANKARA

Tel/Fax:231 02 24-231 02 25

İstanbul Temsilcisi

Fuat AYDEMİR Tlf:2885436

Maykop Temsilcisi

Mehmet UZUN

Yazışma Adresi

P.K. : 355 Kızılay / ANKARA

Havale Hesap No(TL)

MARJE DERGİSİ

Posta Çeki Hs. 103118

Havale Hesap No(Döviz)

T.C. İş Bankası Çankaya Şb.

(\$) 311 86 63 no'lu hesaba

(DM) 311 86 78 no'lu hesaba

Abone Koşulları

Türkiye 100.000 TL

Avrupa 60 DM/Yıllık

Diğer Ülkeler 45 \$ Yıllık

Fiatı : 10.000 TL

Baskı

GÖZDE OFSET - 230 78 73

MARJE

bir

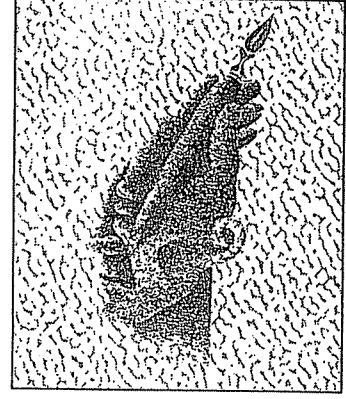
LİNA ORGANIZATION

ürünüdür.

Değerli Marje Dostları,

"Yeltsin Diktatörleşiyor"
Hürriyet Gazetesi 13 Mart 1993
tarihli sayısında bu başlığı atmış.

Rusya Federasyonu'nu oluşturan halkların temsilcilerine karşı Batı'nın isteği doğrultusunda savaş açan Yeltsin'in ulaşmak istediği sonuç derginiz Marje'de defalarca gündeme geldi. Son zamanlardaki gelişmeler ise kaygı verici.

Türkiye'yi ziyaret eden Kaberdey-Balkar Cumhuriyeti heyetinin açıklamalarına bakılırsa "Diktatörleşen Yeltsin'e" neredeyse alkış tutuluyor. Bu da bizleri Kafkas Cumhuriyetleri yöneticilerinin eski alışkanlıklarından kurtulamadıklarını, Birleşik Kafkasya idealine birer engel teşkil ettiklerini düşündürüyor. KBC Dışişleri Bakanı Yemuz Anatole'nin sorularımıza verdiği yanıtlar bu durumu doğrular nitelikte. Ayrıca döne döne köşesinde Yenemiçe M.'nin bu konudaki yorumunu ilgiyle okuyacağımızı umuyoruz.

Yazılarına bir süre ara veren Ömer Şahin, Gündem köşesinde "Çerkeslerin Çifte Vatandaşlığı" konusundaki yorumuyla tekrar merhaba diyor.

Üstad Özdemir Özbay, Aytek Namitok'un İstanbul Bağlarbaşı K.K.D.'ne teslim edilen kitap koleksiyonunun zamanın dernek yönetilerince çarçur edildiğini vurguladığı yazısında eserleri Çerkes halkı adına geri istiyor.

Tarih köşemizde konuk yazar Ufuk Tavkul'un Karaçay- Mal-kar Tarihi üzerine araştırması ve yorumu ilgiyle okunabilecek yazılardan biri.

"Kutsal Topraklara Gezi"

Çerkeslerin yaşamak zorunda kaldıkları ülkelerden biri olan ve Dünya gündemini sürekli meşgul eden İsrail'i ziyaret eden yazarımız Batıray Özbek'in izlenimlerini bulacağınız yeni yazı dizisi.

Kısacası ilgiyle okuyacağımızı sandığımız bir sayı hazırlamaya çalıştık.

Gelecek sayımızda sayfalarımıza değerli bir araştırmacı konuk oluyor. Türkiye Çerkeslerinin Kurtuluş Savaşı'ndaki yeri konusunda önemli araştırmaları bulunan Agaçe Muhittin ÜNAL ağabeyimiz.

Kaygıların, umuda ve sevince yerini terkettiği bir gelecek dileğiyle ...

Marje dostlar !..

B

U SAYIDA

MARJE

HER SÜRGÜNDE BİR ÇIKAR

MART '93

BAŞYAZI

- OKUYUCUYLA BÜTÜNLEŞMEK

4

KABARDEY'DEN RESMİ HEYET

- YALVARMAYA GELMEDİK

6

MARJE/TARİH

- TARİHTE KARAÇAY-MALKAR HALKI

13

ALMANYA NOTLARI

- BİZ GİDERİZ TERSİNE

16

AYTEK NAMITOK

- TÜRKİYE YAŞAMI

18

POLİTİK YORUM

- ŞAPUR ŞUPUR YARABİ ŞÜKÜR

22

KUTSAL TOPRAKLARA GEZİ

- İSRAİLDEKİ ÇERKESLER

26

GÜNCE

- EĞİLİM AKADEMİSİ

32

GÜNCEL

- HİREY OLABİLME

34

DÖNE DÖNE

- ONYIL ÖNCE ONYIL SONRA

38

MAKALE/ÇEVİRİ

- KENDİNE SAYGI, GÜZEL BİR ALIŞKANLIK

42

GÜNDEM

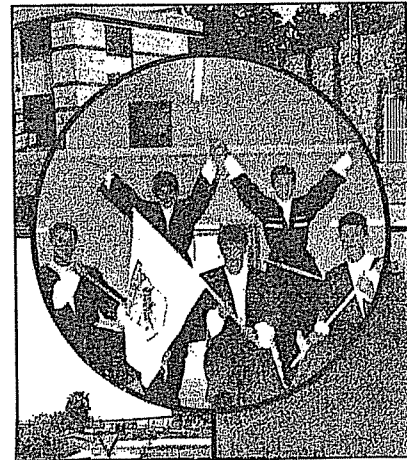
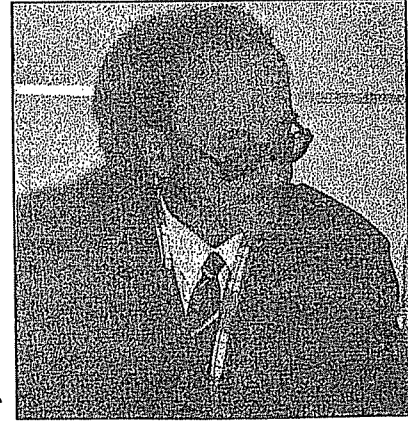
- BORİS YELTSİNİN DİRDİNE?

44

KARİKATÜR

- CİHAN İŞBAŞI

48

Karadeniz kültürel işbirliği

KÜLTÜR, bilim ve enformasyon alanında işbirliğini güçlendirmek amacıyla, ön mutabakatı 25 Kasım 1992'de Rusya Federasyonu'nun Soçi kentinde sağlanan sözleşme metni, 5-6 Mart 1993 tarihleri arasında İstanbul'da yapılacak kültür bakanları toplantısında görüşülecek ve imzalanacak.

OBJEKTİF

Taha AKYOL

OSMANLI HARMANI...

PROF. Kemal Karpat, "Osmanlı - Avrupa 1830-1914" adlı fevkalade mühim eserinde, ulus hareketlerine dikkat çekiyor: Kafkasya, Kırım ve Balkanlar'dan 1908'e kadar Türkiye'ye göçen Müslüman nüfus 5 milyonu bulmuştur. 1880'de İstanbul nüfusunun yarısı gayri müslim iken 1900'de Müslüman oranı yüzde 70'e çıkmıştır ve bunun asıl sebebi bu göçlerdir.

Toprak kayıplarına rağmen 1875'ten 1895'e kadar Osmanlı nüfusunun 19.5 milyondan 27 milyona çıkması ve Müslüman oranının hızla artması da bu göçler sebebiyledir.

Bu göçlerin ekonomik ve kültürel sonuçları da gerçekten "muazzam" olmuştur: Anadolu'nun verimsiz ve insan emeğini tüketen bozkırına, bu göçmenler Kafkasya, Kırım ve Balkanlar'ın verimli topraklarından yeni tarım teknikleri getirmişlerdir. Takriben 1 milyon Kafkasyalı, 1 milyon Kırım Tatarı, 3 milyon Balkanlı Müslüman... (Göçler Cumhuriyet döneminde de devam etti.)

Prof. Karpat, bu göçlerle gelen yeni teknikler sayesinde 1885-1912 arasında Osmanlı üretimindeki artışa dikkat çekerek, toprak kayıplarına rağmen Vedat Eldem, "Osmanlı İmparatorluğu'nun İktisadi Şerhleri Hakkında Bir Tetkik" adlı eserinde, 1889-1914 arasındaki Osmanlı üretim artışının yüzde 40 olduğunu yazıyor.

Verimli topraklardan gelen bu insanlar, aynı zamanda, daha yüksek bir eğitim düzeyini ve geniş bir ulku da getirdiler. İşte birkaç sembol isim: Kafkasyalı Hüseyin-zade Ali, Kazan-Tatarı Yusuf Akçura, Balkanlı Şemseddin Sami, Mecelle yazarı Ahmet Cevdet Paşa...

Ve, Selanik'te doğarak, bizi sınırlarımız ötesindeki tarih mirasına bağlayan bir coğrafyadan gelen Atatürk...

TÜRKİYE Cumhuriyeti'nin kuran ve bugün bölgenin en güçlü, en gelişmiş ülkesi yapan bu "Osmanlı harmanı", sadece son asrın göç olaylarından ibaret değildir. 215 Osmanlı sadrazamından 240 Abhaz, Çerkez, Çeçen ve Müslüman Gürcü olmak üzere Kafkasyalıdır. Osmanlı sadrazamlarından 311'i 12'si Boşnak'tır.

Yeltsin den muhtıra oyunu

Muhalefet sıkıştırınca, Rusya lideri, Halk Temsilcileri Kongresi'ni yine terk etti

DİŞ HABERLER SERVİSİ

ABHAZYA'da Gürcülerin denetimindeki başkent Suhumi'yi bir Rus savaş uçağının bombalaması, Moskova ile Tiflis arasında gerginliğe yol açtı. Gürcistan lideri Eduard Şevardnadze, bu saldırıya "uygun karşılığın" verileceğini bildirerek, Moskova'ya meydan okudu. Rusya ise, bombardmanı bir Rus uçağının yaptığı iddialarını reddetti.

Uluslararası basın demokrasiyi tartıştı

25.02.1993 Milli Yet
Cenk BAŞLAMİŞ MOSKOVA

ULUSLARARASI Basın Enstitüsü, Uluslararası Gazeteciler Birliği Konferansı ve Rusya Gazeteciler Derneği'nin Moskova'da ortaklaşa düzenlediği yuvarlak masa toplantısı, önceki gün tamamlandı.

17 ülkeden tanınmış gazeteci ve siyaset bilimcilerinin bulunduğu toplantıda, demokrasiye geçiş sürecinde piyasa ekonomisi, azınlıklar sorunu ve basının görevleri tartışıldı.

Toplantıda Türkiye'yi temsil eden yazarımız Metin Tokar, azınlıklar sorununun kültürel ve siyasi yönlerine değinen konuşmasıyla ilgi topladı. Tokar'ın, Estonya ve Gürcistan gibi, eski Sovyetler Birliği çatısı altındayken azınlık ko-

numunda bulunan cumhuriyetlerin, bağımsızlıklarını kazandıktan sonra kendi topraklarında yaşayan azınlıklara baskı uygulamaya yöneldiği yolundaki değerlendirmesi, diğer konuklar tarafından da desteklendi.

Uluslararası Basın Enstitüsü Yönetim Kurulu üyesi de olan Tokar, her iki dünya savaşının çıkmasında da azınlık sorununun rol oynadığını anımsatarak, benzer bir trajedinin yinelenmemesi gerektiğini belirtti.

Toplantının ilginç konuşmalarından birini de Rusya'ya temsil eden Galina Strovoyteva yaptı. Yeltsin'in etnik konulardaki eski danışmanı olan Strovoyteva, Türkiye'nin yanı başındaki Gürcistan'ın çok yakın bir gelecekte Lübnan'dı döneceği uyarısında bulundu.

Şevardnadze Rusya'ya uyardı

MOSKOVA ӨAA

GÜRCİSTAN lideri Eduard Şevardnadze, bölgedeki Rus askerî yetkililerini bir Gürcü-Rus savaşı çıkarmak istemekle suçlayarak, Türkiye sınırındaki Rus askerlerinin çekilmesini istedi, aksi halde topyekün seferberlik ilan edeceklerini bildirdi.

Gürcistan lideri, Rus birliklerinin bölgedeki yıkıcı faaliyetleriyle ilgili olarak Rusya Devlet Başkanı Boris Yeltsin ile yüz yüze görüşmek istediğini de kaydetti.

Yeltsin gidiyor

Rusya

kaosa

**Gürcülerden
misilleme tehdidi**

Rus uçağının Suhumi'yi bombalaması, Moskova-Tiflis arasında gerginliğe yol açtı

Ancak Rusya Savunma Bakanlığı, iddiaları yalanladı. Bakanlık açıklamasında, Eseri bölgesindeki Rus birliklerini önceki gün sürekli ateş altında tutan Gürcü mevzilerine karşı misilleme amacıyla bir savaş uçağının saldırıda bulunduğu belirtildi. Açıklamada, Suhumi'deki sivil nüfusun bombalanmasının söz konusu olmadığı savunuldu.

B

AŞYAZI

Sönmez BAYKAN

OKURLA BÜTÜNLEŞMEK

Derginiz Marje bu güne kadar sizlerin gönderdiği tüm eleştirileri dikkate almıştır. Bu eleştiriler sayesinde derginiz Marje'nin çizgisi yükselmekte ve gelişmektedir. Biz Marje çalışanları olarak eleştiri ve önerilerle bize katkıda bulunmaya çalışan ve bunu Çerkes toplumunun pek alışık olmadığı bir yolla yazılı olarak yapan siz Değerli Marje Okurlarına ve görüşlerinize saygılıyız. Bugüne kadar yayınladığımız tüm eleştirileri yorumsuz yayınlamaya çalıştık.

Ancak bu sefer izin verirsiniz bir istisna yapmak istiyoruz. Bandırma'dan değerli okuyucumuz Sayın Thostatı Kurtuluş'un bize yazdığı mektup ve değindiği önemli konularda bir açıklama yapacağız.

SELAM DOSTLAR...

Yüklendiğiniz görevin zor olduğunu ve bugüne kadar zorlukları başarıyla aşabildiğini görmek beni ilerisi için umutlandırıyor.

TERİNİ KAĞIT, ZAMANINI MÜREKKEP VE CANINI KALEM yapıp mücadele eden, bizi aydınlatan insanlara binlerce kez teşekkürler...

Ve sitemler; sayıları milyonları bulan, okumayı sevmeyen ve sevmemek için direnen, günümüzde hızla gelişen olayların gerisinde ve duyarsız kalan bizlere binlerce kez sitemler...

Kafkasya'da çarlık oyunları teşhisinizi çok doğru, çok önemli ve hatta ürkütücü buluyorum. Kafkas cumhuriyetlerinin hazırlıksız yakalandığı SSCB'nin dağılmasının hem kültür hem de nüfus asimilasyonunu hayata geçireceğini, ekonomik olarak da güçsüz olan bu cumhuriyetlerin birleşmekten başka çareleri olmadığını ve ABHAZYA'nın Bağımsızlık mücadelesini bütün halkların gerek gönüllülerle gerekse diğer yardımlarla desteklemesini bu yüzden çok önemli bir adım olarak görüyorum ve yardımların kesintisiz sürmesini diliyorum.

«ABHAZYA'nın kurtuluşu, KAFKAS HALKLARI KONFEDERASYONU'NUN DOĞUŞUNUN MÜJDECİSİ OLACAKTIR!»

KAFKAS DAĞLI HALKLAR KONFEDERASYONU'nun ABHAZYA Savaşında çok etkili

olması Rusya'da dikkatleri çektiğini ve bu birleşime karşı olduğunu bir anda ortamı körükleyerek OSET-İNGUŞ anlaşmazlığını kördüğüm haline getirerek gösterdi. Bir ASETİN olarak bu tür kardeş kavgalarını tasvip etmediğimi belirtir, böyle oyunlara gelmememiz gerektiğine dikkat çekirim..

OSET-İNGUŞ çatışmalarının Türk basınında sürekli olarak HİRİSTİYAN-MÜSLÜMAN savaşına(!) dönüştürülerek dikkat çekilmesi çok enteresandı. Kafkasya'daki bireyleri, toplumları tanımadan ve hatta haritada yerlerini bilmedikleri cumhuriyetlerden; muhtarlık, şehir veya bölge diye bahsedecek kadar kulaktan dolma bilgilerle sık sık malzeme olarak kullanılan bu tür dinsel kökenli oyunlara gelmeyeceğimizi biliyorum.

Fakat onların bilmedikleri ASETİNLERİN (OSETLERİN) yüzde kırkının Müslüman olduğu ve diğer Osetlerle birlikte Kuzey Osetya Cumhuriyeti'nde yaşadıklarıdır.

İlk günden beri ABHAZYA Savaşında (ABHAZYA'ya Konfederasyona bağlı olarak hem GÜNEY OSETYA'dan hem de KUZEY OSETYA'dan ayrı ayrı gönüllü) OSET MİLİSLER gitmiş ve savaşmaktadırlar..

Kendi yayın organlarımızda yer alan Abhazya ile ilgili yazı ve yorumlarda Adıge, Çeçen, Kabardey, Rus v.s. gönüllülerinden tek tek halk isimleri ile bahsedilirken OSET ismi atlanıyor. Kasıt olmadığını zannediyorum. Fakat gerek bu nedenle gerekse Oset-İnguş çatışmasında Osetlerin dışlatılmak istenmesine sizin de tepkisiz kalmanız bizleri üzmüş ve zor durumda bırakmıştır.

Umarım Marje olarak bu konuda bir çalışma yaparak bizleri rahatlatırsınız. Oset-yasız Kafkas birliği olmayacağına göre bir açıklama getirmemiz gerekiyor.

TÜRKİYE'de ve KAFKASYA'da BİRLEŞMEYE İNANIYOR, HERKESİN İNANMASINI VE KISA ZAMANDA GERÇEKLEŞMESİNİ DİLİYORUM!..

Saygılarımla

Thostatı Kurtuluş

Bandırma 16.2.1993

Değerli Marje Okurları,

Sayın Tohastatı Kurtuluş'u gösterdiği hassasiyetten dolayı kutluyor ve öncelikle bir konuya açıklık getirmek istiyoruz.

✓Biz Marje çalışanları olarak Anavatan'da, Diaspora'da kısacası dünyanın herhangi bir yerinde bir kardeşimizin burnunun dahi kanamasına seyirci kalmayız. Bugüne kadar kalmadık, bundan sonra da kalmayacağız.

✓Derginiz Marje'nin genel ilkelerinin başında şöyle bir tespit vardır. Bugün Dünya Çerkeslerinin birinci görevi Ulusal ve kültürel kimliğimizi Anavatan'da ve yaşadığımız her ülkede kabul ve tescil ettirmektir. Marje Dergisi bunu temel çizgisi olarak kabul eder ve bu mücadele içinde yer alır.

✓Marje Dergisine göre Anavatan kavramı Hazar'dan Karadeniz'e Dağıstan'dan Abhazya'ya kadar ayrılmaz bir bütündür ve üzerinde yaşayan tüm insanlar ayırdedilmeksizin birbirlerinin kardeşidir.

✓Marje Dergisi Çerkes kelimesinin, Anavatan'da ve Diasporada yaşayan tüm Kuzey Kafkasyalıları (Adıge, Abaza, Çeçen, Dağıstan, Oset, Karaçay, Malkar) kapsayan siyasi bir misyon taşıdığına inanır. Bu çerçevede Anavatan'da birliği ve Dünya Çerkeslerinin örgütlülüğünü savunur.

✓Marje Dergisi Hazar'dan Karadeniz'e Çerkesya'nın tarihi sınırlarını siyasi sınır olarak kabul eder. Bu topraklar üzerinde her türlü işgale ve kardeş kavgasına karşıdır.

✓Marje Dergisi kendi Ulusal ve Kültürel Kimliğini redetmeyen her Çerkes'in, Anavatan'a dönecek olsun olmasın, bu mücadeleye destek vermesi, daha da ötesi yer alması gerektiğine inanır.

✓Marje Dergisi yayınlandığı ülkede Çerkeslerin birliği ve örgütlülüğünden yanadır ve bu örgütlülüğün Dünya genelindeki örgütlülüğümüz içinde etkin ve güçlü bir şekilde yer alması gerektiğine inanır.

✓Marje'nin sayfaları Ulusal ve Kültürel kimliğimizi kabul eden herkese, kendi Ulusal ve Kültürel Kimliğini reddetmeyen her Çerkes'e açıktır.

✓Marje Dergisi bütün Dünya Halklarının kardeşliğinden ve barış içinde yaşamalarından yanadır.

İşte Okurumuz bu çizgiyi taşıyan Marje'nin sayfaları arasında Oset-İnguş anlaşmazlığına yeteri kadar yer verilmediğini, buna da üzüldüğünü haklı olarak dile getiriyor.

Okurumuzun "Kendi yayın organlarımızda Abhazya ile ilgili yazı ve yorumlarda Adıge, Çeçen, Kaberdıy, Rus v.s. gönüllülerinden tek tek halk isimleri ile bahsedilirken OSET ismi atlanıyor. Kasıt olmadığını zannediyoruz. Fakat gerek bu nedenle gerekse OSET-İNGUŞ çatışmasında Osetlerin dışlatılmak istenmesine sizin de tepkisiz kalmanız bizleri üzmüş ve zor durumda bırakmıştır." ifadesi, üzerinde durulması gereken önemli bir nokta.

İnguş-Oset çatışması olarak dünya kamuoyuna yansıtılan olayların Rusya'nın Çarizm Politikası sonucu meydana geldiğini daha önceki yayınlarımızda ısrarla vurguladık. Türkiye'de yaşayan Çerkesleri bu olayların perde arkası konusunda aydınlatma çabalarımız gerek Osetya'dan gerek İnguş'tan yeterli ve sağlıklı haber almada karşılaşılan güçlükler dolayısıyla gerçekleşmemiştir.

Türkiye'de yaşayan ve Anavatan'la yakın ilişkileri olan Çeçen ve Oset hemşehrilerimizden olaylar hakkında ısrarla bilgi talebimiz yanıtsız kalmıştır. Öyle ki olaylar patlak verdiğinde diyalog kurmaya, bilgi almaya çalıştığımız bir arkadaşımızın "Siz Abhazya'nızı kurtarın, biz kendi sorunumuzu kendimiz çözeriz" şeklinde garip tepkisiyle karşılaştık.

Yine İstanbul'da kurulu bulunan Alan Vakfı'ndan bilgi talebimiz sonuçsuz kaldığı gibi kendi düşüncelerine sayfalarımızın açık olduğunu bire bir görüşmemizde dile getirmemize rağmen taleplerimiz yanıtsız bırakılmıştır. Marje çalışanlarının eline Osetya ve Çeçenistan'dan yayınların geçmemesi, diğer Kafkas Cumhuriyetlerinde çıkan yayınların da olayların aktüalitesini kaybettikten sonra elimize geçmesi, olaylar hakkında geniş yorumlara girmekten kaçınmamıza neden olmuştur.

Marje gücü yettiğinde Tüm Kuzey Kafkasyalıların sesi olma çabasıdadır. Diaspora Çerkeslerinin yayını durumunda olan birkaç yayının seslerinin daha gür çıkması, gerçeklerin su yüzüne çıkarılması ve var olan sorunlara ortak çözümlerin aranması için her kesimin el birliğine ihtiyaç vardır. Türkiye günlük basınındaki çarpıklıklar karşısında durabilmenin yolu güç birliğiyle mümkündür.

Yayınlarımızın bu çerçevede değerlendirilmesini ve katkıda bulunulmasını diliyor, değerli okurumuzu, göstermiş olduğu hassasiyetten dolayı tekrar kutluyor ve teşekkür ediyoruz.

Kabardey-Balkar Cumhuriyeti'nden bir heyet Odalar Birliği'nin davetlisi olarak Türkiye'yi ziyaret etti. Dışişleri Bakanı Yemuz Anatole, Maliye Bakanı Şovej Hasanbi, Sosyal Güvenlik Bakanı Xumkul Boris, Kabardey-Balkar Cumhuriyeti (KBC) Müftüsü Pşıhaş'e Şefik ve Dışişleri Politik Danışmanı Kudrey Boris'ten oluşan heyet, üç günlük Ankara ziyaretinden sonra İstanbul'a geçti.

TC Dışişleri Bakanı Hikmet Çetin'le 1.5 saat süren bir görüşme de yapan heyet kendisine ekonomi, kültür, eğitim ve sosyal problemlerinin çözümünde işbirliği öneren bir paket sundular. Bu öneri paketinin TC Dışişleri tarafından ilgiyle karşılandığını belirten Yemuz, Hikmet Çetin'in, önerileri gözden geçireceklerini, bir taslak hazırlayıp ileri bir tarihte bir anlaşma yapabileceklerini dile getirdiğini söyledi.

KBC Dışişleri Bakanı Yemuz Anatole: "Biz kesinlikle yalvarmaya gelmedik."

Kabardey-Balkar Cumhuriyeti'nden bir heyet Odalar Birliği'nin davetlisi olarak Türkiye'yi ziyaret etti. Dışişleri Bakanı Yemuz Anatole, Maliye Bakanı Şovej Hasanbi, Sosyal Güvenlik Bakanı Xumkul Boris, Kabardey-Balkar Cumhuriyeti (KBC) Müftüsü Pşıhaş'e Şefik ve Dışişleri Politik Danışmanı Kudrey Boris'ten oluşan heyet, üç günlük Ankara ziyaretinden sonra İstanbul'a geçti.

Heyet, Ankara Kuzey Kafkasya Kültür Demeğini ziyaret ederek Türkiye'ye geliş nedenleri ve yaptıkları görüşmeler hakkında bilgi verdi. Heyet adına açıklama yapan Dışişleri Bakanı Yemuz Anatole "Biliyorsunuz, KBC, SSCB döneminde Özerk cumhuriyet statüsünde idi. Şimdi ise Rusya Federasyonu içinde birinci derecede cumhuriyet statüsündedir. İstersek ayrılabiliriz, istersek Rusya ile birlikte olacağımız bir konumumuz var. Yaptığımız Federasyon anlaşması gereği dış ülkelerle KBC olarak ilişki kurma hakkımız vardır. Türkiye'yi ziyaretimiz de bu çerçevede bir ziyaretir." şeklinde başladığı konuşmasında, Rusya'nın bilgisi dahilinde KBC yetkililerinin ortak kararı doğrultusunda ilk dış ilişkileri Çerkeslerin yaşadıkları ülkelerle kurduklarını, öncelik tanınan bu ülkelerden biri de en çok Çerkesin yaşadığı Türkiye olduğunu belirterek sürdürdüğü açıklamasında, Rusya ile Türkiye arasında son dönemlerde ilişkilerin artmış olmasına da dikkat çekti.

Türkiye'de ilgiyle karşılandıklarını ve yaptıkları görüşmelerden son derece memnun olduklarını vurgulayan Anatole, TC Dışişleri Bakanı Hikmet Çetin'le 1.5 saat süren bir görüşme yaptığını vurgulayarak kendisine ekonomi, kültür, eğitim ve sosyal problemlerin çözümünde işbirliği öneren bir paket sunduklarını dile getirdi. Bu öneri paketinin TC Dışişleri tarafından ilgi

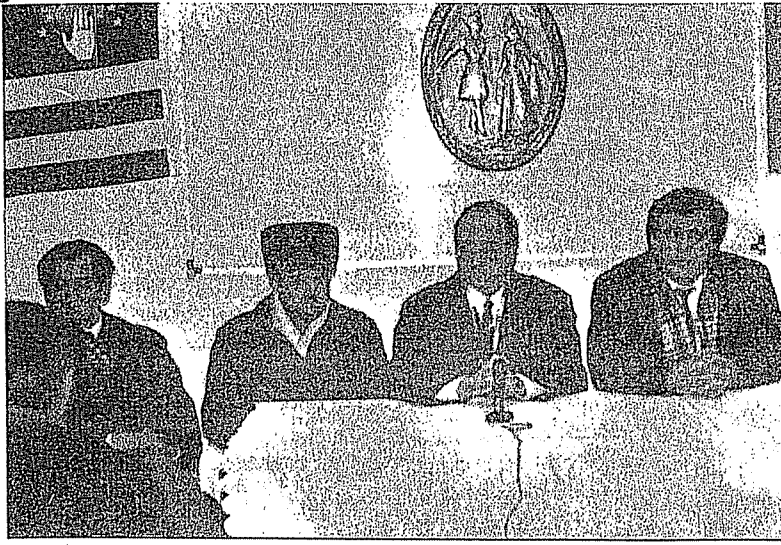
ile karşılandığını belirten Yemuz, Hikmet Çetin'in önerileri gözden geçireceklerini, bir taslak hazırlayıp ileri bir tarihte bir anlaşma yapabileceklerini dile getirdiğini söyledi.

Türkiye Odalar Birliği'yle KBC'ye yönelik yatırımlar konusunda yaptıkları protokol anlaşmasına göre Odalar Birliği'nden kalabalık iş adamı grubu TC Dışişleri ile koordineli olarak 1993 yaz aylarında KBC'yi ziyaret edecek ve ekonomik yatırımlar konusunda incelemelerde bulunacak.

"Biz kesinlikle yalvarmaya gelmedik. Bizim geliş nedenimiz, birlikte yürüteceğimiz işbirliği ve karşılıklı yardımlaşma çerçevesinde yatırımlar için davet etmektir." diyen Yemuz Anatole, "Bizler bugün üç yönden birleşiyoruz. Bir tarafta Rusya, bir tarafta Türkiye, diğer tarafta ise KBC. Üç devlet yanyana denebilir. Rusya'nın içindeyiz demişsem de KBC'nin devlet yapısı vardır. Devlet kurumlarımız vardır. Bu girişimlerimizin üç devlet için de hayırlı olmasını diliyorum. Yaşasın Rusya Cumhuriyeti, Yaşasın Türkiye Cumhuriyeti, yaşasın Kabardey-Balkar Cumhuriyeti. Yaşasın üç devletin kardeşliği" diyerek konuşmasını tamamladı.

TC Dışişleri ile görüşmenizde Abhazya gündeme geldi mi? şeklindeki soruya "Abhazya için söylediğim şudur: Türkiye'nin Abhazya'ya yardım ediyor olmasına çok seviniyoruz. Gürcistan'la kardeş Abhazya arasındaki savaşı sona erdirmek için KBC olarak, Türkiye'nin etkili bir arabuluculuk yapması bizi sevindirir. Türkiye'nin gönderdiği yardımlar ulaştı. Biz de Abhazya'ya yardım ediyoruz. Abhazlar bizim kardeşimizdir, akrabamız. Bu yüzden dayanışma içinde olmak zorundayız. Sizin yardımlarınızdan dolayı çok memnunuz." yanıtını verdi.

TC Dışişleri Bakanı'nın bu konudaki yaklaşımından

KBC Heyeti Ankara KKKD'yi ziyaret etti:
(Soldan)Xumkul Boris, Pşıhaş'e Şefik, Yemuz Anatole, Şovej Hasanbi

söz etmeyen Yemuz Anatole, KBC'nin Kafkasya içinde en istikrarlı, en sakin bölge olduğunu, bu özelliğinden dolayı Kafkasya'da meydana gelen olaylarda arabulucu olma görevini üstlendiğini, Oset-İnguş çatışmasında arabulucuk yaparak barış görüşme süreci başlattıklarını, çabalarının her iki tarafca da olumlu karşılandığını dile getiren Yemuz "İnanıyorum ki bu sorun en kısa zamanda çözülerek tatlıya bağlanacaktır" dedi.

Eski parlamenterlerden **Enver Kaplan** uzun bir konuşma yaptı. Duygusal nitelikli konuşması, son Abhazya olayından sonra yeniden Çerkes gerçeğini görüp vitrine çıkan, uzun yıllar bir çok devlet kademesinde görev almış yaşlılarımız adına yapıyor izlenimi verdi bizlere.

"KBC olarak Türkiye Çerkeslerine yönelik ne gibi çalışmalarınız var? Kafkas Halkları Konfederasyonu ve Şenibe Yura hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?" şeklinde iki sorunun bir arada sorulması üzerine, özellikle birinci soruya uzun uzun cevap verilmesi dikkat çekiciydi. Öyleki öзде birkaç cümleyle anlatılabilecek bir yanıtı verilen. Yemuz Anatole kendisinin yıllarca Rodina yöneticiliği yaptığını, diaspora Çerkeslerinin sorunlarıyla ilgilendiğini vurgulayarak, Dışişleri Bakanlığı görevine başladığında ilk işlerinden birinin Anayurt dışında yaşayanların dönüşü konusunda bir program hazırlanmak olduğunu ve bu programın da KBC yönetimi tarafından kabul edildiğini belirterek "Programda ne var dersenez, doğrudur Türkiye'de yaşayan Çerkesler geri dönmelidir, onları geri getirmeliyiz diye TC Devletine başvuruyu kapsamıyor. Ürdün Kralıyla bu konuya yönelik görüşmeler yapmak gerekir şeklinde bir programımız yok. Bizim programımız Çerkeslerin yaşadığı devletler nezdinde bu konuda görüşme, anlaşma yapmak gibi bir durumu kapsamıyor. Siz de anla-

malısınız, burada doğduğunuza göre, burada yaşadığınıza göre bunlarla kaynaştınız. Yaşamlarını paylaşıyorsunuz. Ekmeklerini yiyorsunuz. Devlet olarak, insanlarımızı geri istiyoruz şeklinde bir talebimiz yok. Çerkesleri geri istiyoruz diye bir ayırım yapmıyoruz. Böyle bir niyetimiz de yok. Ancak döneceğim diyene, döneceği zamandan itibaren yardımcı olmaya hazırız" şeklinde konuştu.

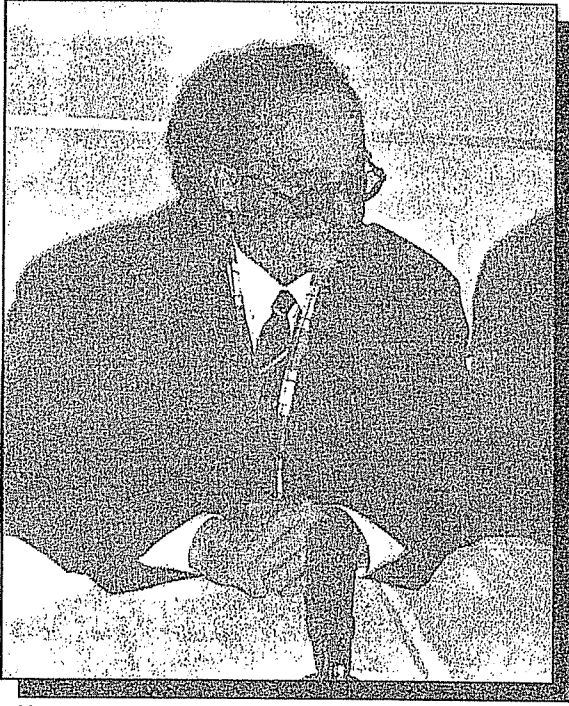
Kafkas Halkları Konfederasyonu ile ilgili düşüncelerini de açıklayan Yemuz Anatole, Kafkasya'da yaşayan küçük halkların hepsinin kendi devletlerini kurmak istediklerini, kendi kararlarını kendilerinin vermek istediklerini, buna karşın KHK'nın "hepimiz birleşelim, bütün küçük halkların yaşadığı bir devlet olalım" dediğini, Ekim devriminden sonra böyle bir yapının denendiğini fakat iki ay bile dayanmadığını (1922 yılında dağılan Dağlı Cumhuriyeti'ni kastediyor) belirterek "Neden dersenez, bizim kanımızda var galiba, kendi kararımızı kendi başımıza verelim anlayışı. Şimdi öyle bir cumhuriyet kursan bile başa kimi getireceksin. Dağıstan bir başkanı Adıgeler kabul edecek mi? Ya Dağıstan, A'diğe bir başkanı kabul edecek mi? Dağıstan'la Adıge anlaşsa bile Asetin kabul edecek mi? vb. Öyleki biz böyle bir konfederasyon oluşturmayı olumlu karşılamıyoruz."

Burada üzerinde dikkatle durulması gereken bir nokta da Çeçenistan'ın ve Abhazya'nın dışında bütün Kafkas cumhuriyetlerinin Rusları başkan kabul ediyor olmaları. Yorumu okuyucuya bırakıyoruz.

Yemuz sözlerini şöyle tamamladı. "Konfederasyon oluşturmak gibi bir amacımız kesinlikle yok. Şenibe Yura gibi konfederasyon oluştursak daha iyi olurdu, işimiz daha iyi olurdu diyen daha birçok genç var. Ama ne durumda olduğumuzu siz de görüyorsunuz. Biz konfederasyon istemiyoruz. Bizim istediğimiz cumhuriyetlerin dayanışma içinde olmalarıdır."

MARJE'NİN SORUSU

Marje yayın çizgisi paralelinde bütün Kafkasya'ya yönelik politikaları içeren bir soru yöneltti. Zira KBC Dışişleri Bakanlığı görevini yürüten Yemuz Anatole yanıtlanması gereken temel konuların özünden ısrarla uzaklaşarak pembe tablolar çizer bir görüntüm veriyordu. "DHK Başkanı Şenibe Yura'nın tutulmasından sonra KBC'de 27 Eylül olayları (1992) başladı. Olaylar sonrası KB Cumhurbaşkanı Kok'e ve Meclis Başkanı Karmok'e verdikleri beyanatlarda Kongre (KUK)'nin yasal olmadığını ilan ettiler. Buna karşın KHK Grozni toplantısında Rusya Federasyonu'na bağlı Kafkas cumhuriyetlerinin federasyon sözleşmelerini iptal etmelerini, iptal etmezlerse halk düşmanı ilan edileceklerini ve

Yemuz Anatole: Demokrasiyi herkes tam olarak anlamadı.

bu doğrultuda mücadele vereceklerini açıklayan karar aldı. Ayrıca KB'da Şenibe'nin serbest bırakılmaması üzerine çıkan olaylar da yaralanma ve ölümle sonuçlandı. Kafkasya'da meydana gelen olaylar akabinde özellikle Oset-İnguş çatışması çerçevesinde, KBC'nin de içinde bulunduğu Kafkasya'ya Rusya Federasyonu Halklar Komisyonu Başkanı **Sergey Şahray**, komutan olarak atandı. Atandıktan sonra İzvestia Gazetesine verdiği bir demeçte **"Rusya'nın toprağı olan Kafkasya'da silahın gücünü göstereceklerini, Kafkasya'da etnik bir gücün olmadığını, Rusya'dan yana olan adaletin gücünü göstereceklerini"** dile getirdi. Bu durum sizin açıklamalarınızın tam olarak tersi bir durum. Bir de hukuki olarak Rusya Cumhuriyeti olmadığına göre KBC'nin Rusya Cumhuriyeti ile bir anlaşma imzalaması söz konusu değil. Dolayısıyla Rusya Federasyonu Başkanı Yeltsin'in tek tarafı olarak imzaladığı kararname söz konusu. Yeltsin Dağıstan'dan Çeçenistan sınırına kadar olan bölgeyi, bir atama yaparak kontrol altında tutmaya çalışıyor. Bu konudaki düşüncelerinizi öğrenmek istiyoruz?" şeklindeki sorumuza KBC Dışişleri Bakanı Yemuz Anatole'nin cevabı aynen şöyle:

"Şahray değil, Şahray'ın dedesi gelse bizim kararlarımızı (Wunafe) alamaz. Şahray bizim tarafta doğmuş bir insandır. Yakından tanırız. Durum şu: Oset-İnguş çatışması çıktığında, kavgalar çıktığında, o etnik problemlerden sorumlu bakan olarak atandı. Rusya'nın adına olayları izliyor. Gelip yerleşmiş değil. 3-5 gün geliyor geri dönüyor. Durum böyle. Oset-İnguş olayı üzerine

"Asetinlerle İnguşları barıştırmak gerekir, KBC'den daha istikrarlı yer yok. Bu yüzden Asetinler de İnguşlar da sizi dinleyecekler. Onları Nalçık'ta bir araya getirerek anlaşdırmanın, barıştırmmanın bir yolunu arayalım" diye öneride bulundu. Öyleki diğer konular üzerine uzun uzun konuşmak istemiyorum. Bütün halklar olarak amacımız kendi kararlarımızı kendimizin alabileceği, uygulayabileceği devlet yapısıdır.

Eylül olaylarına gelince, ufak tefek kıpırdanmaların olmadığı yer yoktur. Demokrasiyi herkes tam olarak anlamadı. Olayların oluş biçimini örnekleyecek olursak, uzun süre kapıda bağlı kaldıktan sonra serbest bırakıldığında köpek, nasıl oraya buraya saldırırsa işte öyle olmuş insanlar var aramızda. Herşeye tepki koyan, istediği gibi davranmak isteyen. Demokrasiyi bir değneğe benzetirsek bir ucu özgürlük ise diğer ucundaki yasalara da uymak durumundasın. Fakat bazıları değneğin sadece bir ucunu seçiyorlar. O da özgürlük kısmı. Çalışmayı, devlet işlerini, yorulmayı bırakmışlar sadece özgürlük diyorlar. Onlarla bizim çalışmaya niyetimiz yok. Bizim için, onları yerlerinden edeceğiz diyen bir grup Eylül olaylarına neden oldular. Suyu bulanıranlar ve bulanık suda balık avlamayı amaç edinip ortaya çıkmış olanlar. O problem bitti. Onlar anladılar. Sizin bilmenizi isterim, o zaman cumhurbaşkanımız büyük bir sağduyu ile hareket etmemiş olsa idi, akıllı bir şekilde davranıncasaydı, Oset-İnguş olayları ve Ahazya'daki savaştan daha korkunç bir durumla karşı karşıya kalırdık. Dost ve akrabalarını toplayıp getirerek parlamentoyu yıkalım, yöneticileri öldürelim diyen kışkırtıcılar oldu. Fakat KBC'de 800 bin insan yaşıyor. Parlamentonun önünde toplananlar bana verilen bilgiye göre —*ki ben o zaman Ürdün ziyaretindeydim. Olaylar nedeniyle Türkiye'ye gelmeyi düşündüğümüz halde tekrar döndük*— 1000 kişiydi. Hatta bin demek de yanlış olur. Çoğu da burada ne oluyor diye merak edip geçerken uğrayanlardı, 300-400 insan oluyorlardı diyebiliriz.

Halk, cumhurbaşkanını seçen biziz, parlamentoyu seçen biziz, sizin söyledikleriniz bizi ilgilendirmez diyerek normal yaşamına devam etti.

Maliye Bakanı **Şovej**: Başlatanlar da pişman oldu.

Dışişleri Bakanı Yemuz: Başlatanların günahını almak istemiyorum ama Adige Xase Başkanı olsun, Kongres'in yöneticileri olsun bu olayların içinde yer aldılar. Fakat sonradan yanlış yaptıklarını anladılar.

Marje — Afedersiniz, kışkırttı dediğiniz insanlar, Xase Başkanıyla Kongre yöneticileri mi?

Dışişleri Bakanı Yemuz: Şenibe Yura'nın tutuklanmasını bahane gösterip, Şenibe serbest bırakılmalı diyerek başlatanlar, Xase ve Kongres başkanlarıdır. Daha önce cezaevinde yatmış, kavgalarda bulunmuş (çapulcu insanlar), sarhoşlar, croinmanlar onların ya-

nında yer aldılar. Bu durumda olan insanlar, sıcak durumdan yararlanmak isteyerek, yakalım, yıkalım diyerek kendi amaçlarına ulaşmak istediler. Kongres ve Xase yöneticileri bu durumu anlayınca "bunların amacıyla bizim amacımız farklıdır. Bizim buraya gelişimizin nedeni olay yaratmak veya yöneticileri indirmek değil, problemleri sunup çözülmesini sağlamaktır" diyerek pişmanlıklarını ifade ettiler. Tövbe ettiler. Günümüzde artık Xase Başkanı, Kongres Lideri, diğer partilerin liderleri, KBC'nin yöneticileri ayda bir defa bir araya gelerek problemler üzerine çözüm yolları arıyorlar."

Heyet dernekten ayrıldıktan sonra yoğun tartışmalara neden olan bu sorumuzun yanıtının tam olarak verilmemesi ve bakanın yanıtının AKKKD Başkanı F.Huvaj tarafından Türkçeye çevrilmemesi toplantıyı izleyen kitlenin tepki göstermesine neden oluyor.

Kimseye danışmadan 25-30 dakika konuşarak kitlenin sorularına engel olan **Enver Kaplan**'ın, KBC Heyetinin zamanının kalmadığını söyleyerek müdahalesine, devamında birebir diyalogla yanıt alma çabamızın başta bazı demek yöneticileri olmak üzere, engellenmeye çalışılmasına, heyetin TC Dışişleri Bakanlığının resmi konukları olduğu için bu tür soruların sorulamayacağı şeklindeki tepkilerine bir anlam veremedik. Zira son Abhazya Dayanışma Gecesi'nde Bağunsız Abhazya, Birleşik Kafkasya sloganını kitleyle birlikte atanlardan beklenen, şirin görünme politikası değil, Türkiye Çerkeslerinin sorunlarına ve Kafkasya'nın birliğine yönelik net tavırlar koymasındır.

Marje çalışanları olarak dernek lokalindeki saygısızlığımızı (!) sürdürerek, heyetten röportaj talebinde bulunduk. Heyet, bizimle görüşebileceklerini söyleyince geç saatlerde Devlet Konukevine heyetle röportaja gittik.

Heyete amacımız hakkında bilgi(?) vererek, bizimle görüşmeyi daha önce kabul eden heyet tarafından "Sizin amacınızı biliyoruz. Adıgellik diye bir derdiniz yok. Bu yüzden sorularınızı cevaplamayacağız." şeklinde karşılamanızı sağlayanların, heyetin bildiği(?) amacımızı bize de açıklamalarını rica ediyoruz.

Heyetle yaptığımız yoğun tartışma sonunda görüşme talebimiz kabul edildi. Burada, Kafkasya'nın genel sorunlarına ve olaylara yönelik ısrarlı sorularımızın heyet tarafından yanıtsız bırakıldığını vurgulamakta yarar var.

Rusya ile KBC arasında nasıl bir ekonomik bağ olduğunu merak ediyoruz. Maliye Bakanı **Şovej Hasanbi** yanıtlıyor sorumuzu.

"KBC ile Rusya karşılıklı anlaşmalar çerçevesinde bir ekonomik ilişki yürütüyorlar. Federasyon sözleşmesi çerçevesinde Cumhuriyetler uluslararası ilişkilerde, ekonomik ilişkilerde dış ülkelerle bağlantı kurma özgürlüğüne sahiptirler. Yüksek diplomasi, savunma, ordu, güvenlik konularını bütün cumhuriyetler gönül

rızasıyla Rusya'ya bıraktılar. Rusya Yeltsin'in çıkardığı bir kararname ile KBC'ye yılda 17 milyar ruble yardım ediyor. Ayrıca üniversite masraflarının tamamını Rusya karşılıyor. Buraya gelmeden bir gün önce bu 17 milyarlık yardım 21 milyar rubleye çıkartıldı. Ayrıca güvenlik kuvvetlerinin masraflarının tamamını da karşılıyorlar."

Bu yardıma KBC'deki kazancın dahil olup olmadığını sordüğümüzda ilginç bir yanıt veriyor Şovej Hasanbi. "Rusya'nın bize verdiği yardım, bizim kazancımızın üç katı oluyor. Ayrıca Rusya'dan petrol, gaz, hayvan yemi satın alıyoruz. Üzülünecek bir durum ama maalesef buğday da satın alıyoruz."

Buğday ambarı olarak bilinen KBC'nin buğday satın alması bizi şaşırtıyor. Şovej devam ediyor açıklamalarına. "Biz Rusya ile bal ile yünün iç içe yoğrulması gibi yoğrulmuş durumdayız. Rusya ve KBC hiç bir zaman ayrılmazlar. Ayrılışlar bile bu hem KBC'nin hem Rusya'nın aleyhine olur. Bunu anlamanız gerekiyor. Rusya bize, şu an bile istediğiniz kararı alma özgürlüğüne sahipsiniz diyor."

Yani Rusya'yı karşınıza almak istemiyorsunuz diyebilir miyiz? şeklindeki sorumuza Dışişleri Bakanı Yemuz Anatole garip bir cevap veriyor. "Mesela şimdi Türkiye ile Türkiye'de yaşayan Çerkesler birbirinizden ayrılabilir misiniz? Bu ayrılma konusunu fazla gündeme getiriyorsunuz. Bunu sakız gibi çiğnemeyin. Rusya ile birlikte yaşamamız hiçbirimizin zararına değil. Eskiden tabiki birçok sıkıntılar yaşadık, ama bugün farklı. Kendi kararlarımızı kendimiz alabiliyoruz."

Banka konusunda KBC'de ne tür çabalar var şeklindeki sorumuzu Maliye Bakanı Şovej yanıtlıyor: "İstedikimiz kadar banka açma yetkimiz var. Bu konuda girişimlerimiz sürüyor. Ayrıca madenlerimizin hepsini satma özgürlüğümüz var. Doğal zenginliklerimizi değerlendirme yetkisi bizim elimizde."

Başka cumhuriyetlere veya ülkelere sattıklarından Rusya'ya pay verilip verilmediğini gündeme getirdiğimizde, satılan malların karşılığı paranın yarısının Rusya'ya verildiğini, buna tarım ürünlerinin dahil olmadığını belirtiyor Şovej.

Sohbetimizi Kafkasya'daki olaylar üzerine taşıma çabalarımız heyet tarafından pek hoş karşılanmıyor. Zira sohbete başladığımızda ses kaydı yapmamızı reddeden heyet, "Türkiye ziyaretimiz ve ekonomik konularda konuşacaksak kayıt yapmanıza izin veriyoruz" şeklinde bir tavır koymuşlardı.

KBC Dışişleri Bakanının Kafkasya'daki olaylar, izlenen politikalar ve geleceğe yönelik çabalar konusundaki fikirlerinin Türkiye Çerkeslerinin de bilme hakları olduğunu belirtmemize rağmen bu konularda konuşmayı reddettiler.

Kabardey olaylarından sonra Cumhurbaşkanı Kok'e

ve Parlamento Başkanı Karmok'e' verdikleri beyanatlarda Kongres'i silah zoruyla yönetimi ele geçirmek istediği şeklinde suçladılar. Kongres ise "bizim öyle bir amacımız yok" diyerek deklarasyon yayınladı. Ayrıca Balkarların da Kabardey'den ayrıldıklarını ilan ederek cumhurbaşkanlığı seçimlerine katılmadıklarını duyduk. Bu konulardaki düşüncelerinizi öğrenmek istiyorduk şeklindeki sorumuzun birinci bölümü yanıtsız bırakılırken, Dışişleri Bakanı Yemuz, Balkarların seçimlere katıldıklarını, Kok'e'nun % 80 oy oranıyla seçildiğini dile getirdi. Bu konuda söz alan Maliye Bakanı Şovej "Balkarlar bir karar alarak ayrılmak istiyoruz, kendi başkanımızı seçeceğiz şeklinde girişimleri oldu. Daha sonra karar değiştirerek Kabardeyle Balkarların hiç bir zaman ayrılmamaları gerektiğini dile getirdiler." şeklinde yanıt verdi.

Abhazy'a ne kadar yardımınız oldu, sorumuzu yine Dışişleri Bakanı Yemuz Anatole yanıtlıyor. "Bizim Abhazy'a para yardımımız olmadı. Abhazlar bizden para yerine insani yardım talep ettiler. Her hafta düzenli olarak yardım gönderiyoruz. Yardım gönderme kararı ilk bizim cumhurbaşkanının kararıyla oldu. Burada bir olumsuzluğu dile getirmekte yarar var. Biz KBC yöneticileri, insanlarımızın oraya götürülüp savaşırılmalarına razı değiliz. Bu savaşın daha çok genişlemesi ve daha çok insanın ölmesine neden olur. Gidip savaşan Kabardey gençleri var. Onları bizim göndermediğimizi söylemek istiyorum. Bizim amacımız oradaki yangını körüklemek değil, söndürmektir."

Abhazy'a'nın Gürcistan'dan ayrılıp Rusya Federasyonu'na katılması yönünde bir düşünceniz var mı? sorumuz Yemuz Anatole'nin gözlerinin parlamasına neden oluyor. Heyecanla "Bizim de istediğimiz budur. Girse, olabilse çok sevinirdik. Fakat bu iş bir kaç günde olabilecek bir iş değil. Abhazlar da Rusya'ya katılacağız diye açıklama yapmışlardı. Şu anki savaşa neden olan da budur. Gürcülerin kabullenmedikleri budur. Moskova'da diplomatik girişimlerim sırasında "Bu Abhazy için neden bu kadar çaba harcıyorsunuz?" diye sordular. Ben de onlara Kafkasya'nın bütün halkları kardeşler. Kökleri birdir. Hepimiz Abhazy'a'nın yanındayız. Bu desteğimiz sürdükçe Gürcistan Abhazy'a'yı yenemeyecektir. Rusya müdahale edip bu savaşı durdurmalıdır dedim."

Abhazy Cumhurbaşkanı Vladislav Ardınba'nın KBC'ye başvurarak karşılıklı temsilciliklerin açılmasını istediğini, kendilerinin de bu isteği olumlu karşıladıklarını vurgulayan Yemuz Anatole, "Bu durumun Gürcistan'ın hoşuna gitmeyeceğini biliyoruz. İster kabul etsin ister kabul etmesin, biz Abhazy'a yardım ediyoruz. Etmeye de devam edeceğiz." dedi.

Kazakistan petrolünün KBC topraklarından geçirilerek denize indirilmesi yönünde girişimler olduğunu duyduğumuzu, böyle bir şey olup olmadığını soruyoruz. Maliye Bakanı Şovej, öyle bir şey olmadığını, bu

"Güzel şeyler yazarsanız sizin için de bizim için de hayırlı olur"

konuda herhangi bir bilgileri olmadığını vurguladıktan sonra ekliyor, "Yalnız KBC'de büyük petrol rezervleri olduğu tesbit edildi. Fakat çıkarılması çok zor. Büyük yatırımlar istiyor. Petrol rezervinin küçük bir bölümü Çeçenistan sınırlarında kalıyor. Çeçenistan petrol çıkarmaya başladı. Türkiye'de yaptığımız görüşmelerde bu konuda yatırım yapabilecek olanlara çağrıda bulunduk. Kim ilgilenirse bu konuda yatırım yapmalarına izin vereceğiz."

Gecenin ilerlediğini bu yüzden kendilerini uykusuz bırakmak istemediğini dile getirerek son sorumuzu yöneltiyoruz. "Rusya Federasyonu Başkanı Yeltsin ile Rusya Federasyonu Parlamento Başkanı Ruslan Hasbulatov arasındaki mücadele hakkında ne düşünüyorsunuz?" Bu soruyu şaşkınlıkla karşılıyor Yemuz Anatole. Kendilerinin böyle derin politikalarla uğraşmadıklarını dile getiriyor. Hasbulatov'un da, Yeltsin'in de günahını almak istemediğini, her ikisinin de KBC'ye karşı çok iyi olduklarını belirterek, her ikisinden de yaşanmış anılar anlatıyor. "Yeltsin, Cumhurbaşkanı'mızın ziyaretinde —Küçük başkan yoktur. İkimiz de başkanız. Aynı masada oturup çayımızı birlikte içmeliyiz, sorunları konuşmalıyız— diyerek Kok'e'yu karşıladı. Hasbulatov da Ürdün ziyaretinde Adıgelerin, —İçinizde niye bir Adıge yok. Olsa daha iyi olurdu— şeklinde bir sorusuyla karşılaşınca heyete Adıge parlamenter al mamakla yanlış yaptığını dile getirerek, bundan sonra bu konuya dikkat edeceğini söyledi."

Devlet Konukevinde ilk karşılaşışımızdaki soğukluk, daha içten ve dostane bir havaya dönüşüyor. Dernekteki sorumuzun kendilerini ürküttüğünü ve karşılıklı yanlış anlaşılardan kaynaklanan bir diyalogsuzluğun olduğunu dile getiren heyet, bizden özür diliyor. Biz de bunun bizim suçumuz olmadığını, tercüme yapan zataın yanlışlığı olduğunu, söylüyoruz. Sadece gülüyorlar... Yemuz Anatole'nin "Güzel şeyler yazarsanız sizin için de bizim için de iyi olur" sözleri ise bizi şaşırtıyor....

M

RUSYA FEDERASYONU BAŞKANI'NIN "KABARDEY-BALKAR CUMHURİYETİ'NDE EKONOMİK VE SOSYAL GELİŞİMİ SAĞLAYACAK FEDERAL DESTEK TEDBİRLERİ HAKKINDA" ÇIKARDIĞI KARARNAME

Kaberdey-Balkar Cumhuriyeti'nde ekonomik ve sosyal durumu dengelemek amacıyla uygulanan ekonomi reformları konusunda duyururum ki :

1—KBC'ne ekonomisinin yeniden yapılanmasını sağlamak için devlet desteği vermek.

KBC'ne verilecek yardım ile ekonomisinin lokal kaynakları kullanarak özellikle şu branşlarda gelişmesini sağlamak için Rusya Federasyonu Hükümetini görevlendirmek ;

Tarım alanında üretim ve depolama tekniklerinin ıslahı, KBC'nin kendi hidroelektrik güç kapasitesinin yaratılması, jeolojik imkanlar, madencilik, petrol, kömür, diğer maden rezervleri ve doğal kaynakların araştırılması;

Federal sağlık merkezlerinin, uluslararası turizm, dağcılık ve kayak merkezlerinin geliştirilmesi.

2—Yabancı yatırımları çekmek ve yabancı yatırımcıların iş aktivitelerini kolaylaştırmak için Rusya Federasyonu Maliye ve Dış Ekonomik İlişkiler Bakanlıkları, Federal Dış Ticaret Bankası KBC'nde döviz akışı, Uluslararası ticari borsanın yaratılması ve işlenmesi için yardım vermek üzere görevlendirilmişlerdir.

3—Uluslararası ekonomik ilişkilerin geliştirilmesi zorunluluğundan; ekonominin ve halkın hava taşımacılığında giderek artan ihtiyaçlarını karşılamak üzere;

R.F.Ulaştırma Bakanlığı, Güvenlik Bakanlığı, Devlet Gümrük Komitesi ve ilgili diğer bakanlıklar ve hükümet organlarının ortaklaşa yardımlarıyla Nalçık Havaalanı'nın yürürlükteki kanunlara uygun olarak uluslararası uçuşlara açılması için gerekli tedbirlerin alınması,

R.F. Ulaştırma Bakanlığı ve KBC Bakanlar Kurulu'nun 1992 sona ermeden Nalçık Havaalanı'nın yeniden yapılanması ve yeteri sayıda uçağa kavuşturulması için gerekli ekonomik koşulları görüşmeleri.

4—Federal Ulaştırma ve Ekonomi Bakanlıkları'nın aşağıdaki işlerle görevlendirilmesi;

Nalçık'tan geçecek olan "Kafkas Otoyolu"nun finanse edilmesi ve tamamlanması,

KBC turizm merkezlerine, dağcılık ve kayak merkezlerine R.F. tarafından finanse edilmek üzere federal yollar kategorisinde otoyollar sağlanması,

5—Tarım, Ekonomi ve Maliye Bakanlıkları'nın 1993-1995 yılları bütçesindeki yatırım programları hazırlanırken KBC'nin tarımsal-endüstriyel ve tarım bölgelerinin sosyal gelişimini sağlamak amacıyla merkezi kapital yatırımlarının dağıtılması ve bu amaçla yıllık 1.3 milyar Ruble'den az olmamak kaydıyla destek sağlanması.

6—Federal Ekonomi Bakanlığı 1993-1995 yılları arasında verilecek dış yatırım kredileri ile ilgili taslak hazırlarken KBC'ne Cumhuriyet Bakanlar Kurulu'nun geri ödeme garantisi ile 60 milyon Dolar kredi verilmesi.

7—Federal Petrol ve Enerji Bakanlığı'nın aşağıdaki amaçları gerçekleştirmek için KBC Bakanlar Kuruluyla ortaklaşa çalışmaları;

Nizhni Cherek Nehri Hidroelektrik Santral-leri'nin aşağıda belirtilen kapasitelerde çalışmasını sağlamak.

1997'de.....16 000 kilowat.

1998'de.....16 000 "

1999'da.....55 000 "

Yapılanma çalışmalarının bütçe dışı yatırım kaynakları ve Federal bütçe ile finanse edilmesi.

KBC topraklarında tüketici ihtiyaçlarını karşılayan gücün özelleştirilmesi.

8—Petrol ve Enerji Bakanlığı ile Rusya Hükümeti Jeoloji ve Mineral Kaynaklar Komitesi'nin 1993-1995 yılları kömür rezervlerinin işletilmesi, petrol ve gaz üretiminin artırılması konularında görevlendirilmesi.

9—Federal metalurjik planlarda Tungsten ve Molibdenum madenlerinin az bulunması sebebiyle Endüstri, Ekonomi ve Maliye Federal Bakanlıkları ile Rusya Merkez Bankası'nın Tyrmayuz, Tungsten ve Molibdenum madenlerine uzun vadeli krediler verilmesi ve bu madenlerin işletilmesi konusunda gerekli planların hazırlanmasıyla görevlendirilmesi, bu çalışma madenlerin yeniden yapılanmasını

öngören planın bir an önce uygulamaya konulabilmesi için bir ayda tamamlanmalıdır.

Ürünlerin döviz kurundan satılabilmesi ve elde edilen gelirle gerekli teknolojik ekipmanın sağlanması için ihracat yetkisinin düzenlenmesi.

10—KBC kabinesine konut yapımlarını finanse etmek üzere 1992 yılında 360 milyon Ruble ödenek verilmesiyle ilgili olarak Maliye ve Ekonomi Federal Bakanlıkları'nın görevlendirilmesi.

R.F. Maliye Bakanlığı'nın 1993 ve sonraki yıllarda KBC'ne sosyal yapılanma harcamaları için 1990 yılından az olmamak kaydıyla kapital yatırımlarında bulunmakla görevlendirilmesi.

11—Ekonomi, Maliye, Sağlık, Kültür ve Turizm Bakanlıkları'nın Nalçık'ta 600 kişi kapasiteli bir Teşhis Merkezi, 160 çocuğu barındırabilecek bir yetimhane, 260 yatak kapasiteli bir Tedavi Merkezi'nin kurulması ve Cumhuriyet Ulusal Kütüphanesi'nin kapasitesinin 1.2 milyona çıkartılması ile görevlendirilmesi.

12—KBC'ne yayın endüstrisini ve halk dilinde yayın yapan Radyo ve TV sistemlerini finanse etmek için Basın-Enformasyon ve Maliye Bakanlıkları'nca yardım edilmesi.

13—KBC kabinesi tarafından yürütülen ekolojik çalışmalar programının ve Cumhuriyet teşebbüslerinin, halkın ve toprağın doğal afetlerden korunabilmesi için R.F. Ekoloji ve Doğal Kaynaklar Bakanlığı, Sivil Savunma ve Acil Durum Komitesi'nin görevlendirilmesi, iki ay içinde ilgili kurumlar arasında gerekli bağlantının kurulması ve finans durumunu da içeren bir teklif programının hazırlanması.

1992-1993 yılları arasında Ekonomi Bakanlığı, Hidrometeoroloji ve Çevre Komitesi, Ekoloji ve Doğal Kaynaklar Bakanlığı'nın işbirliğiyle "Antistikhia" merkezinde temel endüstri laboratuvarının kurulması için gerekli finansmanın sağlanması.

14—R.F. İçişleri ve Güvenlik Bakanlıkları'nın kanun koruyucu organlara gerekli modern ekipmanı sağlamak ; sosyal hukuku yeniden düzenlenmesi için onlara yardım etmek ve sırasıyla devleti, ekonomik yatırımları ve R.F. sınırındaki güvenlik güçlerini korumakla görevlendirilmesi.

**Rusya Federasyonu Başkanı
Boris Yeltsin**
Moskova, Kremlin 14 Ekim 1992

Bir söyledi pir söyledi...
Bir söyledi pir söyledi...
Bir söyledi pir söyledi...
Bir söyledi pir söyledi...
Bir söyledi pir söyledi...
Bir söyledi pir söyledi...
Bir söyledi pir söyledi...
Bir söyledi pir söyledi...

Benden kral olmaz ben demokratım.
Amaç devleti işletmektir!...

Süleyman Demirel
Başbakan

* * *

Bu adamları T.C Dışişleri Bakanlığı davet etti, siz soru soramazsınız. Soru soracaksınız siz davet edin.

Cevat Bageoğlu
A.K.K.K.Derneği Bşk. Yard.
(K.B Cumhuriyeti Dışişleri Bakanının Ankara
derneği toplantısında)

* * *

Türkiye'nin 129 yıl önce yaptığı gibi tekrar insani yardım yapmasını istiyoruz.

Çerkes Kökenli Emekli General ve Eski
Parlamentarlerin Yayınladıkları Deklerasyon'dan.

* * *

Dağıstan bir başkanı Adıgeler kabul edecek mi? Ya Dağıstan, Adıge bir başkanı kabul edecek mi? Dağıstanla Adıge anlaşsa bile Asetin kabul edecek mi? Öyleki biz böyle bir konfederasyon oluşturmayı olumlu bulmuyoruz.

Yemuz Anatole
KBC Dışişleri Bakanı

KAFKASYA TARİHİNDE KARAÇAY-MALKAR HALKI

Kuzey Kafkasya Halkları arasında önemli bir yere sahip olan Karaçay-Malkar Halkı yüzyıllardan beri, Kafkas Dağlarının en yüksek zirvesi olan Elbruz Dağının doğu ve batısındaki yüksek dağlık arazide yer alan derin vadilerde; Kuban, Teberdi, Mara, Bak-san (Bahsan), Çegem, Çerek gibi ırmakların yukarı kısımlarında yaşamaktadır.

Tarihi, antropolojik, arkeolojik ve lingüistik araştırmalar Karaçay-Malkarlıların bu bölgede uzun yıllar hakimiyet kuran çeşitli Türk kavimlerinin torunları olduklarını, fakat bazı sosyal sınıflarının da çeşitli Kafkas halkları ile karışıklarını ortaya koymaktadır. (*)

Tarihi araştırmalar Karaçay-Malkar Halkının ancak 16'ncı yüzyıldan sonra Karaçaylı, Malkarlı, Çegemli gibi adlarla tarih sahnesine çıktıklarını göstermektedir. Bu yüzyıla kadar Karaçay-Malkar halkını oluşturan etnik unsurlarla ilgili bilgiler yeterince açık değildir. Karaçay-Malkar halkının etnik yapısını oluşturan eski kavimler arasında Hunlar-Kara Bulgarlar, Alanlar, Hazarlar ve Kıpçaklar başta gelmektedir.

Hun Türklerinin Orta Asya'dan batıya göçerek M.S. 370-375 yıllarında İdil (Volga) ırmağını geçip, Kafkasların kuzeyinde yaşayan Alanları boyunduruk altına aldıkları bilinmektedir. (Grousset 1980: 88).

Batı Hunlarının bir kolu olan Bulgar Türklerinin 3-4. yüzyıllarda Kafkasya'da Kuban bölgesine yerleştikleri anlaşıyor. (Feher 1984 : 5). Bizanslı tarihçi Dionysius de Charrax, Hunların 330 tarihlerinde Kafkasların güneyine kadar indiklerini kaydetmiştir. Bunlar da Hunların Bulgar kolu idi. (Kurat 1972 : 12).

558 yılında Kafkasya'ya gelen Avar Türkleri bir kısım Bulgar boyları ile birlikte Balkanlar'da Tuna bölgesine göçtüler. 671 yılında liderleri Asparuk komutasında Balkanlar'a giden Bulgar Türk'leri orada slav kabileleri arasında eriyip yok oldular. Kafkasya'da kalan Kuban Bulgarları ise Alan ve Çerkeslerle yaşamaya devam ettiler. (Avcıoğlu 1978 : 720).

Kuban Bulgar'larının Karaçay-Malkar Halkının ilk ataları oldukları düşünülmektedir. Son yıllarda Karaçay-Malkar bölgesinde ortaya çıkarılan runik harfli Hun-Bulgar Türkçesi yazıtlar bu görüşü desteklemektedir. (Tavkul 1990 :38).

Karaçay-Malkar dilinin tam bir Kıpçak Türkçesi özelliği taşıması ve Kıpçakların yaklaşık iki yüz yıl kadar Kafkasya ve kuzeyindeki bozkırların tek hakimi olmaları, Karaçay Malkar Halkının etnik yapısını oluşturan en önemli unsurun Kıpçaklar olduğunu akla getirmektedir.

11. yüzyılda Orta Asya'daki İrtiş ırmağı boylarından Ural dağlarını aşarak İdil sahasına gelen Kıpçaklar burada İdil Bulgarları ile karışmaya başladılar. Aşağı İdil boyuna giden Kıpçaklar ise Peçenek'lerden boşalan yerleri işgal ederek Kuzey Kafkaslarda Kuban boylarına kadar inmişlerdi.

1223 yılında Cengiz Han'ın orduları ile karşılaşan Kıpçaklar, Alanlar'la birleşmek istediler. Önce Alanlar üzerine yürüyen Moğollar onları yenerek Kuban ırmağı kıyılarındaki Kıpçaklar'a doğru harekete geçtiler. Kıpçakların bir kısmı kuzeydeki bozkırlara kaçarken, küçük bir kısmı da öteden beri bu bölgede yaşayan Kuban Bulgarları ve Alanlar'la birleşerek Kafkas dağlarına sığındılar. Karaçay-Malkar Halkının etnik yapısını bu kavimlerin oluşturduğu anlaşılmaktadır.

Karaçay- Malkarlıların 15. yüzyıla kadar hangi etnik adla tarih sahnesinde boy gösterdikleri bilinmemektedir. (**) 1404 yılında Kafkasya'da bulunan Başpiskopos Johannes de Galonifontibus Karaçay Halkını "Kara Çerkesler" adıyla tanımlamıştır. (Tardy 1978 :105). Daha sonraki yüzyıllarda Kafkasya'yı ziyaret eden Avrupalı misyoner ve araştırmacılar da aynı tanımi kullanmışlardır.

1635-1653 yılları arasında Kafkasya'da bulunan İtalyan misyoner A. Lamberti'nin eserinde Karaçaylı ve Kara Çerkes adlarının birlikte anılması daha önceki yüzyıllarda araştırmacıların Kara Çerkesler adını verdikle-

19.Yüzyılda Karaçay-Malkarlılar

ri halkın Karaçaylılar olup olmadığı konusundaki şüpheleri de ortadan kaldırmaktadır.

Avrupa kaynaklarında Karaçay adına ilk olarak 17. yüzyıl başlarında rastlanmasına karşılık Osmanlı kaynaklarında Karaçay adı ilk olarak 16. yüzyıl da geçer. 1582 tarihinde bir fermanla, Osmanlı hazinesinin Azak yolu ile Demirkapı-Şirvan'a ulaştırılmasında yardımcılarından faydalanılan Karaçay Beyi Kaziy oğlu Mirzabek'e hizmetinden dolayı gönderilen hediyelerden sözedilmektedir. Yine 1578 tarihli bir Osmanlı belgesinde de tarihte ilk olarak Balkar (Malkar) adı geçmektedir.

Rus kaynaklarında ise Malkar adından ilk olarak 1629 yılında İ.A. Daşkov bahsetmektedir. (Miziyev 1979).

1636 yılında yurdunun sınırları hakkında Rus Çar'ına bilgi veren Gürcü-İmeretya Kralı 2.Levan, Kuzey sınırlarında dağlı Çerkeslerin yaşadığını bildirmektedir. Bunlar Karaçay-Malkarlılar'dır. (Miziyev 1979).

Rus kaynaklarında Karaçay adı ilk olarak 1650 yılında geçer. Bu ad Gürcistan'da Mingrel bölgesine giden Rus Elçisi Fedon Elçin'in 1649'da yazdığı bir bildiride Karaçai şeklinde tesbit edilmiştir. (Biciyev 1978: 226).

Karaçay-Malkar Halkının Karaçay kolunu

oluşturan Klanların 17. yüzyıla kadar Elbruz dağının doğusundaki Baksan (Bahsan) vadisinde yaşadıkları biliniyor. Burada yaşayan Kıpçak kökenli Karçâ, Navruz, Budyan, Adurhay, Botaş ve Abazin kökenli Tram Klanlarının Kabardey Çerkeslerinin baskısı sonucu Elbruz dağının batısındaki Kuban-Hurzuk vadisine göç ettikleri, bu arada kendilerine Kabardey Prenslерinden Toşuk (Dohşuko) ve Tambiy'lerin de katılmasıyla günümüzdeki Karaçay Halkının çekindeğinin olduğu anlaşıyor. (***)

Karaçaylıların Bahsan'dan göç etmesinden bir süre sonra Bızıngı'dan gelen Orusbiy klanının Bahsan vadisine yerleşmesiyle Karaçay-Malkar Halkı 17. yüzyılda Karaçaylılar, Orusbiy'ler, Çegemliler, Holamlılar, Bızıngılılar ve Malkarlılar gibi çeşitli zümrelere ayrıldılar.

Rusya ile Osmanlı İmparatorluğunun nüfuz bölgeleri arasında Kuban ırmağını sınır tayin eden 1812 yılı anlaşmasından sonra Rusya topraklarında kalan Karaçay üzerinde Rus baskısı şiddetlendi. 1822 yılında Rus tabiiyetinde oldukları ilan edilen Karaçaylılar buna isyan ettiler. Rus'lar 1828 yılında Karaçay'ı istila ettiler. (Aslanbek 1952:10). Bunun sonucunda Karaçay bölgesi Rusya'nın haki-miyeti altına girdi. Karaçaylılar yıllarca bu esarete karşı mücadele ettiler. Karaçaylıların Rus'lara karşı çıkarttıkları 1835-37, 1845-46, 1853-55 isyanları meşhurdur. 1854 yılında Kadı Muhammed Hubiy önderliğinde ayaklanan Karaçaylılar Rus'lar tarafından zor bastırıldılar. (Aslanbek 1952:10.)

1864 yılında Dağıstanlılar ve Çeçenlerden sonra Adıgelerde Ruslara yenilmesiyle Kuzey Kafkasya Rusya'nın eline geçti. Ruslar her Kafkas kabilesine özel bir idare sistemi kurdular. Bu sırada Karaçay-Malkar Halkı da ikiye bölündü. Kuban ırmağının yukarı kısmında yaşayan Karaçaylılar Kuban Eyaletine, Orusbiy, Baksan, Çegem, Holam, Malkar ve Bızıngı'da yaşayanlar da Terek Eyaletine bağlandılar. (Aslanbek 1952:10).

Ruslar Kuzey Kafkasyalıların topraklarını bırakarak Anadolu'ya göç etmelerini istiyorlardı. 1859, 1864 ve sonraki yıllarda yüzbinlerce Kafkasyalı Adıge, Oset, Çeçen ve Dağıstanlı Anadolu'ya göç ettiler. Karaçaylılar topraklarından göç etmek istemiyorlardı. Rusların baskısı sonucu ayaklanan Karaçaylılar 1873 yılında güçlkle bastırıldılar.

1885 ve 1905 yıllarında bir grup Karaçay-

Malkarlı Anadolu'ya göç etmek zorunda kaldılar. 1917 Bolşevik ihtilalini sonrasında Karaçay-Malkarlılar yine Rus işgaline uğradılar. 1943 yılına kadar Ruslara karşı bağımsızlık mücadelesi sürdüren Karaçay-Malkarlılar ağır bir yenilgiye uğratıldılar. Bu arada ikinci Dünya savaşı sırasında Almanlarla işbirliği yaptıkları gerekçesiyle "vatan hainliği" ile suçlandılar. 2 Kasım 1943 yılında Karaçaylılar, 8 Mart 1944 yılında da Malkarlılar topraklarından çıkarılarak top yekün bir sürgüne maruz bırakıldılar. Bu sürgün sırasında toplam nüfuslarının yarısını kaybettiler. Orta Asya ve Sibirya'daki sürgün yerlerinde 14 yıl kalan Karaçay-Malkar Halkı 1957 yılında affedilerek Kafkasya'daki yurtlarına dönmelerine izin verildi. (Aslanbek 1959:16).

Kafkasya'ya dönen Karaçaylılar Çerkeslerle birleştirilerek Karaçay-Çerkes Özerk Bölgesi idaresi altına alındılar. Malkarlılar ise Kabardey Çerkesleri ile birleştirilerek Kabardey-Balkar Özerk Cumhuriyeti sınırları içine alındılar.

Toplam nüfusları 250.000'i bulan Karaçay-Malkar Halkı bugün Kuzey Kafkasya'da Karçeyevo-Çerkesya ve Kabardino-Balkarya adlarını taşıyan Cumhuriyetlerde yaşamaktadırlar.

19.Yüzyılda Karaçay-Malkar Kadını

(*)Bugün Karaçay-Malkar'da kökenleri komşu Kafkas Halklarına dayanan pek çok sülale yaşamaktadır. Örneğin: Kuban, Borlak, Caıdo, Geben gibi soylar Abazin, Şıdak, Gappo, Holam, Goçay gibi soylar Oset, Goçiya, Ebze, Tebu, Otür, Lepşok gibi soylar Gürcü-Svan, Hubiy, Gola gibi soylar Megrel, Tohçuk, Tambiy gibi soylar Kabardey kökenlidir.

(**)Karaçay-Malkar Halkı bugün kendisini TAVLU (Dağlı) ve ALAN adlarıyla tanımlamaktadır. Tarihçiler Tavlu ve Alan adlarının Karaçay-Malkar adları ortaya çıkıncaya kadar bu halk tarafından etnik bir isim olarak kullanıldığı, bu isimlendirmenin bugün de devam etmesinin sebebinin bu olduğu görüşündedirler.

(***)Karaçay Halkının ortaya çıkışı ile ilgili halk efsaneleri de bu görüşü doğrulamaktadır. Efsanelere göre Kırım'dan gelen Karça, Navruz, Budyan, Adurhay, Botaş ve Kırımşahval soylarının Kafkasya'da Abazin kökenli Tram ve Kabardey kökenli Tohçuk (Dohşuko) ve Tambiy soyları ile birleşerek Karaçay Halkının temelini oluşturdukları anlatılmaktadır.

KAYNAKÇA:

Aslanbek Mahmut. Karaçay ve Malkar Türklerinin faciası. Ankara 1952.

Aslanbek Mahmut. İtibarı iade edilmiş Kuzey Kafkasya Halklarının durumu. Dergi. 1959. Cilt 5. Sayı 16. 16-29 ss.

Avcıoğlu Doğan. Türklerin Tarihi. İstanbul. 1978.

Biciyev H. Karaçaylıla kayda caşagandıla. İzlem. 226-232 ss. Çerkessk. 1978.

Grousset Rene. Bozkır İmparatorluğu. İstanbul. 1980

Kurat A.N. Karadeniz Kıyısındaki Türk kavimleri. Ankara. 1972.

Kuznetsov A.Y. Narodnoe İskusstvo Karaçayevtsev Balkartsev. Naçık 1982.

Miziyev İ. Ömürleni teresinde karay. Lennini Bayragı. 24.07.1979

Tavkul Ufuk. Karaçay-Malkar Halkının kökeni Türk Yurtları. (3). 1990. 36-43 ss.

Tardy Lajos. The Caucasian people and their neighbours in 1404. Acta Orientalia. (32). 1978. 83-111 ss.

HERKES GİDER MERSİN'E BİZ GİDERİZ TERSİNE

Federal Almanya'nın Ruhr Havzasında yaşayan bazı hemşhrilerimiz yeni bir Kafkas Derneği kurmuşlar.

Bu dernek şimdiye kadar kurulan derneklerden adıyla sanıyla tamamen apayrı bir dernek.

Adı ap ayrı olunca amaçlarının da ap ayrı olması doğaldır..

Nitekim de öyle. Bu güne kadar Çerkes halkının geleceği hakkında hiç bir duyarlılık ve çalışma göstermeyenlerden de başka bir şey beklenemezdi zaten.

130 yıl halkımızın yok edilişine seyirci kalkanlarda birden bire bir takım duygular uyanmaya başladı. Buna da "Allah'a şükür" diyerek sevinmek gerekir.

Sevinmesine seviniyoruz ama tam bir Çerkes gibi sevinemiyoruz. Duygular uyanmasına uyandı da, uyanan duygular yanlış duygular. Yanlış yola giden düşünceler.

"Maşallah"larla kutlayarak alkışlayalım bu derneğin kurucularını.

130 senelik sürgün hayatımızda hiç bir Çerkes, tek partili diktatörlük yılları da dahil olmak üzere böylesine bir adı düşünüp, halkını temsil eden derneğe verebilme cesaretini gösterememişti.

Bugüne kadarki Kafkas derneklerini kuranların, kafaları çalışmıyor, zekaları, bilgileri yetersizdi de, bu yeni adı bulanlar daha mı bir akıllılar dersiniz?

Sizleri daha fazla merakta bırakmadan bu yeni dernek adını hepinize müjdeleyelim!... Derneğin adı: Türk Vatan Kafkas İslam Cemiyeti. Türk'ü de, Vatanı da, Kafkas'ını ve İslam'ını da bir arada görüyor. Hepsini bir potaya koyarak kaynatıyor.

Böylesine kozmopolit bir adı ancak böylesine kozmopolit insanlar verebilirlerdi zaten.

Bir kişi ya Türk'tür ya Çerkes'tir.

Her ikisi de birden olamaz. Deselerdi ki Türk Vatanları İslam Cemiyeti kabullenirdik. Ağzımızı da açmazdık, açmaya da hakkımız yoktu. Fakat Kafkas adını da katınca çok şeyler söylemeye hakkımız var onun için söyleyeceğiz.

Söyleyeceğiz çünkü Çerkesler Türk değildir. O halde neden bu ad.

Yazık, yazık doğrusu. Yazık yıllarca Avrupa'da yaşayıp da Avrupa'dan bir damlacık olsa da nasibini almayanlara. Tüm dünyayı evlerinin içine kadar getiren TV'lerden de mi hiç bir şey öğrenemiyorsunuz?

Doğru. Görmek ayrı, algılamak ayrı, anlayabilmek ayrı, hele hele ders alabilmek tamamen daha ayrı bir olay. İnsanın gözü görür de gönü görmes.

Tüm dünya halkları kendine dönerken, kendini arayıp bulurken, kendi etnik ve kültürel bilincine varırken bizimkiler halen yama, yamak ve yalayıcılık peşindeler.

Bizim durumumuzda olan diğer birçok dünya halkları politika ile ya da kan dökerek, ölümler, öldürerek kendi etnik ve kültürel varlığını kabul ettirmeye ve almaya çalışırken, bizimkiler barışçı yollardan kendi etnik adlarına sahip olamayacak kadar küçülebiliyor, bayağılaşıyor ve başkalarının arkasından koşuyorlar.

Ya bir de etnik haklarımız için savaşmak zorunda kalsaydık. Ölmek, öldürmek zorunda kalsaydık. Acaba ne olurdu o zaman halimiz? Nerelere kaçarlardı bu dernek kurucuları bilemem. Baskı altında dernekler kurmaya kalksalar ne koyarlardı adını? Büyük bir doğrulukla adı "Kafkas" olmazdı da "Turan İslam Cemiyeti" olurdu.

Ne demişler "herkes gider Mersin'e, biz gideriz tersine."

ABHAZYA ve BOSNA-HERSEK

Alman radyolarını televizyonlarını dinliyor, izliyorum. Birinci haber ve konu, Bosna-Hersek.

Alman gazete, dergilerini okuyorum, konu Bosna-Hersek.

Alman politikacılarını, devlet adamlarını dinliyorum. Konu yine Bosna-Hersek.

Alman demokratik örgütlerinin basın demeçlerini okuyorum. Konu yine Bosna-Hersek.

Tüm Avrupa'da, Bosna-Hersek'te işlenen etnik imha, soykırım, kadınlara, genç kızlara

tecavüz, vs. vs.

Tüm Avrupa'da Bosna-Hersek için herkes; sağcısından solcusuna, demokratından diktatörüne, dincisinden dinsizine, şarkıcısından sokak yosmasına kadar para topluyor, para veriyor, elbise veriyor. Tüm bunlar insanlık adına takdir edilecek, anlatımı ve izahı çok zor olan çok çok güzel etkinliklerdir.

Türkiye'de de durum tamamen bunun aynısı. Amerika'da da aynısı. Hepsi aynı kaptan çıkma. Bu da gösteriyor ki maestroları bir, orkestraları da bir. Ta Hind'den Çin'e kadar. Hepsi bir ve beraber aynı telden çalıyor.

Halbuki Abhazya'da da aynı etnik dram oynanmıyor mu?

Abhazya'da kadınların, kız çocukların ırzına geçilmiyor mu?

Abhazya'da nineler, dedeler nişangâh olarak kullanılmıyorlar mı?

Abhazya'da soykırım açlık yaşanmıyor mu?

Peki neden bu suskunluk? Neden bu vurdum duymazlık?

Neden, bilmemezlik, duymamazlık?

Avrupa'nın tutumunu anladık. Onlar Avrupa'nın göbeğinde bir müslüman devlet istemiyorlar.

Avrupa'nın, hele hele Almanya'nın Şevardnadze'ye büyük bir borcu olduğunu anlıyoruz. Şevardnadze komünist ideolojinin ve devletlerin yıkılmasında ikinci kemancılığı yapan kişi olduğundan. Kapitalizmin rakibi olan bu "tehlikeyi" Avrupa'nın başından atarak Avrupa endüstrisine 200 milyon nüfuslu yeni bir pazar hazırladığından kaynaklandığını da anlayabiliyoruz.

Peki ya Türkiye'ye ne oluyor. O da mı istemiyor Abhazya'da müslüman bir devleti?

Hadi Türk Devleti taraflı. Ya Türkiye demokratlarına ne demeli? Ne oldu insan haklarından bol bol dem vuran Türkiye aydınlarına, demokratlarına? Onlar neden susuyorlar Abhazya için? Nerede kadın haklarının savunucuları?

Ya bizleri sevdiklerini söyleyen sağcısı, solcusu, nurbusu, süleymancısı, milli görüşçüsü. Onlar neredeler? Nerde bizler için topladıkları dolarlar?

Hangi birisi yürüdü Bonn'da, Münih'te, Berlin'de. Nerede topladıkları ilaçlar? Yok yok yok.. Neden?

Yok çünkü, Amerikalı orkestra şefi daha Abhazya notasını öğrenemedi de ondan.

Ya biz böyle mi yaptık Türkiye için? Böyle mi yaptık I.Cihan Savaşı'nda? Benim dört

amcam Çanakkale'de şehit olmuş, daha Kafkasya'dan geleli on yıl olmadan.

Yaşamını ortaya koyarak batı cephesini organize eden Kuşçubaşı Eşref, Çerkes Ethem ve kardeşleri, kendisi Abhaz olan ve Atatürk'ü Anadolu'ya göndererek Kurtuluş Savaşını organize etme görevini veren Rauf Orbay'a ve daha daha nicelerine ne demeli.

Koca Abaza Çınç'e Rauf Orbay'ın kemikleri acaba sızlamıyor mu mezarında? Acaba bu millet için çalışır mıydı dersiniz R.Orbay?

Ege'de ilk kurşunu Yunanlılara atan Şapsığ köyü İlkurşun'lular acaba bir daha ilk kurşunu atarlar mı Yunanlılara?

Hatta Türk İhtilalinin Sosyolojisi adlı bilimsel yapıtında Kurt Steinhaus bakan 74. sayfasında ne yazıyor: "Hakları koruma birliğini temsil eden dokuz kişi; eski iki subay; M.Kemal, Rauf Orbay ve bir eski vali olan Bekir Sami (Çerkes) bir din adamı, üç milletvekili ve üç de kabile reislerinden oluşuyordu. Bunların içinde sadece üç kişinin politik çalışmalar ve kararlara aktif katılıp karar alabilme kabiliyetleri vardır. M.Kemal, R.Orbay ve Bekir Sami. Diğerlerinin ise belirli etkinlikleri olmamıştır." Görüldüğü gibi Türkiye'nin ilk kötü gününde politik ve ekonomik yönden en etkin rol oynayan önde giden üç kişiden ikisi Çerkes asıllı idi.

Ya günümüzde Abhazya zor duruma düşünce kimin yardımı oldu? Kim yanımızda oldu?

Bırakın yardımı, düşmanlarımıza milyarlarca liralık yardım yapılıyor, silah alın yok edin Abazaları diye.

Onlara yiyecek ve giyecek gönderiliyor, karnınızı doyurun da silahlarınızı iyi kullanıp tüm Kuzey Kafkasyalıları yok edin diye.

R.Orbay ve Bekir Sami gibi niceleri I.Dünya Savaşında Kafkasya'ya koşmadan Türkiye'nin kurtuluşu için en önde savaşılar.

Tabii ki bu davranışımız suçtu (!). Suç olmalı ki bugün işte faturası ortada. TC Devleti parasal ve ekonomik yönden Abhazları değil, Gürcüleri destekliyor. Namuslu olmanın, kraldan fazla kralcı olmanın faturası işte budur.

Bizler Hükümetin bu davranışını çok iyi bir yorumla çok iyi bir şekilde anlıyoruz. Yani kelimelerin üstüne basa basa demek istiyorlar ki; "siz, tüm Kuzey Kafkasyalıları sevmiyorsunuz, istemiyoruz, sizlerden nefret ediyoruz."

Eğer yanılıyorsak, yanıldığımızı davranışlarınızla ispatlayınız. □

Aytek Namitok'un Türkiye Yaşamı

(Geçen Sayıdan Devam)

Namitok Antropoloji çalışmalarına Hitit Uygarlığı kalıntılarını da inceleyerek, arkeolojik bir boyut da kazandırmak istiyordu. Yine Çerkes dilleri üzerine yaptığı çalışmalarını Türkiye Çerkesleri arasında sürdürmek istiyordu. Bu tür çalışmaları nedeniyle yıllarca önce Alişar ve Alacahöyük kalıntılarına yaptığı ziyaret resmi makamlarca hiç de hoş karşılanmamış, Paris'ten Türkiye'ye ikinci kez gelmek için vize alamamıştı.

1992 Kasım ayından 1979 Mayıs ayına dek kaldığım Keban'da Çizemu ailesi ile birlikte çok güzel günler geçirdim. O dostluk, sevgi ve mutluluk dolu günleri özlemle ve hala büyük bir hazla anmaktayım. Fikret Bey akşamları bir araya gelişlerimizde evin ona ait belirgin köşesinde yerini alır, piposunu temizler, tütününü, maşasını önündeki sehpanın üzerine itina ile dizerek sohbete hazırlanırdı. O sevimli, babacan ve soylu tavrı ile insanı hiç sıkmayan, her an merakla dinleme isteği yaratan uslubu ile yavaş yavaş anılarını anlatırdı. Teyzesi Hayriye Melek Hanım'ın ikinci eşi olan Prof. Aytek Namitok ile olan ilişkisini anlatırken gözleri nemlenir, ara ara derinden iç geçirirdi. "Namitok tanıdığım en kibar, en centilmen ve duygulu insandı, yıllarca Avrupa Başkentlerinde, Üniversite ve Bilim Akademileri çevrelerinde yaşamış, dönemin bir çok olayına tanık olmuş, döneminin bir çok bilim adamı ve politikacısıyla görüşmüş yazışmış, engin bilgi birikimi sahibi olan bir insandı. Son nefesine kadar kibarlığından, o soylu kişiliğinden hiç bir şey kaybetmemiştir" demişti.

Yine Fikret Bey'den öğrendiğim kadarı ile

Namitok Antropoloji çalışmalarına Hitit Uygarlığı kalıntılarını da inceleyerek, arkeolojik bir boyut da kazandırmak istiyordu. Yine Çerkes dilleri üzerine yaptığı çalışmalarını Türkiye Çerkesleri arasında sürdürmek istiyordu. Bu tür çalışmaları nedeniyle yıllarca önce Alişar ve Alacahöyük kalıntılarına yaptığı ziyaret resmi makamlarca hiç de hoş karşılanmamış, Paris'ten Türkiye'ye ikinci kez gelmek için vize alamamıştı. Hatta Hayriye Melek Hanım'la evliliğe karar verdiklerinde bile Türkiye'ye gelememiştir. Nikahlarını kıydırmak için birbirlerine Tunus'ta randevu vermişlerdir. Çünkü o dönemin Tunus Sultanı Hayriye Melek Hanım'ın teyzesi olan, Zeyş ailesinden bir hanımla evli idi. Bu Çerkes asıllı Tunus Melikesi ile Tunus Sultanının daveti ile Tunus'a gitmişler ve Tunus Sarayında nikahları kıyılmıştır. Ancak bu evlilikten sonradır ki eşi Türkiye uyruklu olduğu için Türkiye'ye kabul edilebilmiştir. 1949 yılına kadar hep çalıştı, hep yazdı, "Çerkeslerin Kökeni" adlı yapıtının ikinci cildini İstanbul'da bu yıllarda kaleme aldı.

1976 yılında dört ay gibi bir süre Keban'dan uzak kaldım. Kısa dönem askerlik görevimi tamamladıktan sonra Kasım 1976'da Keban'a döndüm Dönüşüm nedeni ile Çizemu çifti evlerinde bir yemek düzenlemişlerdi. Elazığ ve Keban'da bulunan kimi Çerkes dostlarımız ile geçirdiğim bu güzel gece biterken, Fikret Bey kulağıma eğilerek, "Konukların ayrılmasını bekle seninle konuşacaklarım var" demişti. Bekledim herkes iyi geceler dileyerek ayrıldıktan sonra geç saatlere dek yine baş başa sohbet etmiştik. Bu konuşmamızda şimdiye dek merak ettiğim, ancak öğrenme olanağı bulamadığım, benim için çok önemli olan konular üzerinde bilgi alma şansını yakaladım. Yusuf İzzet Paşa'nın Kafkasya Tarihi, Trak Uygarlığı ve benzeri Proto-Çerkes dönemi hakkında araştırmalarının, önemli kaynaklarının bulunduğunu öteden beri duyuyordum. Prof. Namitok ise Diyarbakır'daki Çerkes Halkının yetiştirdiği en önemli bilim adamı idi. Bu iki önemli şahsiyetle akrabalık bağı olan, ikisini de yakından tanıyan Fikret Bey'in bu iki önemli insanın çalışmalarından, kaynaklarından, kitaplıklarından ve yapıtlarından haberdar olması doğaldı. Ama ben, çeşitli nedenlerle bu konuları Fikret Bey'e soramıyordum. Herşeyden önce beni iyice tanıyarak güven duyması gerekir, diye düşünüyordum.

Fikret Bey o akşamki konuşmamız sırasın-

da, Yusuf İzzet Paşa'nın kimi önemli kitaplarının Hayriye Melek Hanım tarafından, ikinci kocası Aytek Namitok'a intikal ettirildiğini, bir kısım önemli kitaplarının ise, İstanbul'un işgalden kurtuluşundan sonra Ankara'nın emri ile yaktırılan Beşiktaş'taki Çerkes Teavün Cemiyetinin kitapları ile birlikte yakıldığını, Namitok'un kitaplığının ise uzun süre Göztepe'deki evinde muhafaza edildiğini, ölümünden sonra vasiyetnamesine uygun bir şekilde değerlendirildiğini, bir skoda pikap ile üç kez sefer yaparak İstanbul Kafkas Kültür Derneği'ne (Şimdiki Bağlarbaşı'ndaki Dernek) taşıdığını, zamanın dernek yöneticileri olan Prof. Hayri Domaniç, Dr. Vasfi Güsar ve Hasan Yurdakul'dan oluşan bir heyete tutanak karşılığı yüzlerce değerli kitap, gravür, taşbaskı resim ve sair döküman teslim ettiğini, o sırada düzenlenen kitap listesini ve teslim tutanağını kaybettiğini, bu kitapların tesliminden bir ay sonra Yönetim Kurulunda bulunan kişilerin ilgi duydukları konulara göre kitapları paylaşarak evlerine götürdüklerini duyduğunu, daha sonra üne kavuşan Vasfi Güsar kitaplığının büyük ölçüde Yusuf İzzet Paşa ve Aytek Namitok'un kitaplarından oluştuğunu Rahmetli Namitok'un vasiyetinin bu şekilde istismar edilmesinin, Dernek genelinde hizmete sokulamamasının kendisi için büyük üzüntü kaynağı olduğunu, geçirdiği ekonomik kriz dolayısı ile işlerini tasfiye ederek apar topar İstanbul'dan ayrılmak zorunda kaldığı için dönemin dernek yöneticilerinden hesap sormadığını, Artık yaşlı ve yorgun olduğu için bu konuda mücadele veremeyeceğini, ancak Kafkas derneklerinin malı olan bu kitaplık için tüm Çerkes aydınlarının hesap sorma hakkı bulunduğunu anlatarak bu konu üzerinde durmamı istemişti ve eklemiştir:

"-Bak yine tekrarlıyorum, insanlık adına, hak, hukuk adına, Çerkeslik adına yalvarıyorum. Bu konuyu inceleyin, üzerinde durun. Kitap listesini ve tutanağı hala arıyorum, bulabilirsem hemen sana vereceğim..."

Fikret Bey Manyas-Mürüvetler Köyündeki evinde (Çizemu Hable), İstanbul'da bıraktığı eşyaları arasında ve akrabalarının evlerinde uzun süre bu listeyi ve tutanağı aradı, ancak ölümüne dek bulamadı. Emekli olup İstanbul'a döndükten sonra, 1985 yılında Feneryolu'ndaki evinde onu son olarak ziyaret ettiğimde, hasta idi, sağ tarafına inen felçten dolayı zor yürüyor, zor konuşuyordu, ancak belleği yine pırıl pırıldı. Bana söz verdiği bu kitap lis-

tesini ve tutanağı bulamamaktan duyduğu üzüntüyü belirterek adeta olan olaylardan kendisi suçlu imişçesine benden özür dilemişti.

Onun isteği doğrultusunda, o dönemin dernek yöneticilerinden hayatta kim kaldıysa onlara sesleniyorum. Ellerin de bulunan söz konusu kitap ve belgeleri İstanbul Kafkas Kültür Derneği'ne iade etsinler, Çerkes aydınlarının hizmetine sunsunlar, Bu kitapların ve belgelerin gerçek sahibi Çerkes Halkıdır. Halka olan borçlarını vasiyet sahibi Namitok'a olan borçlarını ödesinler. Eğer rahmetli Namitok'un vasiyetine saygı göstermezlerse, eğer ellerindeki bu kitapları ve belgeleri gün ışığına çıkartmazlarsa isimlerini tespit ederek Türkiye'de yaşayan Çerkes Halkının tarihsel yargısına ve duyarlılığına havale etmek zorunda kalacağız.

Bu hasta günlerinde kendisine ihtimamla bakan sevgili Gülseren Abla ani bir beyin kanaması ile iki çocuğunu ve sevgili eşini bırakıp göçtü, arkasından Fikret Bey'de fazla yaşamadı. Bu mükemmel insanı Bu fazilet anıtı saygın Çerkes'i burada bu nedenle bir kez daha saygıyla anıyor ve onu tanıtmaktan duyduğum sevinç ve gururu belirtmeden geçemiyorum.

Onun isteği doğrultusunda, o dönemin dernek yöneticilerinden hayatta kim kaldıysa onlara sesleniyorum. Ellerin de bulunan söz konusu kitap ve belgeleri İstanbul Kafkas Kültür Derneği'ne iade etsinler, Çerkes aydınlarının hizmetine sunsunlar, Bu kitapların ve belgelerin gerçek sahibi Çerkes Halkıdır. Halka olan borçlarını vasiyet sahibi Namitok'a olan borçlarını ödesinler. Eğer rahmetli Namitok'un vasiyetine saygı göstermezlerse, eğer ellerindeki bu kitapları ve belgeleri gün ışığına çıkartmazlarsa isimlerini tespit ederek Türkiye'de yaşayan Çerkes Halkının tarihsel yargısına ve duyarlılığına havale etmek zorunda kalacağız.

Fikret Bey aynı gece yıllarca sakladığı, kim-

selere söylemediği bir başka sırrını da açtı. Namitok'un kendisine emanet ettiği, ancak içeriğinin ne olduğunu bilemediği, yığınla el yazmaları, makaleler ve diğer evrakı bir sandığa yerleştirerek yıllardır Mürüvetler'deki köy evinde sakladığını, Bu belgelerin değerini koruyacak bir genç bulabildiği takdirde bunları o kişiye teslim etmesi şeklindeki Namitok'un vasiyetine sadık kaldığını, Vasfi Güsar'ın bu belgelerin peşinden iki kez Mürüvetler köyüne geldiğini, daha önce teslim ettiği kitapların başına gelenleri duyduğu için, Vasfi Güsar'ı geleneklerimize de uymayan bir şekilde köyden iki kez kovduğunu, ünlü Fransız dil bilimci Prof. Dumesil'in taleplerini de belgelerin Türkiye dışına çıkartılması, Paris'e götürülmesi korkusu ile geri çevirdiğini, Sayın İzzet Aydemir ve Sefer Berzeg'in ise bu konularda kendisinde bir şeyler bulunup bulunmadığı şeklindeki sorularını da olumsuz yanıtladığını, bu belgeleri bana teslim etmek istediğini, bir hayli zamandır bunu düşündüğünü açıkladı.

Heyecan ve sevinç içinde nefesimi tutarak sözlerini bağlamasını bekledim. Duygularımı anlatacak sözcükleri bulamıyordum. Yaşamımın en ilginç anılarından olan bu konuşmaları aktarırken şimdilerde bile aynı heyecanı ve duyguları yaşıyorum. Aralık ayında Manyas'a gidip sandığı almaya sözleşerek ayrıldık.

1976 aralığında, birikmiş izinlerimi alarak Ankara'ya geldim. Fikret bey ile yeğeni Bozkurt Demirkan'ın evinde buluşarak Bandırma'ya gittik. Oradan da Manyas'a geçtik. Manyas'ta ona rastlayan tanıdıklarının gösterdiği saygı, insanların onunla konuşurken gözlerinde harelelenen sevgi pırıltıları, tam Fikret Bey'in saygın kişiliğine uygundu. Kendi hemşehrilerinin de benim taşıdığım duygularla ona yaklaşması beni çok mutlu ediyordu, Sanki bulunduğu yeni bir şey kamuoyunca beğeni kazanan bir bilimadaminin ya da sanatçının duyabileceği bir duygu... Ya da bir aile büyüğünüzün, bir yakınınızın çevre tarafından saygın bir ölçüde benimsenmesinden duyacağınız sevince benzer duygular içinde idim.

Fikret Bey baba ocağını, şimdi harabeye dönen köy evini, evi çevreleyen meyve bahçesini ve üzüm bağını bana gösterirken gözleri dolu dolu idi.

"Şu ağaçların altından beyaz örtüsünü savurarak annem çıkacakmış gibi... ya da, şu meşenin altında oturan Namitok'a, Hayriye Hanım kahve getirecekmiş gibi..."

Geçmiş gözlerinde canlanıyordu. Kış ayı

içerisinde olmamıza karşın eve giden yer yer bozulmuş yolun iki yanında sararmamış, yemyeşil çimenler uzanıyordu. Meşelerin dip-lerinde soğuktan boynu bükülmüş menekşeler vardı. Fikret bey, her sırası ayrı cins üzüm veren asmalardan oluşan, ama şimdi kurumaya yüz tutmuş bağı, çıplak meyve ağaçlarını tek tek gözden geçiriyordu.

"Bunları annemle birlikte ne emekler verip yetiştirmiştik, bir bilsen, ne zevk alırdım bu mekandan... Ama bir hiç yüzünden bu çevre- den uzak kaldığımı düşündükçe kahroluyorum..." diyordu. Şimdi pişmanlıkla anımsadı- ğı o "Hiç"i kendisine sormayı saygısızlık sayıp sustum.

Geniş meyve bahçesinin bir ucunda yük- sekçe bir tepeye yapılmış olan yarı ahşap ev, bütün bakımsızlığına karşın, hala göz alıcı, hala güzeldi. Sahiplerinin kişiliğini yansıtır- gibi idi. Bahçeye bakan yüksek, ince uzun pencereleri, yaşlı bir leydi'nin, soylu bir guşe'nin etrafına küçümseyerek bakan, küs- tah, biraz egoist, ama o derece de de anlamlı gözlerine benziyordu. Süslü bir şapkanın kıvrımlarına benzeyen saçaklarının altından, ovayı seyreden, çatlak, sıvası dökülmüş duvarları ile buruşuk bir yüzü andıran bu ev kimbilir ne güzel, ne acılı, ne sıkıntılı yaşamlara ve olayla- ra sahne olmuştu. Gözleri dalıp giden ev sahi- bini, benim bilmediğim bu sevinçli ya da acılı, ama hepsi çok anlamlı yaşam kesitlerini oluş- turan anılarından koparmak istemiyordum. Harabolmuş baba ocağını seyrederken sanki anılaşan bu duygu yüklü insanı anıları ile başbaşa bırakarak bir süre kırlara doğru uzak- laştım.

Evin üzerinde bulunduğu tepeyi dönerek kapı önüne geldiğimde Fikret Bey'in çember- lerle pekiştirilmiş bir sandığı süpürge ile temiz- lerken gördüm. Yılların birikimi örümcek- lerden kurtarılan sandığı değerli bir şeyin kay- bolmadığını belirten bir sevinç içinde arabaya taşıdı.

"—Sen gelene kadar sandığı çıkardım bod- rumdan, İnşallah içine su ya da nem işleme- miştir.."

Arabaya yerleştirdik. Fikret Bey bir hayli kötü anıları çağrıştıran bu evden bir an önce ayrılmak istiyordu. Arkasına dönüp eve acele bir göz attı. Elindeki anahtar demetini cebine yerleştirip uzaklara daldı ve sustu.

Manyas-Bandırma-Bursa üzerinden Ke- ban'a döndük. Sandığın açılmasını merakla bekliyordum. Ancak, Fikret Bey hiç de acele

etmiyordu. İçinden acele etse bile bunu hiç göstermiyordu, veya bana öyle geliyordu. Kimbilir içinden ne belgeler çıkacak, Fikret Bey yine belki eski acılarını yineleyecek, belki bu nedenle açmakta geçikiyor diye düşünüyordum.

Bu kararsızlığı uzun sürmedi. 1977 yıl- başında yine birlikte idik. Yeni yılın ilk pazar günü öğle yemeğine çağırdı, yemekten sonra sandığı sürükleyerek salona getirdi. Elinde bir çekiç ve levye vardı. Bende heyecan doruğa ulaşmıştı. Keser paslı çemberleri söküp kapak açıldığında salona kesif bir küf kokusu doldu. Önce bütün belgelerin küflenmiş ve okunamaz hale gelmesinden korktum. İçinden kağıtlar, ambalajlar çıktıkça koku artıyordu. Kağıt kır- pıkları ile beslenerek yerleştirilmiş aile eşyaları çıkmaya başladı. Fevkalade zarif ve ince bir porselen çay takımı silindikçe pırıl pırıl parlı- yordu. Gülseren hanım bu parçaları özenle masanın üzerine yerleştiriyordu. Fincanlar ya da tabaklar ışığa tutulduğunda Tunus Sultanı- nın portresi görünüyordu.

"—Tunus Sultanı'nın Namitok çiftine düğün hediyesi idi. Ankara'daki Tunus Sefare- ti bu çay takımının Tunus Kültür Bakanlığına iadesi için az peşime düşmemişti.."

Fikret Bey sandıktan çıkan her parça eşya için ayrı bir öykü anlatıyordu. İçine Mısır'ın son kralı Faruk'un portresinin çizildiği gümüş yemişlikler, altın pulcuklarla, varaklarla işlen- miş, bir ucu beklemekten sararıp lekelenmiş ipek bürümcük bir çevre, lületaşından oyul- muş, tek kolu kopuk, Paris Louvre Müze- si'ndeki aslının tıpa tıp kopyesi olan bir Afrodit Heykelciği. Henüz Namitok'un belgelerine sıra gelmiyordu. Sandığın enini kaplar şekilde uç tarafa yerleştirilen küçük boyutlu bir tab- loyu incelediğimde, az bulunur bir "Ayvazovs- ki" ile karşı karşıya olduğumu hayretle gör- düm. Fikret Bey'e bu tablonun ne denli değerli olduğunu anlatırken tablonun arkasına sıkış- mış bir şey parıldayarak ayaklarıma düştü. Eğilip aldım, Fikret Bey'e gösterdim.

"—Aman Allahım... Teyzemin ölmeden önce kaybettiği, çok aradığı broş'u.. Bunu Kuzey Kafkasya Federasyonu Cumhurbaşkanı Pşimahue Kozok teyzeme hediye etmişti..."

Bu broş'un ilginç bir kompozisyonu vardı. Çerkeskasının eteklerini savurarak, elinde ya- lın kılıç, atının üstünde akına giden bir Çerkes süvarisi işlenmişti. Kınından sıyrılmış küçük kılıcın ağzında minik elmaslar parlıyordu.

Devam edecek

P

OLİTİK YORUM / ÇETAW İbrahim

...BİZE YARABBI ŞÜKÜR MÜ?

Anadolu yarımadası tarih boyunca çeşitli kavimlerin yerleşip kaynaştığı bir toprak parçasıdır. Yarımadanın en eski halkı olan Kürtlerden sonra, 1071 yılından itibaren de Türklerin yoğun yerleşim alanı olmuştur. 1299 yılında Söğüt'te kurulmuş Osmanlı Devleti zamanla üç kıtaya yayılan bir Dünya Devleti haline dönüşmüştür. Osmanlı Devleti Anadolu'daki Hristiyan nüfusa karşılık, Müslüman nüfusunu arttırmak için Kırım, Kafkasya ve Balkan'lardan sürülen Müslüman Halkları topraklarına kabul etmiştir. Bunun sonucu olarak Anadolu, azınlıkta kalan Hristiyan Halklar ile çoğunluktaki Türk, Çerkes, Arap, Kürt, Laz Gürcü, Arnavut, Boşnak, Pomak gibi çeşitli kökenlere ve kültürlere mensup Müslüman Halkların yerleşim alanı haline gelmiştir.

Anadolu'nun I.Dünya Savaşı galibi devletler tarafından bölüşülüp işgal edilmesi üzerine Yarımadanın Müslüman Halkları omuz omuza vererek işgalcileri kovmuş ve Türkiye Cumhuriyeti Devletini kurmuşlardır. Yeni Devlet ilk işlerinden biri olarak halifeliği kaldırmak suretiyle, Osmanlı zamanında ki Ümmet Devlet anlayışından vazgeçerek, Ulus Devlet olmayı kabul etmiştir. Yeni düzeni şekillendiren Kemalist ideolojiye göre devletin sınırları içersinde yaşayan tüm halkların ortak olarak Türk ulusunu oluşturdukları ilkesinden hareketle ülkenin Üniter bir Devlet olduğu kabul edilmiştir. Ulusun bu şekilde oluşmuş olduğu günümüzdeki devlet liderleri tarafından da yazılı ve sözlü basında defalarca belirtilmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti'nin oluşumuna katkıda bulunan tüm bu halkların, Türkiye sınırları dışında soydaşlarının olduğu bilinmektedir. Türkiye Cumhuriyeti kuruluşundan beri Türkiye sınırları dışında kalan Türk'lerin sorunları ile çok yoğun bir şekilde ilgilenmiş, onların haklarını her platformda olabildiğince savunmuştur. Bunlardan Kıbrıs Türk'leri için savaşa girmeyi bile göze almış, Yunanistan ve Bulgaristan Türkleri için de adeta bir bardak suda fırtınalar koparmış ve halen de koparmaktadır. Azerbaycan, Kırım, Irak, Gagavuz

ve Mesket Türkleri'ne de değişik oranlarda yardımda bulunmuş olup halen de bulunmaya devam etmektedir.

Yine son yıllarda Türkiye Kürtlerinin Irak'taki soydaşlarını Saddam Faşizminden korumak amacıyla, topraklarında "Çevik Güç" diye adlandırılan uluslararası bir gücün bulundurulmasını kabul etmiş, Kuzey Irak Kürtlere büyük miktarlara varan insani yardımlarda bulunmuş, Federe Devletlerini oluşturmalarına da destek sağlamıştır.

Türkiye'deki Boşnak'ların soydaşları olan Bosna-Hersek Boşnak'larına karşı Sırp'lar tarafından yürütülen etnik temizlik politikasına en çok karşı çıkan ve Bosna'lı Müslümanları en çok destekleyen de yine Türkiye olmuştur.

Türkiye Cumhuriyeti'nin bu politikalarının herkes tarafından takdir edilmesi gerektiğine inanıyorum. Ne yazık ki bu güzel politikanın sıra Türkiye Çerkeslerinin soydaşları olan Abhazlara gelince birdenbire değiştiğini açık seçik bir şekilde görüvermekteyiz.

14 Ağustos 1992 tarihinde Abhazya'nın Gürcü güçlerince işgal edilmesi yetkililerce sessiz bir şekilde karşılanmış, açık veya imalı olarak Abhazların azınlık ve ayrılıkçı oldukları, Gürcistan'ın toprak bütünlüğünü bozmaya çalıştıkları ifade edilmiştir. Türkiye tarafından Gürcistan yoğun bir gıda ve kredi yardımı ile desteklenirken, Abhazlara da Türkiye Çerkeslerinin yoğun baskıları nedeniyle göstermelik yardımlar gönderilmiştir. Siyasi alanda ise Gürcistan'ın haklılığı Abhazların haksızlığı propagandaları yapılarak, savaşın önlenmesi ve Gürcü saldırganlığının durdurulması için hiçbir etkili adım atılmamıştır.

Kıbrıs'ta nüfusları % 20, Bulgaristan'da % 10 olan Türklerin davaları Türkiye tarafından çok haklı bulunup sonuna kadar desteklenirken, kendi topraklarında çeşitli baskı asimilasyon politikalarıyla nüfusları % 18'e kadar düşürülmüş olan Abhazlar haksız görülmüşlerdir. Gazeteci Birand'ın Başbakan Demirel ile yaptığı söyleşide sıra Abhazya konusuna gelince Başbakan Türkiye'de Abhazlar varsa

Gürcü'ler de vardır diye cevap verebilmektedir. Yani Başbakan için önemli olan haklı ve haksız ayırdedip, haksızlığı durdurmaya çalışmak değildir. Amaç Türkiye Gürcülerini gücendirmemektir. Acaba Başbakan Kıbrıs ve Yunanistan Türkleri ile ilgili politikalarını belirlerken Türkiye'de Rum vatandaşları olduğunu düşünüp onları gücendirmemeye de dikkat göstermekte midir? Yoksa söz konusu Çerkesler olunca mı böyle bir titizliği tutmaktadır. Bunu bilemiyoruz.

Başbakan'ın sesi konumunda olan TRT Kurumunda; Yunanistan Türklerinden birinin tutuklanması, yaralanması gibi basit olaylar, günlerce en önemli haber olarak ayrıntılarına kadar yer alırken, Boşnaklar için Cumhurbaşkanı'nın katıldığı mitingler naklen verilirken, Çerkeslerin soydaşları olan Abhazların katledilmeleri kamuoyundan gizlenmek suretiyle Gürcü saldırganlığına destek verilmektedir.

Kırım Türklerinin lideri, Tataristan Cumhurbaşkanı, Irak Kürtlerinin liderleri, Yunanistan ve Bulgaristan Türklerinin liderleri Türkiye'ye geliş gidişlerinde yetkililerce kabul edilip ağırlandırken ve Televizyon ekranlarında da kendilerine yetirince yer verilirken, Çeçenistan ve Abhazya cumhurbaşkanları ile kimse görüşmemekte, hatta Çeçenistan Cumhurbaşkanı'nın Türkiye'ye girişi yasaklanmakta, Başbakan'ın sesi T.R.T kurumu da susmayı tercih etmektedir. Son olarak 2-3 Mart 1993 tarihlerinde Kabardey-Balkar Cumhuriyeti'nden bir grup bakanın Türk Dışişleri'nin daveti ile Türkiye'yi ziyaret etmelerine rağmen, sırf Çerkes oldukları için TRT haber olarak vermemiştir.

Gürcistan'ın da üyesi olduğu Temsil Edilmeyen Halklar ve Milletler Örgütü (UNPO)'nın Kasım 1992 tarihli raporuna göre Gürcü kuvvetleri Gürcü olmayan sivillere karşı saldırı, dayak, cinayet, soygun, işkence eylemlerini gerçekleştirmiş ve evlerini yağmalamıştır. Birçok kişinin muhtelif kemikleri kırılmış, vücutlarında sigara söndürülmüş, kulakları kısmen veya tamamen koparılmıştır. Kadınların gırtlak ve rahimlerinden ateş edilmiş, erkeklerin cinsel organları kesilerek ağızlarına sıkıştırılmıştır. Çatışma sırasında Gürcistan Savunma Bakanı tarafından askerlerine üç gün yağma izni verilmiş, Cenevre Konvansiyonunun yasakladığı "Cluster" ve "Grad" bombaları kullanılmıştır. Bu zulüm Kıbrıs, Yunanistan, Bulgaristan veya dünyanın herhangi bir yerinde Türklere yapılmış olsaydı veya Abhazya'da

Abhazların yerinde Türkler olsaydı Türkiye Cumhuriyeti'nin tutumu aynı olur muydu? Bu kadar tepkisiz ve suskun kalabilir miydi?

Yine UNPO raporunun 5/a maddesinde; "Abhazya uzun ve bilinen bir tarihi olan bir ülkedir. Tarihindeki değişik dönemlerde Abhazya bağımsız oldu, Çarlık Rusya'sına bağımlı oldu. Bağımsız Kuzey Kafkasya Cumhuriyeti'nin bir parçası oldu, S.S.C.B'nde birlik cumhuriyeti oldu ve Gürcistan'a dahil özerk bir cumhuriyet oldu" denilmektedir. Böylece uluslararası bir kuruluş tarafından Abhaz Halkının ve ülkesinin varlığı tartışılmaz bir biçimde belgelendirilmektedir. Yine aynı raporda Gürcistan Savunma Bakanı Kitovani'nin 29 Ekim 1992 tarihli demecine bakalım. Kitovani; "Gürcistan Devlet Konseyi'nin içinde hiçbir muhtar bölge bulunmayan üniter bir devlet hedeflendiğini" belirtmektedir. Bu amaçla Abhazya'ya saldırarak, Abhaz Halkı, tarihi ve kültürü ile yok edilmek istenmektedir. Saldırganlarca Sohum'da bulunan Abhaz Üniversitesi, Kültür yayınlarının yönetim merkezleri, Abhazca Lisan matbaası, Dil, Edebiyat ve tarih enstitüsü, Ulusal müze ve arşiv yakılmış ve yağmalanmıştır. Dünyanın herhangi bir yerinde Türk kökenli bir topluluğa bu zulüm yapılmış olsaydı, Türkiye Cumhuriyeti'nin tavrı Abhazya'ya gösterdiği tavrın aynısı olurdu diyebilecek biri var mı içimizde? O halde bu ayırım neden?

Karabağ nedeniyle Ermenistan'a enerji ve gıda vermeyen Türkiye, Gürcistan'a neden bu kadar cömert davranmaktadır? Türkiye Cumhuriyeti'ne Rauf Orbay gibi bir kahraman yetiştirmiş olan Abhazların, Karabağ Türkleri kadar değeri yok mudur?

Vermiş olduğum bu örneklerden Türkiye Cumhuriyeti'nin Türk, Kürt ve Boşnakların soydaşlarına göstermiş olduğu ilginin kırkta birini dahi Çerkeslerin soydaşları olan Abhazlardan esirgediği anlaşılmaktadır. Vatandaşlık görevlerini yerine getirmede bu halklardan hiç de aşağı kalmayan Türkiye Çerkeslerinin, devletin soydaşlarına göstermiş olduğu ilginin aynısını, Abhazlar için de istemeye hakları olduğuna inanıyorum. Yetkilileri de Çerkeslere karşı takındıkları bu ayırım politikasının nedenlerini halka açıklamaya çağırıyorum.

Unutulmamalıdır ki, Türkiye Çerkesleri bundan sonra siyasi tercihlerini yaparlarken Abhazya politikasını hiçbir zaman gözardı etmeyecekler ve siyasi partileri buna göre değerlendireceklerdir.

Sohum meydanlarında can verenlere:

Bağlamışlar seni bir tankın ardına
Zaferi bekleyen meydanlarımızı
bulamışlar kanına
Ama bilki can kardeşim
Yerde sürüklenen senin cesedin değil
Sensin kahrolası ey insanlık
Sensin işgale sessiz kalan
Çerkes Halklarının Onuru

Atırşba Muharrem
Ocak 1993 Abhazya

Bir doğa olayı bu
yağmur ve güneş
baharda
birbirine inat.
İliklerine dek
ıslatmak
yada ısıtmak...

Baharın tomurcukları gibi
rengarenk
halkımın memleketleri.
Bir bakmışsın
Türkiye'de gül
Ürdün'de menekşe
Suriye
İsrail derken
Kırkbeş ülke.

Değişti artık
tohumları
günebakanların bile

Batan güneşe inat
yönleri Kafkasya

Yemin etmeli,
yağsa da yağmur
dogmalı güneş

Huyaj Murat
Ocak 1993 Antalya

İKTİDAR ÇİÇEĞİ

Yok oluş
ve ölüm
Hemen yanibaşımızda

Umutsuzluk
karanlık ve
karamsarlık
Her zaman peşimizde.

Ellerimiz bağlı
boynumuzda boyunduruk
ve prangalar...

Sürgünde bir asır
bir yaşamdır bu
bilmeli herkes.

Başında kalpak
belinde kama
yok yalvarmak
hele ağlamak
ölüm ve yok oluş
onurluca tanınmak
işte Çerkes.

Sapasıgılam
kalem tutan elleri
ve
taptaze beyinleri
hele bilenmiş kini...

Demokrasi bahçesinde
görmeyen
duymayan

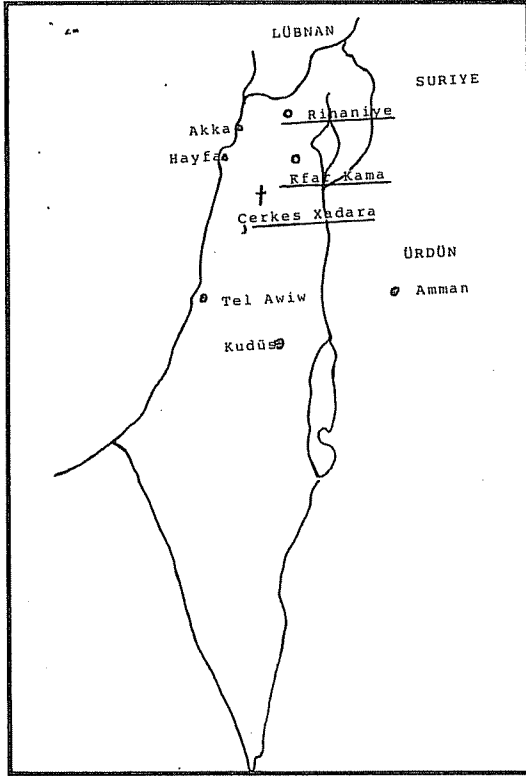
dahası 1900'lerin düşmanlarına inat

Üçmilyon
İktidar çiçeği.

Huvaj Murat
Ocak 1991 Antalya

KUTSAL TOPRAKLARA GEZİ

Dr. Batıray Özbek (Yedic)

Ç'eraşe Tembot'tan, K'işeko Alim'e kadar her yazarı tanıdıkları gibi, hemen hemen tüm eserlerini okumuşlar dersem herhalde sizleri yanıltmış olmam. Türkiye'de Kril harfleri için "O Komünist Yazısı" diye kendileri öğrenmedikleri gibi, öğrenen gençlere karşı çıkarak dernekten ihraç etmek için, disiplin kuruluna veren "thamaderimiz!..." akluma gelince, hele hele bunların herbirinin bir yüksek okul ya da üniversite bitirmiş olduklarını düşününce, ister istemez Kfar Kama köyündeki bu Thamaderimizin ne kadar daha aydın oldukların görüp takdir etmemek elden gelmiyordu.

Uzun yıllardır üç dinin birleşip düğümlendiği, daha doğrusu "Gordiyon Düğümü"nden daha sıkı atılıp bağlandığı Kudüs şehri görmeyi ve İsrail ülkesine bir gezi yapmayı tasarlıyordum. Üç dünya dini, Musevilik, Hristiyanlık ve İslam dini tarafından kutsal sayılan bu şehrin sırrını acaba anlayabilecek miydim, çözebilecek miydim?

Amacım Kudüs-Gordiyon düğümünü çözmek değil, öncelikle İsrail'de yaşamaya itilmiş Çerkes'leri yakinen görmek, tanımak, beraber olmak, aynı zamanda dinsel ve kültürel yönden araştırmalar yapmak, günümüze kadar yok edilmeden aktarılan binlerce yıllık kültür birikimi hazinelerini yazıya ya da ses bantlarına geçirmekti. Eğer zengin kaynaklar keşfedebilirsem, ikinci bir araştırma gezisine gitmeyi de planlıyordum.

Diğer amacım ise tarihleri bize benzeyen ve ikibin yıldır dünyanın dört bir tarafında yaşamaya zorlanmış, her yerde horlanmış, baskı görmüş, ancak yılmamış, kendi ulusunu, dinini ve dilini korumuş Yahudi insanını tanımak, vatanlarını tanımak, onları oraya çeken kuvvetin ne olduğunu ya da olabileceğini, nereden kaynaklandığını yerinde görmeye, duymaya, anlamaya çalışmaktı. Elli yıl gibi kısa bir zamanda 3.000.000 Yahudi insanını nasıl ve ne şartlarda ana topraklarına getirerek yerleştirdiklerini, eğer varsa aralarındaki çelişkileri, anlaşmazlıkları yerinde görmeyi ve incelemeyi arzuluyordum. Edindiğim bilgileri de şu anda Anavata-na dönüş basamağına ilk adımını atan Çerkes Halkına aktarmayı amaçlıyordum.

Bu nedenle yazıma KUTSAL TOPRAKLARA GEZİ adını verdim. Bu adı verirken her türlü yorumu açık bırakıyor ve her okuyucunun kendisinin yorumuna ve anlayışına bırakıyorum.

Geziye Noel tatilinin başlamasına üç gün kala karar vererek derhal vize işlemlerine başladım. Vize işlemleri için Boon Bad Godesberg'deki İsrail Büyükelçiliği'ne gittiğimde yetkililer, vizenin "gidiş Dönüş uçak biletini alıp getirdiğimde" verilebileceğini söylediler. Bu şartı önce yadırgadım. Sonra nedenini sorunca:

"T.C vatandaşlarına bu uygulama var." cevabı ile karşılaştım.

Başka yapacak şey yok. Derhal şehir merkezine giderek uçak bileti aramaya başladım. Yaklaşan Noel ve Yılbaşı tatili nedeniyle uçaklarda yer bulmak, hele hele tatilin ilk günlerinde gidiş ve son günlerinde dönüş için yer bulabilmek imkansız. İstemeye istemeye daha kısa

bir zamana razı oldum ve 21.12.92 gidiş, 07.12 93 dönüş olmak üzere uçak bileti konsolosluktaki görevli memureye uzatınca, çok kısa bir zaman içinde vize işlemlerimi tamamlayarak pasaportumu gültümseyerek geri uzattı ve iyi yolculuklar diledi. Ben de teşekkür ederek yine kendisine sordum.

"Neden bu uygulama?"

"Yönetmelik öyle."

"İsrail'de kalmamdan mı korkuyorsunuz?"

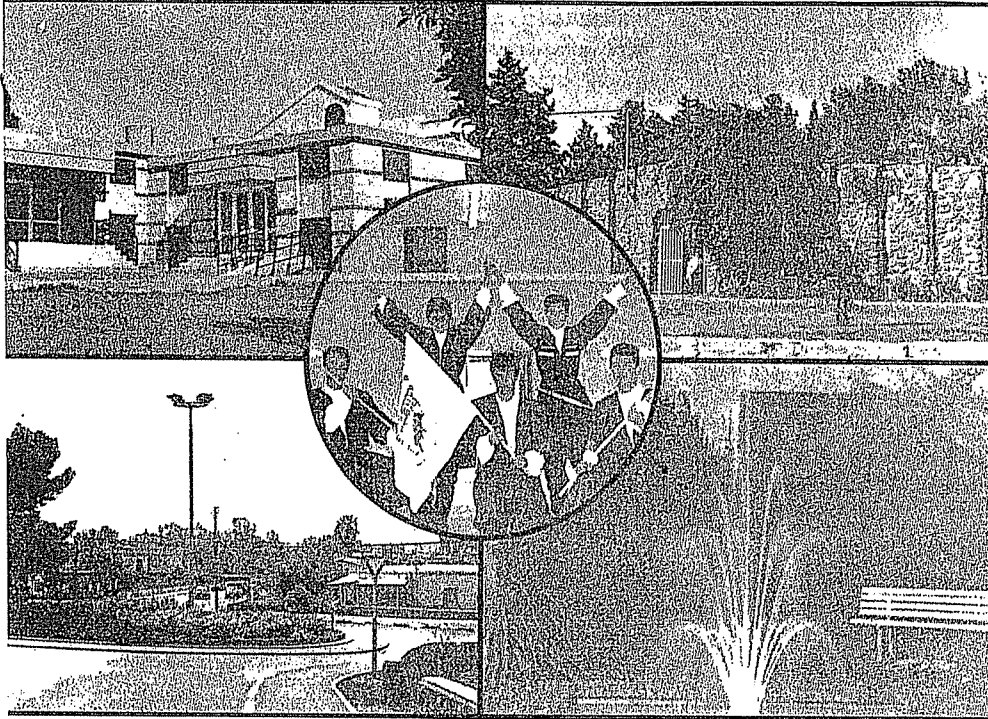
lunda gidiyor" diyordum. Uçaktaki TV., uçuş istikamti ve ulaştığımız şehirleri ve ülkeleri gösteriyordu. Uçağımız Almanya'nın güneyinden, Avusturya ve Sırbistan'ın kuzeyinden, Selanik, Ege Denizi ve Rodos üzerinden Tel Aviv'e uçacaktı.

Zaman ne kadar çabuk geçiyor. Zamanla yarşırcasına uzak mesafeler su gibi akıp gidiyor. Tıpkı "Bugün olmaz yarın. Zamanı değil. Orası komini: Devlet. Sakın ha mektuplaşmayın!.. Rus harfleriyi

okuma yazma olmaz. diyerek, zamanı değersiz harcayarak, Çerkes Halkının Problemlerini Folklor ile çözmeye çalışarak geçirdiğimiz gibi.

Zaman denilen şeöyle bir zaman ki, toplumumuzun yanından fırtına gibi esip geçti ve gidiyor. Hem de bir dahigeri dönmemesine. Ne ler yitirmiyoruz ki he geçen gün? Dilimizder kültürel birikimlerimiz den tutunda, etnik karakterimize kadar, her alanda her gün fire veriyoruz. Uçak hızıyla yarışırca sına. Fire veriyoruz ama bir kaç yüz duyarlı insanın dışında kimsenin kıl kıpırdamıyor.

Halen ideolojik düşünceler içinde, bürokrasi kuyularında, menfaat çukurlarında, feodal kara düşüncelerin içinde kendi kendi

ar Kama'dan Görüntüler- Dispanser(Ustte-solda), Okulun Girişi(sağda), Köyün Ana Girişi(Altta-solda), Koy Parki

"Hayır." dedi gültümseyerek. Ama hayır deyişinde bir evet seziliyordu. Elçilikten çıkarken, geçmiş son elli yıllık tarihi, sinema filmi gibi beynimden geçirdim. "Ne tuhaf" dedim kendi kendimle konuşarak. "Benim yaşımdaki Alman vatandaşlarına vize yok. T.C vatandaşlarına var. II.Dünya savaşı yıllarında 6.000.000 Yahudi'yi katleden, yakanların çocuklarına vize yok. Nazi Faşist canilerinin elinden kaçarak kurtulan ve tüm dünya devletleri kapılarını kaparken, Yahudi'lere kapılarını açarak, politik sığınmacı olarak memleketinde barındıran T.C Devletinin vatandaşlarına vize var. Ne tuhaf değil mi?

21 Aralık 1992. Çerkes Halkının en acı günlerini yaşadığı bir yıl daha sona eriyor. "Gelecek yeni yıl acaba neler getirecek?" diye düşünürken saat 10.40'ta Alman Havayollarının uçağıyla havalandık. İkinci sınıfta sigara içilmeyen bölümde yer kalmadığından I. Sınıf Busing bölümünde yer vermişlerdi. "Oh!, işler yo-

mizle boğuşup duruyoruz.

Ya İsrail'deki Çerkesler?

Onlar da mı Türkiye'deki, Ürdün'deki Çerkesler gibiler acaba?

Birden irkiliyorum.

O zaman diyorum, o zaman!...

Düşünmek bile istemiyorum. Hele hele Ürdün'dek Çerkeslerin halini gördükten sonra düşünmek, ağzımı bile almak istemiyorum.

İsrail'deki Çerkesler de mi zamanın arkasında koşturup duruyorlar acaba? diye düşünürken, Hostesin "Ne içersiniz?" sesiyle kendime geldim.

"Portakal suyu" dedim.

Güleç, saygısını hiç yitirmeyen hostes hanım açtığı küçük masaya bembeyaz bir örtüyü büyük bir itina ile örterek, dikkatle dolu bardağı üstüne yerleştirdi "Afiyet olsun" diyerek, yanımdaki gençlere seslendi "Ne içersiniz?"

Uçakta en az üçyüz yolcu var. Hergün, birkaç kere, yıllarca, tüm yolculara en azından iki üç kere bıkmadan, güleçliğini yitirmeden, saygılı olarak hizmet etmek, edebilmek için, insanın bilmem ki ne olması ya da nasıl eğitilmesi, yetiştirilmesi gerekir?

Ya bizler? En ufak bir düşünce farklılığında birbirimize düşman olan bizler. Birbirimize en ufak bir tolerans tanımayan bizler. Ya bu Hostesler? Hostesler ve bizler?

Yaşadığımız çağ. Dünyanın toplumsal ve kültürel değişimleri. Bu değişimlerle insanların da az çok etkilenerek değişimleri normaldir. Bu değişim içinde Çerkes toplumunun ve insanının yeri nedir acaba? Burda da zaman bizden akıp gitti mi dersiniz?

Uçakta yerimi aldığım da selamlaştığım, sol tarafta oturan güleç iki gence bakarak iyice baştan aşağıya süzdüm. Hiç bir etnik gruba dahil edemedim önce. Yüz ifadelerinden ve davranışlarından uçağa ilk kez binmiş gibiydiler. Telaşlı idiler, heyecanlı idiler. Fizyonomilerine bakım pek Alman'a benzemiyorlardı. Konuşmaları ise çok düzgün Almanca'ydı. Giyiniş, davranışları da tıpkı bir Alman'dı. "Hangi millettenler acaba?" diye düşünürken, uçağın hostesinin yine güler yüzle önümüzdeki masaya birer paket koyduğunu gördüm. "bu da neyin nesi?" diyerek her üçümüz bir birimize baktık. Böylece konuşma ortamı da sağlanmış oldu. Alman Hava Yolları Noel nedeniyle her yolcusuna, içinde diş fırçası, parfüm, kolanya bulunan küçük bir tuvalet çantası hediye ediyordu. Küçük fakat anlamlı bir jest. Hem dini bayramlarının gereği hediyeyi veriyorlar, hem de uçak şirketlerinin reklamını yapıyorlardı.

"İlk uçak seyahatiniz mi?" diye sordum.

"Evet. İlk defa da Filistin'e gidiyoruz. Onun için de çok heyecanlıyız."

"Filistin kısmına giriş çıkışlar yasaklanmış diye rad yoldan duyduk. Peki Filistin'e geçebilecek misiniz?"

"Kudüs'teki akrabalarımız, hiç problem değil götürürüz dediler. Ama nasıl götürecekler biz de bilmiyoruz" dediler, biraz telaşlıca.

Yaşamlarından bu yana bu iki genç ilk defa, hiç mi hiç görmedikleri bir ülkeye, babalarının vatanlarına gidiyorlardı. "Filistin'i kendi vatanları olarak kabul ediyorlar mıydı acaba? Acaba oradan hangi izlenimlerle ayrılacaklardı? Ne tür acıları, sevinçleri tadıp geri geleceklerdi? Giyinişleri tıpkı zamane Alman gençleri gibi olan bu gençler orada akrabalarınca, Filistin Toplumunca nasıl karşılanacaklar acaba?"

Bence hiç biri mühim değil. Çünkü onlar askeri kordon altındaki vatanlarına gidiyorlar ya, gidebiliyorlar ya, işte bu yeter, yeter de artar bile. Ya bizler? Senelerce Anavatanımıza gitmeyi bırakın, adını bile maaz Allah ağzımıza aldırıyorlardı.

Saat 15.10'da kaptan emniyet kemerlerimizi bağlamamızı, inişe geçeceğimizi söyleyince, geride bu kısa zaman içinde kaç km. bıraktığımızı ne düşünmek

ne de hayal etmek istiyordum.

Ya bugünkü İsrail'de yaşayan yaşamaya zorlanmış kardeşlerimiz? Kuban'da Afıps'ten kalkarak, Buğu Kale-den (Anapa'nın Çerkes'çe adı) Selanik'e, orada onbeş yıl yaşayıp daha yeni kök salmışken 1876/77 harbinden sonra bir daha sürgüne zorlanarak, Akdeniz üzerinden Akka liman şehrine, oradan Galilee dağlarına sığınan hemşehrilerimiz buralara ne kadar zamanda geldiler acaba? Ne acılar çektiler? Ne yokluklar gördüler kimbilir? Aylarca denizin üstünde, ölenlerini denize ata ata, karada göme göme, aç, susuz, müdafasız bir şekilde ta buralara kadar sürüldüler." Böylesine bir insanlık trajedisini ancak ve ancak İsrail Devleti ve Halkı anlayabilir diye düşündüm kendi kendime.

Uçak yere konar konmaz, her zaman her yerde olduğu gibi, kaptanın ikazlarına rağmen, ayağa kalkanlar, bir an önce uçaktan çıkmak için acele edenler oluyordu. Neden acaba? Korkuyla uçtular da, ayağımız yere bastı bir an önce kurtulalım diye mi düşünüyorlardı? Önce inen de en son inen de her zaman çoğu yerde olduğu gibi, aynı otobüslere bindiler ve terminale götürüldüler.

Pasaport ve Vize kontrolü için yanaştığım kabindeki görevli memureye pasaportumu uzattım. Şip şak damgalar basıldı ve hadi buyrun içeriye. Doğrusu bunu hiç beklememiştim. Bavullarımızın geleceği kısma geçerek beklemeye başladım. Biraz gecikmişti bavullarımızın gelmesi. Kimbilir bana öyle geliyordu. Binlerce km.'yi dört saatte alınca, böyle kısa zamanlar insanlara çok uzun gelir, serap olayı gibi. Tıpkı 170-200 km. hızla giderken birden 10 km.'ye düştüğünüzde, arabanız hiç mi hiç gitmiyormuş gibi bir his verdiği gibi.

İleriden Filistin'li gençlerin geldiklerini gördüm. Delikanlıların yüz ifadesi biraz değişmişti. Bana gülümseyerek:

"Seni de sorguladılar mı?" diye sordular.

"Hayır. Sizi sorguladılar mı?"

"Evet. Bir çok sorular sordular. Niye geldik? Kime gidiyoruz? vs" diyerek ve kafalarını sallayarak bavullarını beklemeye başladılar.

Ben de bavulumu alarak, sohbet eden gümrük memurlarının arasından elimi kolumu sallayarak gümrükten geçtim. Doğrusu bu kadar kolay olabileceğini hiç mi hiç düşünmemiştim. Akraba, tanıdık, dostlarını bekleyen kalabalıktan birisi "Roma" diye seslendi. "Frankfurt" diye cevaplayınca sevinçli yüzü yok oldu ve bir sonrasına kadar. Bir taraftan daha önceleri bir kaç kez adımı duyduğum, 1992 yazında Kafkasya'da tanıştığım ve beni karşılayacağını telefonla söyleyen, değerli büyüğümüz Açımuj Şumaf'ın kalabalığın arasında olup olmadığına bakarken, diğer taraftan da kalabalıktaki yüzleri tahlil etmeye çalışıyordum. Endişeliler, ürkekler, sevinçliler, soğukkanlılar, hislerini belli etmeyenler vs. vs.. İşte bunların içersinde telaş arasında bakan iki kişiyi, güler yüzleriyle bana doğru gelen Açımuj Şumaf'ı ve hanımı Hanun'u gördüm.

"Fesapşı" diyerek birbirimizle kucaklaştık ve sarıldık. Evet Çerkesçe selamlıyorlardı. Ne Türkçe "Hoşgeldiniz", ne de Arapça "Selamün Aleyküm" diyorlardı. Doğru okudunuz, "FESAPŞI, FESAPŞI" diyorlardı.

Park yerindeki özel arabalarına binerek, hemen Kfar Kama'ya doğru yola koyulduk. Sohbet sırasında bir taraftan da etrafa göz atıyordum. Trafik karmaşıklığı, evlerin yapımı, Türkiye'yi pek aratmıyordu. Tek fark kor-na çalınmaması idi. Bu karmaşıklık, rengarenklilik hoşuma gidiyordu. Almanya'nın kalemle çizilmiş ormanları, evleri, sokakları, kaldırımları artık geride kalmış, her alanda her yerde başka bir renk harmonisi, yaşam biçimi görüyordum ki bu daha da hoşuma gidiyordu. Buradaki insanlara sorarsan anlarında ,Avrupa'nın düzgünlüğü, temizliği, yeknesaklığı hoşlarına gider. İnsan oğlu işte böyle nankör bir yaratık. Sahip olduğuyla yetinmez. Hep arayış içindedir. Soğukta sıcak ister, sıcakta soğuk ister.

"Almanya'daki hemşehrilerimiz nasıllar?"

"İyiler, soranlara selamları var."

Konuşma konularımız hep aynı. Her duyarlı Çerkes'in durmadan, bıkmadan, yılmadan tekrarladığı konular. Vatan, Adıgey, Çerkes Halkı, Abhazya ve en önemlisi Döntiş.

Bu güzel gelenek ve göreneğin sahibi ve yaratıcısı Çerkes Halkının etnik ve kültürel varlığını yaşatabilmesi için ne yapıyoruz? Herkes elini kalbine koyarak namusluca cevaplasın.

İki saat kadar bir yolculuktan sonra Hanun, karşı tepelerde yanan ışıkları göstererek "İşte köyümüz orası" dedi. Epey büyük bir köy görünümü gösteriyordu. Az sonra "Köy" sınırına vardığımızda, yolun genişletilerek asfalt dökülmesi nedeniyle köyün dört dildeki (Adıgece, Arapça, İngilizce, Yahudice) tabelasının kaldırıldığını söyledi Bısm'ım. Ana yoldan saparak köy sınırına girer girmez, Açımuj hemen emniyet kemerini çözerek bana da "Sen de çöz" dedi.

"Neden?" diye sordum.

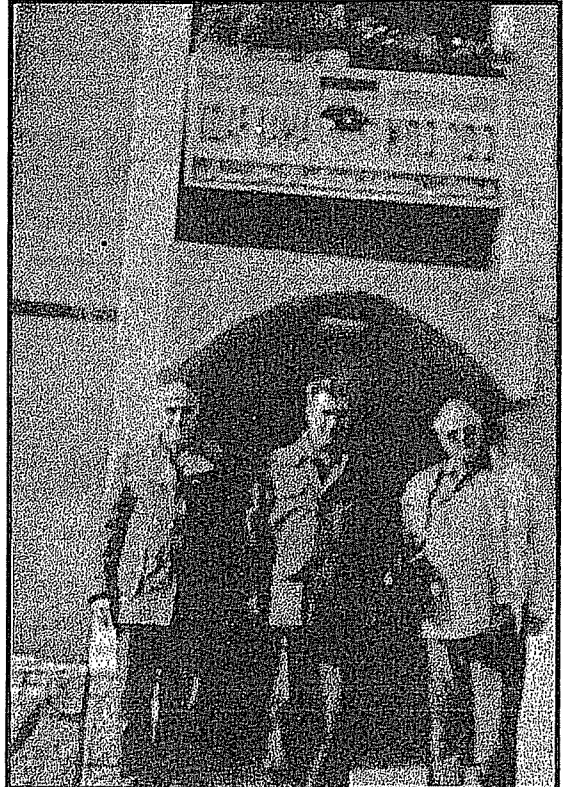
"Köye girdik gerek yok artık" dedi. Önce ne demek istediğini, bunun nedenini anlayamadım. Ama "Bısm'ım dediğini yapmak geleneklerimizin gereği" diyerek, ben de istemeye istemeye emniyet kemerimi çözdüm. Çünkü Almanya'da insanlar ve tabii ben de bu konularda çok iyi terbiye edildik. Arabaya biner binmez takacak-sın ve inerken çözeceksin. Bu sınırların dışına çıkmak yok. Böylece de bu sınırlı çizgiden de çıkmış olduk.

Etrafa büyük bir ilgi ile bakıyordum. Caddeler karpuz ışıklarla aydınlatılmış, yollar asfalt, yaya geçitleri, her yerde trafik ışıkları vs. "Allah, Allah, köye mi kente mi gedik" diye kendi kendime sordum.

Açımuj arabayı yavaşlatarak, damında 3 bayrak dalgalanan binayı gösterdi.

"Burası Belediye Binası."

İyice baktığımda gözlerime inanamamıştım. Evet dalga dalga dalgalanan bayraklardan birisi de üç oklu oniki yıldızlı bayrağımız idi. İsrail'de Galilee dağlarındaki bir Çerkes köyünün Belediye binasında Adıge Bayrağı dalgalanıyordu. Olacak bir iş mi bu? Gerçek

Kfar Kama Belediyesi'nin girişi: (Soldan) Abrec, B.Özbek, Verkijko Cemil.

mi? Hayal mi? İnsan aklı böyle durumlarda öyle bir çalışır ki bunun hızını ölçmek bile imkansızdır. Saniye-de binlerce düşünceler, binlerce olaylar, bir film şeridi gibi geçti beynimden. "Suriye'de de asabiliyorlar mı? Bilmiyorum. Ürdün'de asamıyorlar. Çünkü görmedim. Halbuki kral Çerkesleri çok seviyormuş!... O zaman neden asmıyorlar? Kimbilir bizim Çerkesler alçak gönüllülük gösteriyorlardı!... Belki de bu duyguyu duymuyorlardı da ondan. Beynimde soru üzerine soru.

Bu Bayrak, düğünlerimizde, düğün evlerini tanıtmak için, gelenek icabı asılan işlemeli bir bez parçasından dolayı, "Çerkesler bayrak açtılar", diyerek, bu bez parçasını asmanın yasaklandığı, asanların tutuklandıkları yılları anımsattı birden bire bana. Siz de anımsıyor musunuz o günleri?

Daha ne gibi sürpizlerle karşılaşacağım acaba Kfar Kama'da? Gezim epey heyecanlı başlamış oldu. Var-

diğim günün akşamı ev sahibimin komşusu ve kardeşi, ev halkıyla beraber "Fesapşı Haçe'r" diyerek hoşgeldine geldiler. Yanlarındaki küçük kız çocuğu ise gelirlerken anne ve babasına "Böyle olmaz, çiçekle karşılamamız gerekirdi." diye yakınıyormuş.

Çiçekle karşılanmak ve sayılmak. Acaba ben buna layık mıydım? Bana mı bu saygı, yoksa şahsımda Çerkes Halkına mı? Şahsımda Çerkesliğime olsa gerek. Aynı sevgiyi, ilgiyi, misafirperverliği her Çerkes Her Çerkes'e gösterir. Göstermesine gösterir de ya bizler buna yeterince cevap verebiliyor muyuz acaba? Peki biz bu saygıya yeterince karşılık vererek, elimizden geldiği kadarıyla, bu güzel geleneklerin sahibi ve onları bugüne kadar getiren Çerkes Halkına yeterince hizmet ediyor muyuz? Bu güzel gelenek ve göreneğin sahibi ve yaratıcısı Çerkes Halkının etnik ve kültürel varlığını yaşatabilmesi için ne yapıyoruz? Herkes elini kalbine koyarak namusluca cevaplasın.

"Evet ÇERKES ne yapıyorsun?"

Az sonra telefonlar ve telefonların ardından, köyden Bısm'ın bir kaç yakın arkadaşı ve akrabaları aynı şekilde "Fesapşı"ya geldiler. Hayret hiç bir kimse "Selamün Aleyküm" demiyordu. "Vipsiha ş'u haçe'r." Selamlaşmalar, konuşmalar hepsi, hepsi Çerkesçe'ydi. Önce bocaladım. Alışmamıştık biz Türkçe'siz, Arapça'sız ya da Almanca'sız Çerkesçe duymaya. Sanki başka bir gezegene gelmiş gibiydim. Ağzımızı bol bol aç, Çerkesçe'mizi Türkçe ya da Arapça sözcüklerle donatarak konuştuğumuz aklımıza gelince, kendi kendime utandım. Kulaklarımın ucuna kadar kızardığımı hissettim.

Buradaki Çerkes geleneği gereği, misafirlere üç gün dinlenmeleri için zaman bırakılır. Bu zaman içinde misafirin zamanı varsa, yorgun değilse ayağına gidilir ve sohbet edilir. Üç günden sonra ise ailelere davetler başlar.

Kfar Kama'da bu kısacık zaman içinde tanıştığım bütün insanlar, milli bilince varmış kimselerdi. Köyde 50 yaşın üzerinde en az 15-20 kişi, devamlı Çerkesçe kitaplar ve dergiler okumaktaydılar. Ç'eraşe Tembot'tan, K'işeko Alim'e kadar her yazarı tanıdıkları gibi, hemen hemen tüm eserlerini okumuşlar dersem herhalde sizleri yanıltmış olmam. Türkiye'de Kril harfleri için "O Kominist Yazısı" diye kendileri öğrenmedikleri gibi, öğrenen gençlere karşı çıkarak dernekten ihraç etmek için, disiplin kuruluna veren "thamadelerimiz!..." aklımıza gelince, hele hele bunların herbirinin bir yüksek okul ya da üniversite bitirmiş olduklarını düşününce, ister istemez Kfar Kama köyündeki bu Thamadelerimizin ne kadar daha aydın oldukların görüp takdir etmemek elden gelmiyordu.

Konuşmalarda ve sohbetlerde konu hep, Çerkeslerin konumu, geleceği, Anavatan ve Anavatan'a dönüş oluyordu. Bu denli problemlerimizle haşır neşir olmuş, kaynaşmış bir Çerkes köyü daha var mı Muhacerette bilemiyorum.

"Biz bunların içinde yeni eve girmiş gelin gibi otu-

ruyoruz. Hiç bir şey üstümüzden düşmeden yitirmeden" diyordu Guşan Hatkoy.

Guşan Hatkoy, Türkiye'de, Ürdün'de Anadilimizin yok olduğundan şikayetlenerek "İki kişiyi, bir milleti ve halkı birbirine bağlayan, anlaştıran dildir." diyordu. "Nasıl olurda Türkiye'deki üç milyon Çerkes böyle Anadilini unutabiliyor ki?" diye hayretler içinde, üzüntüyle soruyordu bana. Ben ise onun sorularına cevap veremiyordum. Nasıl olur da üç milyon Çerkes böyle asimile olabiliyordu? Sorması kolay, cevabı zor bir soruydu.

Ben de hepinize soruyorum. Nasıl oluyorda anadilimizi unutuyorsunuz unutabiliyorsunuz ki? Madem unuttunuz, neden tekrar öğrenmiyorsunuz? İngilizce'yi, Almanca'yı, Arapça'yı öğrenebilen isterse Çerkesçe'yi de öğrenebilir. Ama istemekten istemeye fark var. İşte bu basit fakat neticeyi belirleyen farktan dolayı öğrenilmiyor.

"Biz de çok zorluklarla, yokluklarla karşılaştık." diyorlardı Kfar Kama'lılar. Köyde zenginler de vardı. Fakirler de vardı. Kfar Kama'nın en zenginleri Şalaholardı. Bunların bir çok değirmenleri, toprakları varlı. Köyde herkes çok iyi bahsediyordu bu köklü aileden. Herkese yardımı severlerdi. Ailenin erkek fertleri Arap-İsrail savaşından sonra Ürdün'e geçtiler. (Şu anda da İsmail Berkok'un kızı Janset, Şami'nin eşidir.)

Yalnız köyün zenginleri değil, fakirlerinin de sağlam yeri vardı anlatımlarında. Bunlardan birisi Zako idi. Zako haydut imiş ama, iyi yürekli bir haydutmuş. Zenginlerden alır, fakirlere verirmiş. Kendisi ise yokluk içinde yaşarmış. Bir gün köyde yine kocası vefat etmiş, çoluk çocuğuyla zor durumda bir dul kadın varmış. Köyde hali durumu iyi olan ailesine gitmiş durumu anlatmış. Sen bu aileye yardım et ben sana hasat mevsiminde geri veririm demiş. Zengin red etmiş. O da gece gitmiş ve bol miktarda yiyecek çalarak, dul kadına ve çocuklarına götürüp vermiş. Yazdan sonra da, hasattan kaldırdıklarından alarak zengin aileye gitmiş. "Kışın senin anbarından yiyecekleri ben çalmıştım. Al geri getirdim." diye evine bırakıp çıkmış.

Yokluklar insanların daha yeni bir şeyler bulmasına yardımcı olurlar. Rihaniye köyüne gelince ondan da söz edeceğim. Fakat Kfar Kama'da yaşanmış, günümüzde ise bir fıkra gibi anlatılan bir olaydan da bahsetmeden geçemeyeceğim. Çerkesler buralara geldikleri zaman etrafta bir çok hırsız ve eşkiya varmış. Evlerini boş bırakıp çıkmaya gelmiyormuş. İşte bu yıllarda yeni eve gelen bir geline, kayınpeder ve kaynana bir dibek vermişler. Kendileri geri gelinceye kadar da dibek dövmesini söylemişler. Evin önünden gelip geçenler hep bu sesi duymuşlar. Komşular ise bütün gece evden gelen dibek sesleriyle uyuyamamışlar. Komşular uyuyamamışlar ama, bu yolla da hırsız ve haydutlar insanlar var diyerek eve yaklaşamamışlar.

Devam Edecek

GÜRCÜ LOBİSİNİN YAYIN ORGANI ÇVENEBURİ

Marje'ye gelen günlük fax'ları incelerken bir davet gözümüze ilişiyor. Yeni bir yayın organının tanıtım kokteyline davet ediliyoruz. İlk bakışta sıradan bir davetiye olarak gözüken fax mesajında aslında bizim açımızdan pek sıradan sayılmayacak bir derginin tanıtım kokteyline davet edildiğimizi görüyoruz.

Bu ilginç davet, yıllar sonra tekrar yayın hayatına başlayan Türkiye'deki Gürcülerin çıkardığı Çveneburi dergisinin yayın kurulundan geliyor.

12 Eylül öncesinde Avrupa'daki Gürcü lobisinin desteğiyle Ahmet Özkan tarafından çıkarılan Çveneburi, bugün oğlu İberya Özkan'ın da içinde bulunduğu yayın kuruluyla, artık Gürcistan ve Türkiye'deki Gürcü Lobisinin de desteğini arkasına almış olarak yayın hayatında.

Sizlere İstanbul Sorumlumuz Fuat Aydemir'in konuyla ilgili ilginç haber ve yorumunu sunuyoruz.

Türkiye'de yaşayan Gürcüler yeniden çıkarmaya başladıkları ÇVENEBURİ adlı dergiyle bizlere merhaba dediler. Türkiye'de yaşayan Gürcülerin sesi olduklarını söyleyen ÇVENEBURİ çalışanları politik çizgi yerine kültürel içerik hedefliyorlar ve amatör bir dergi olduklarını belirtiyorlar okurlarına.

Doğal olarak Çveneburi'yi elime aldığım ilk dikkatimi çeken bölüm F.Çiloğlu'nun Abhazya Sorunu başlıklı yazısı oldu. Türkiyeli bir Gürcünün Abhazya Sorununa bakış perspektifini bir çoğumuzun merak edeceğine olan inancım la F.Çiloğlu ile kısa bir görüşme yapma gereğini hissettim. Zira Abhazya Sorunu başlıklı yazısında oldukça ilginç varsayım ve paralelinde sonuçlar da bulunmuştu.

F.Çiloğlu ile öncelikle "Abhazya'nın varlığı" konusunda tartışma başladı. "Gürcistan'ın Abhazya'yı işgal etmesini aslında ben de onaylamıyordum. Bir yanlış yapılmıştır" diyen Çiloğlu, tartışmanın ileriki safhalarında "Olay işgal değildir. Abhazya diye sınırları çizili bir yer yoktur" diyordu. O halde Çiloğlu, ona göre olmayan bir işgali onaylamadığını neden belirtti, merak ettim doğrusu.

Sohbet ilerledikçe daha da ilginç boyutlara

ulaştı. F.Çiloğlu; Abhazya'da yaşayan halkların (Abaza, Gürcü, Rus ve Ermeni) aslında bağımsızlık istemediklerini, onları K.Kafkasya Halkları Federasyonu'nun (Dağlı Halklar Konfederasyonu'nu kastediyor) kışkırttığını belirtiyordu. Çiloğluna göre Çerkesler Karadenize ulaşabilmek için Abazaları Gürcülere karşı kışkırtmışlar. Yani "Dış Güçlerin ülkeyi bölmek istemesi" vecizesi Gürcü Politikacıların da dillerine dolaşmış. Sayın Çiloğlu Türkiye'de yaşadığına göre böyle vecizelere inanması çok da şaşırtmadı beni doğrusu. Ona Abhazya'daki savaşta Gürcülere karşı Konfederasyon askerlerinin yanı sıra Rus, Tatar ve Kazakların da Abhazlarla birlikte savaşmış olduklarını hatırlattığımda kısa bir sessizlikle yanıtladılar beni.

Ancak konuşmanın en ilginç bölümü Çiloğlunun, Abhazya meselesinde Türkiye'de yaşayan Çerkeslerin, Abhazların ve Gürcülerin savaşla ilgili bir bağlarının olmadığını belirttiği bölüm. Yani ona göre bu Gürcistan'ın bir iç meselesi ve sorun Abhazya'da yaşayan insanlarla Gürcistan arasında çözümlenebilir mi? Kendisine, Türkiye'de yaşayan Çerkeslerin büyük bölümünün Abhazya'ya sahip çıkma hakları olduğunu, çünkü Abhazya'yı anavatanlarının ayrılmaz bir parçası olarak gördüklerini hatırlattığımda şu ilginç sözlerle yanıtladı beni. "Hayır, yanılıyorsunuz. Türkiye'de yaşayan Abhazların % 90'ı Abhazya'yı değil, Türkiye'yi vatan kabul ediyorlar ve dönme gibi bir fikirleri yok bu insanların" diyor. Aslında Çiloğlu'nun bu sözlerine bence şaşırmamak gerekiyor. Çünkü o, olacak olanı değil, olmasını istediğini söylüyor. Peki ama Çiloğlu'nun bu sözlerini onaylayan Dayanışma Komitesi üyemiz Cengiz Gül'e ne demeli? Gül'ün Çiloğlu'nu neden onama gereği hissettiğine bir anlam veremedim doğrusu. Belki kendisi Abhazya'yı vatan olarak kabul etmeyebilir veya gitmeye niyeti olmayabilir. Ancak "% 90 Abaza Abhazya'ya dönmeyi düşünmüyor" sözünü hangi mantıkla onaylıyor bilemiyorum.

Sohbeti karşılıklı iyi dileklerle noktalıyoruz. Sohbet sonu Sayın Çiloğlu herhalde artık Abhazya'nın sınırlarını öğrenmiştir diye umut ediyorum. Ama hala aynı fikirler doğrultusunda yazılar yazmayı sürdürürse ona bir harita ile Abhazya Gerçeği adlı kitabı okumasını öneriyorum.

Fuat Aydemir

BİLİM AKADEMİSİ

Adiğe Bilim Akademisi Başkanı Prof. Nexus Adem: ADİGELER DE BİLİMDEN KENDİ DİLLERİYLE YARARLANMALI.

Adiğe Bilim Akademisi, Adiğe Bilim Adamlarının bir araya gelerek oluşturdukları bağımsız, gönüllü bir kurum. Merkezi Nalçık'ta bulunan Akademi ilk kuruluş toplantısına Kaberdey Balkar, Adiğey, Karayay-Çerkes, Abhazya Cumhuriyetleri, Moskova, Leningrad kentleri ve Türkiye, Suriye, Ürdün, Hollanda, Almanya, Amerika'dan 355 Adiğe Bilimadamlarının katılımıyla başlamış.

İlk toplantıda Akademiye 25 üye seçilmiş. Başkan, yönetim kurulu, genel sekreter ve bölüm sorumluları belirlenmiş. Akademi üyeliğine seçilen 25 kişiden biri de Türkiye'den Mustafa Vurdum.

Büyük tarihi bir binanın önündeyiz. Kapısında "Adiğe Bilim Akademisi" yazıyor. Bina'nın içerisi geniş, güzel, pırıl pırıl. Geldiğimizi kapıdan haber alınca; Akademi Başkanı Prof. Nexus Adem bizi karşılıyor. A. Nexus Matematik Profesörü. Cana yakın, sıcak, samimi bir insan. Bir o kadar da heyecanlı. İlk çocuğu olmuş gibi bakıyor "Akademiye". Akademi üyesi Vurdum Mustafa'yla birlikte katları, odaları tek tek gezdiriyor. Bölümler hakkında bilgiler veriyor. Çalışanları tanıtıyor. Kendi çalışma odasına dönüyoruz. Adiğe Bilim Akademisi'nde bulunmak insanı heyecanlandırıyor.

Akademiyenin çalışmalarını merak ediyorum. Prof. A. Nexus'la söyleşiye başlıyoruz. Bu güzel çabayı dergi aracılığıyla Türkiye

Çerkeslerine yansıtmaya isteğim heyecanımı artırıyor.

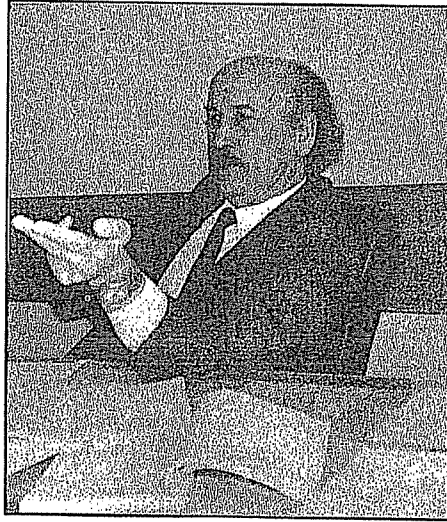
Neden Adiğe Bilim Akademisi ? şeklindeki sorumu içtenlikle yanıtlıyor Nexus.

"Bilimin yaşamsal gerekliliği tartışılmaz. Adigeler olarak biz de bilimden nasibimizi almalıyız. Adigeler de bilimden kendi dilleriyle yararlanmalı. Bu Adigelerin ilk bilim akademisidir. 23 Ağustos 1992'de kuruldu. Bir akademiyin gerekliliği uzun zamandır bilim adamları arasında konuşulup, tartışılıyordu. Girişimci bir grup tarafından geniş bir kesime yapılan çağrı sonucu ilk toplantımıza 355 bilim adamı katıldı. Biz dağınık bir halkız, Akademi; Adiğe bilimadamlarının tanışmalarını, yakınlaşmalarını ortak çalışmalar yapmalarını da sağlayacak."

Akademiyenin bir devlet kuruluşu olup olmadığını, finans kaynağını sordumda "Adiğe Bilim Akademisi Devlettten tamamen bağımsız. Bilim adamlarının bir araya gelerek oluşturdukları bir kurum. Şimdi yeni kurulduk. Katkılarla yaşıyoruz. Ancak Akademimizin giderleri kendi çalışmalarından sağlanacak. Yeterli olacağını da sanıyorum." şeklinde yanıtlıyor.

Akademiye üye olmak isteyen bilimadamlarının, Haziran'93 genel kurulundan bir ay öncesinden başvuruda bulunmaları gerektiğini, başvuruların 25 akademi üyesi tarafından değerlendirildikten sonra üyeliğin kesinleştiğini belirten Prof. Nexus, ellerinde birçok başvuru olduğunu da vurguluyor.

Akademiyenin merkezinin Nalçık olmasına karşın bilime, Adigelere hizmet etmeyi

amaçladığını, bu çerçevede Adıgelerin yaşadığı her yerde şube ve temsilcilikler açılmasını temel hedef kabul ettiklerini de vurgulayan Prof. Nexus, Akademide oluşturulan bölüm ve çalışma alanlarını şöyle sıralıyor: *"Dört temel çalışma alanımız var. Bilim - Teknoloji - Kültür - Sanat. Hali hazırda var olan bölümler ise; Matematik, mekanik, Ekonomi, Sosyal Bilimler, Biyoloji, Tıp, Teknoloji, Toprak Bilimi, Ziraat Kültürü, Kimyasal Endüstri ve Enerji Bilimi."*

Dil çalışmalarına yönelik bir çalışma alanının henüz hayata geçirilmeyişine doğal bir tepki olarak, soru sormaktan kendimi alamıyorum. *"Adıge Dili alanında çalışacak özel bir bölüm yok. Akademinin çalışma alanı dışında mı?"* Bu soru biraz da diaspora Çerkeslerinin dil konusunda karşı karşıya kaldıkları olumsuzluğun bende ifade bulan dışı vurumu.

"Dil çok önemli. Yeni oluşuyoruz. Dil çalışması yapacak bölümde olacak. Bilimsel çalışmaların sonuçlarının Adıgece yayınlanmasını çok önemsiyoruz." yanıtı, kaygılarımı sevince dönüştürüyor. *Bilimsel çalışmaların sonuçlarının Adıgece yayınlanmasını çok önemsiyoruz.....çok önemsiyoruz...!* Ne güzel.

Bilim alanında çalışacak herkese yardımcı olmaya hazır olduklarını, Akademinin olanaklarından yararlanılabileceğini, bilimsel çalışmaları olan Adıgeler bildirirlerse davet edileceklerini ve birlikte çalışmalar yapabileceklerini de ekliyor açıklamalarına Prof. A. Nexus.

Türkiye Çerkeslerinden Mustafa Vurdum Adıge Bilimler Akademisi Üyesi....

Adıge Bilim Akademisinin ilk toplantısında bir araya gelen 355 Adıge bilim adamı tarafından seçilen 25 kişilik Bilim Kurulundan

biri de Matematik Bilimiyle uğraşan M.Vurdum. Şubat '93 de düzenlenen bir törenle Adıge Bilim Akademisi Üyelik Belgesi verildi.

Törende bir konuşma yapan Vurdum kısaca şunları söyledi. : *"Adıge Bilim Akademisi çatısı altında siz değerli insanların huzurunda bulunmaktan onur ve mutluluk duyuyorum. Size minnettarız. Biz diasporada yaşamak zorunda bırakılanların yönü hep anavatanıya oldu. Ulaşamadığımız zaman da kalbimizdeydi. Bütün olumsuz koşullara karşı koruyabildiğimiz dil ve kültürümüzü korumaya özen gösterdik. Bizi resmen Adıge saymadılar. Ancak biz kendimizi hep Adıge gördük. Farklı lehçeleri konuşan bütün Adıgeler için ortak bir dil çalışması yapmak bu Akademinin en önemli görevi olmalı. Toplumu ortak anlaşma diline hazırlamalıyız."*

Dinsel farklılıklara laiklik temel anlayışıyla yaklaşılmalıdır. Devletin herhangi bir dinden olmayacağı gibi, Fundamentalist akımlara karşı da insanları korumalıdır."

Bugün Kafkasya, farklı dilleri konuşan ayrı dinlere mensup insanların zorunlu olarak birlikte yaşadığı bir bölgedir. Bu gerçeği iyi kavramak gerekmektedir. Özgür anlayıştan barışçı bir yaklaşımdan yana olmalıyız."

M.Vurdum, Türkiye'de Adıge duyarlılığı olan bilim adamlarının Akademi çalışmalarına katılması ve üye olması doğrultusunda çaba göstereceğini de dile getirdi.

Bu güzel çabaların gelecekte bilimsel alt yapısıyla, barış ve dostluğun hüküm sürdüğü özgür yarınların müjdecisi olduğu inancındayım. Adıge Bilim Akademisi... Özgür Kafkasya'nın temel taşlarından birini oluşturacak.

BİREY OLABİLME

Toplumsal refah ve istenilen bu sonuç için varolan ve yükseltilmesi gereken değerler adına, günümüzde verilen mücadele gözardı edilemez kuşkusuz ve saygı duyulması da gerekir elbette. İnsanımıza suskunluğun ve tepkisizliğin benimsendiği, zaten ayaklar altına alınmış insancıl güzel değerlerin iyice yok edilmeye çalışıldığı, demokrasi çılgınlığının atıldığı fakat demokratik bir ortama yaklaşmak için bir adım dahi atılmadığı, atanların tökezletildiği yeni dünya düzeninde (aslında düzensizliği) tüm toplum için gerekli, haklı ve güzel inançları yükseltmeye çalışan insanların önünde eğilmemek mümkün değil.

Böylesi inançlarla ve ilk gözlemlere dayalı çeşitli beklentilerle konuşma ortamı yarattığım, sohbet ettiğim, birikimine saygı duyduğum, hatta birikimleri karşısında hayretlere düştüğüm, sohbetinden korkunç keyif aldığım, sohbet sonrasında içimden "Vay..helal olsun sana" dediğim onca insan oldu. Bu tanımlamaya uygun yeni bir insanla tanışmak sevindirdi beni daima, her yenisi için de daha çok umutlandım. Bu insanları toplumun yetiştirdiği nadir teorisyenlerden, fikir babalarından sanmamak mümkün değildi. Hatta tabiri caiz ise bu insanlara "kitap gibi insan" demek daha yerinde olurdu.

Geçip gitmesine engel olamadığımız zaman içinde ve sohbetler ilerledikçe birşeylerin eksikliği rahatsız etti. Bir süre sonra bu insanların, bir takım teorileri okuyup, ezberleyip insanlara aktardıklarını, başa dönen plak gibi, bu şeyleri tekrarlayıp durduklarını düşünmeye başladım. Yanlış şeyler değildi bu düşünceler, tamitamina doğruydular üstelik. Fakat eksik olan ve rahatsızlık veren birşeyler de vardı doğrusu. Üzerinde düşündüğümde ise bu eksikliğin; yaşamdan ve bireysel düşüncelerinden bu teorilere bir dirhem katkı olmayışydı.

Oysa yaşam üretim demektir, düşünmek demektir. Hem de öylesine değil, adamakıllı, enikonu düşünmek demektir. Düşünmeyi iş edi-

nip, hiç de küçümsemeden bireyin bu eyleme zaman ayırması demektir. Çünkü düşünmek üretmek demektir. Yaşam, bireyin ürettiği yeni düşünceyi saptanmış yeni doğrulara katıştırmak demektir. Üstelik düşünsel üretimde yetmez, düşünsel üretimi yaşama geçirmek demektir.

İnsanları daha yakından tanıma ve yaşam pratiklerini inceleme fırsatı bulduğumuzda, ne yazık ki, bu kitap gibi insanların, inandıkları bu değerlere, kendilerinden pek de fazla birşeyler katmadıklarına, düşünce üretmediklerine, en acısı da, katkıları olmaksızın inandıkları bu değerleri yaşam pratiklerine geçir-mediklerine tanık oluruz. Tarihin yetiştirdiği ve genel kabulü kuşkusuz olan teorisyenlere ve fikirlerine saygı duymamak olanaksızdır. Ancak, çoğumuz hala bu düşüncelere ufacık katkılarda bulunamıyorsak, geliştiremiyorsak, bunları her yerde anlatıp, yaşama geçirme konusunda umarsız, tembel davranıyorsak, yaptığımız şey, düşünsel tüketicilikten öteye gide-
mez. Sonunda, dört elle ve at gözlüğü ile sarıldığımız bu gerçekler yenilenmedikleri için kokuşur, çürür. Eksilenleri, bıkmadan yeni baştan üretip yerine koymadıkça, boşlukları doldurmadıkça, tüketip eritmeye başlarız bu kaynağı. Ve öyle bir an gelir ki, tükenen herşey gibi, tüketilecek düşünce biter. Sonrası ise çözülmüştür...

Bireyin öncelikle yapması gereken en önemli şeyler; kendisini iyi tanımak, eksiklerini doğru saptamak, tarafsız ve dürüst bir eleştiri-özeleştiri biçimini yaşama geçirebilmek ve insan ilişkilerini de bu paralellikle daha fazla sorgulayabilmek olmalıdır. Gündelik ilişkilerinde dahi bunu yapabilen insan, sağlıklı ve sağlam ilk adımları atmış sayılır. Yaşamı ve insan ilişkilerini böylesine ayrıntılı ve düzeyli sorgulamayan bireyin, toplumsal düşünebilme yetisini kazanabilmesi, düşünsel üretimde bulunabilmesi, inandığı değerlerle bireysel üretimini örtüştürmesi mümkün

değildir.

Katedilmesi zor ama zorunlu bu aşamaları geçmemiş bir bireyden de, başkalarınca üretilmiş, katkıda bulunulmamış ve geliştirilmemiş birtakım düşünceleri dahi yaşama geçirmesini beklemek yanlış olur kuşkusuz.

Çoğumuzun içinde bulunduğu bu eksikliğin sonuçlarını, insanları daha dikkatle incelediğimizde gözlemlemek mümkün.

Çevrenizde hiç, insan hakları savunuculuğu yapan ama birilerinin haklarını ihlal ederken yakaladığınız, çevrecilik propagandası yapıp, bir sigara kotığı ya da birkaç kağıt parçası ile çevreyi kirleten insanlara rastlamadınız mı?

Sömürü sistemini eleştiren ama bu sistemin bir parçası olmayı kabullenerek birilerini sömüren, eşitlikçiliği savunup, herşeyden biraz daha fazla pay kapmaya çalışan, kariyerizmi kötüleyip, haksız kariyer ve mevkiiler için çaba harcayan insanlara rastlamadınız mı hiç?

Veya son on yılın modası olduğu üzere, entelektüel olduğunu varsayıp, kendilerini "entelektüel çevre" olarak lanse etmiş seçkin çevrelerde boy gösterip, gündelik ilişkilerindeyse ilkel-yoz kimliğini ele veren kişiliksizlere de mi hiç tanık olmadınız?

Erkekleri, eşleri, sevgilileri masa başında dünyayı kurtarmak adına, sömürü, düzen sohbeti yaparken, kendileri ise eşleri için rahat bir sohbet zemini hazırlamayı, suskun kalmayı tercih eden ve bu çarpıklığın en güzel, küçük fakat temel örneğini oracıkta veremeyen ve bu çarpıklığı pekiştiren kadınlara hiç tanık olmadınız mı?

Ya da kadın haklarına inandığını söyleyip bunun savunuculuğunu yaparken, çıkarı gereği olmadık yerlerde olmadık insanlara taviz veren kadınlara, cinsel tacize uğradıklarını iddia edip, cinselliğini çıkarı için kolayca kullandığına tanık olduğunuz kadınlara ne dersiniz?

Doğruluk, dürüstlük adına ahkam kesip, foyası sonradan ortaya çıkanlara da mı hiç denk düşmediniz?

Hepimizin milyon kez tanık olduğumuz fakat her nedense yaşamın bir parçası gibi gördüğümüz gerçeklerdir bunlar, sanki yaşanması ve kabullenmesi zorunluymuş gibi. (Anlamı unutulduğu için "onur" kelimesi sözlüklerden silinecek mi acaba? Ya da yalnızca çocuklarımız isim olarak mı taşıyacaklar bu kelimeyi?)

Belki de mevcut düzenin yarattığı ve

değişmez gibi görünen bu insan modelini, hiç düşünmeyerek, hiç sorgulamayarak bizler pekiştiriyoruz. Daha birey olabilmeyi, "kendimiz olabilip toplumsal düşünebilmeyi beceremezken -ki dürüst bir birey olamayan toplumsal düşünemez- toplumsal birçok konuda birbirimize taş çıkartırcasına bol bol konuşuyoruz. Ama yaşam pratiğimize geçirdiğimiz pek fazla şey olmadığını kendimize bile yüreklice itiraf edemiyoruz. Sonuçta, inandıkları ile pratiği arasında milyonlarca çelişkiyi taşıyan bir insan kitlesi olarak ama, bundan pek de rahatsızlık duymayarak, belki de bu çelişkilerin farkında olmaksızın yaşıyoruz.

Kesin olan gerçek; hiç birşeyin böyle kalmayacağıdır. Tüm bu çarpıklıkların sonucu, gelecekte hepimizi bekleyen toplumsal boşluklar, toplumsal çözümlerdir.

Eğer gelecekte biz de üst kuşaklardan tanık olduğumuz gibi; "Biz bir zamanlar hızlı devrimciydik...", "Biz bir zamanlar hızlı Çerkez'dik...", "Biz bir zamanlar hızlı çevreciydik...", "Biz bir zamanlar....." demek istemiyorsak ve gelecekte "BİZ BİR ZAMANLAR"lı bir ana başlıkla yaşamak istemiyorsak, sorgulamaya önce kendimizden başlayabilmeli ve en azından bazı temel soruları kendimize sorabilmeliyiz derim:

Neyim, neye inanıyorum, ne istiyorum? Düşünüyorum muyum, üretiyorum muyum? Yaşama katkım ne? Ne kadar yol aldım, istediğim ve inandıklarımın ne kadarını yaşama geçirdim? Kendime ve insanlara dürüst müyüm? Eleştirmeyi ve eleştirilmeyi ne kadar öğrendim? Teorimin ve pratiğimin çelişmesi için ne yapmalıyım?

Bu soruları dürüstçe, yüreklice yanıtlayabilen insanların daha sağlıklı ve sağlam ilişkiler kurabileceğini, daha üretken olacağını düşünüyor ve artık "kitap gibi" insanları seve-medigimi anlıyorum. Artık pratiğinde hiç bir uygulama göremediğim ama sürekli olması gerekenleri tekrarlayıp duranlarla değil, birey olabilmiş, küçük hedeflerini yaşama geçirmiş, dürüst insanlarla birlikte daha büyük hedeflere varılabileceğini düşünüyorum. Masa başında dünyayı kurtaranlara değil, eylemiyle adım atanlara inanıyorum...

İnanılması gerekenlerin, kitap gibi insanlar değil, sorgu yapan, doğal, dürüst, kendi olabilmiş ama toplumsal kaygıları taşıyanlar olması gerektiğini düşünüyorum...

Bir de bu konuda pek de haksız olmadığımı düşünüyorum.....

Antalya Güzel Ancak; Daha da Güzel Adige Ülkesi..

"Çarpıyor Adige Yüreği" diye adlandırdı Tharkuaxo Yunus, yeni yayımlanan kitabını. Gerçekte, Yunus Adige Diline ilişkin çok sayıdaki çalışmaları ile tanınıyor. Bu yapıtı ise gazeteci anıları örneği. Nalmes ile birlikte Türkiye'de kaldığı bir ay boyunca tanıştığı Adigeleri, kendisinin de katkıda bulunduğu kalabalık toplantıları, düşüncelerini, birikimlerini anlattığı bir yapıtı "Çarpıyor Adige Yüreği".

Artık herkes biliyor, 1864'te biten Rus-Kafkas Savaşının biz Adigeler için felaket getirdiğini. Adigeleri perişan bir durumda tüm dünyaya dağıttığını. Günümüzde kırkbeş ülkede yaşadıklarını. Aileleri parçaladığını, birbirlerini kaybedenlerin çok, hepten yok olanların daha da çok olduğunu. Felaket mi kaldı Adigelerin yaşamadığı, çile mi kaldı Adigelerin çekmediği? Bugün de çekmiyorlar mı? Az mı birbirini arayıp da bulamayan aile bireyleri?

Günümüzde, en çok sayıda Adigenin yaşadığı ülke, Türkiye. Bu komşu ülkedeki Adigelerle ilgileniyor, onları tanımak, umutlarını, duygu ve düşüncelerini öğrenmek istiyoruz. Onlar da bizi tanımak istiyorlar. Bunun için de ilişkilerimiz gelişiyor, daha da gelişmeli ve sağlam temellere dayanmalı. İşte tüm bu sözü edilenler için, Tharkuaxo Yunus'un "Çarpıyor Adige Yüreği" adlı yapıtının büyük katkıları olacak. Daha önce Türkiye'yi görmüş olanların bir çok anısını tazeleyecek, farkedemedikleri kimi yönleri kavrayacak, kimi şeyleri yeniden değerlendirmelerini sağlayacak ve yapıtı Türkiye'ye gideceklerle de klavuz olacaktır.

"Çarpıyor Adige Yüreği" okuyucu için birçok şeyleri gözler önüne seriyor: İlki, yüz otuz yıldır ayrı düşmüşken artık buluşabilenlerin, kendilerini ne kadar şanslı saydıkları, bu bağlamdaki sıcak, coşkulu karşılaşmalar, dostluk dolu kucaklaşmalar. Ki kitabın temelini oluşturuyor.

İkincisi, her iki tarafta da ulusumuzun varlığını sürdürmesi, yücelmesi için çaba gösteren, bu uğurda canlarını vermeye hazır insanların bulunduğunu göstermesi. Bu çabayı gösterenlerimizin güzel, aydınlık yüzünü tanıtmaları. Ki bu da umut ve coşku veriyor okuyucuya...

Üçüncüsü; yazarın Türkiye'ye salt dost-akraba ziyareti için değil, çeşitli gösteriler için Türkiye'ye giden, Devlet Halk Dansları Topluluğu Nalmes ile birlikte gitmiş olmasının, yazara, daha çok kişi tanımak, daha çok toplantıda bulunup katkıda bulunmak konularında büyük olanaklar sağladığıdır.

Dördüncüsü, kitabı güzelleştiren, zenginleştiren duygu yükleyen, kişilerin, grupların önemli sayıdaki fotoğrafları.

Ben de bulundum Türkiye'de. Birçok kişi ile tanıştım, dernek toplantılarında bulundum, katkıları oldu. Soydaşlarımızın üzüntülerini, sevinçlerini benliğimde hissettim. Onun için Tharkuaxo'nun yazdıklarını daha bir anlıyor, duyumsuyorum... Yaşlı Adigelerin, Yunus'un aktardığı sözlerinin aynılarını ben de dinlemiştim onlardan. Şimdiye kadar da kulağımdan çıkmadı hiç. Kalp atışlarımla birlikte yenden duyuyorum. "Şimdi siz dönüyorsunuz biz ise kalıyoruz, ne olacağız biz. Zorluklara, sıkıntılara alışmış yaşıyorduk." Adigece bilmeyen gençlerin üzüntülerinin anlatıldığı sahneleri ben de yaşadım. Şimdiye kadar da unutamadım. Ne yapsam da gözümün önünden uzaklaştıramıyorum. Hep gözlerimin önünde, gözlerim açık da olsa görüyorum, kapalı da olsa... Elinden alınan dilini, artık bilmeyen, ancak şimdi bilinçlenmiş, kendi halkının, diğer halklardan hiç de geri kalır yanının olmadığını, dilinin de diğer dillerden daha değersiz olmadığını fark etmiş, şimdilik olanakları olmayan gençlerin üzüntü ve sabırsızlıklarını bir fotoğraf gibi gösterebildi Yunus. Doğrudan söylemek istiyorum: Hiç kuşku duyulmayacak şey kitabın gerçekçi olduğu. Yalnızca halkın bütününün çektiklerini anlatan bölümler değil, tek tek ailelerin yaşadığı olaylar da gözleri yaşırtıyor.

Yazar bir çok konuya değiniyor. Çok işi ile tanışıyor, onların duygu ve düşüncelerini, dünya görüşlerini anlamaya çalışıyor, sorulara dönüştürüyor. Yazarın görüşleri, duygu ve düşünceleri de hep birlikte: konuşmalar içinde mi, anlatım mı, olayların anlatımı mı, anlatacağı olayın başlangıç sözcükleri mi, her neyse de hiç aralıksız, kitap boyunca sürüyor yaza-

rın kalp atışları. Temel de hep aynı: Adige Sorunu. Adigelerin dünü, bugünü, yarını.

Artık herkes biliyor Türkiye'de çok sayıda Adige'nin yaşadığını. Onlarla birlikte olmadan durumu kavrayabilmek de güç. Ancak herkesin de Türkiye'ye gidemeyeceği açık. İşte kitabın Türkiye'ye gidemeyecekler için de yararlı bir kaynak, yardımcı olacağını umuyorum. Yararı olacak, yaban ellerdeki soydaşlarını tanımaları konusunda. Akrabalarını arayanlar kitap klavuzluğunda doğru yönde ilerleyecekler. Kitabın, dış ülkelerdeki soydaşlarımıza ilişkin, yanlış görüşleri olan vicdan sahiplerinin, bu görüşleri üzerinde yeniden değerlendirme yapmalarını ve yanlışlıkları düzeltmelerini sağlayacak gücü olduğuna inanıyorum. Doğru, tedavisi mümkün olmayan hastalıklar da var. Onun gibi vicdanını kaybeden, onu mal-mülkle değişen merhametsiz insanlar da oluyor. Böylesi, yaşayan ölülere değil bizim sözümüz. Yanıltılmışlara, bilgisizlikten yanılanlara. Kitabın, böylelerine yürek besini, bilinç besini olacağını umuyoruz.

Türkiye'deki Adigeler biliyorlar Kafkaslı olduklarını. Gerçi tam olarak bilmiyorlar topraklarının sınırlarını, yine de anavatanları hep düşlerinde, düşüncelerinde. Onu kendi toprakları sayıyor, gururlanıyorlar onunla. Kitapta bütün bunlara ilişkin düşünce ışınlarının karışıklığını, birlikteliğini, çatışmasını gözleyebiliyorsun.

Kültürün toparlayıcı, uyarıcı, bilinçlendirici gücünün ne denli büyük olduğunu bir kez daha kanıtıyor kitap. Adige Halk Dansları Topluluğu dış ülkelerde yaşayan Adigeleri bir araya getirdi, görüştürdü, ulusal kültürel ürünlerimizi sundu. Ulusal kültürel değerlerin güzelliğini gösterdi, ulusal duyarlılıklarını artırdı, kimilerini uykudan uyandırdı. Kitabın bu yönü de büyük bir yarar olarak görülmeli.

Türkiye'deki Adigeler kendi dilleriyle okuyup yazamıyorlar. Bu nedenle Adige dışında halkın bulunmadığı köylerde bile gençler anadillerini bilmiyorlar. Kentlerde durum daha da kötü. Dil yok oluyor. Dilin yok olması ile birlikte ulus da yok olacaktır. Bunun farkında olan dernekler, Türkiye'de dilin yaşaması, gençlerin anadillerini öğrenmesi için çok çalışıyorlar. Dil çalışmalarını temel görev olarak görüyorlar. Ulusu için kaygılanan, çalışan, kültürlü, azımsanamayacak sayıdaki Adigenin adlarını vermesi kitabın yararlı bir başka yönü.

Çektiği bütün sıkıntılara, kaybettiği kimi

değerlere, dünyayı sarsan olaylara, kavgalara karşın Adigenin henüz yok olmadığını, Adige kalbinin durmadığını, kimi zaman çırpınarak, kimi zaman zayıf, kimi zaman da coşku ile attığını, ulusun, amacına ulaşması için gerekli güce, yürekliliğe sahip olduğunu da kanıtıyor kitap. Adige kalp atış seslerini duyurması, az yarar değil, daha doğrusu bu, en önemli yanı.

Başka ülkelerdeki Adigelerin duygularını, çalkantılarını benliğinde hissettiğin zaman, ata toprağın için daha bir gururlanıyor, orada yaşadığın için mutlu oluyorsun. Ülkenin daha zengin, daha güzel olması için gücün yettiğince çalışmak gerektiği düşüncesi ile doluyorsun. Her sayfası bu duygu ile yüklü kitabın, onu bütün okurlarına ulaştıracağına olan güvenimiz de tam.

Yukarıda belirttiğimiz gibi kitap bilimsel bir yapıt değil, ancak yazarının bilim adamı olduğu açıkça gözleniyor: Yazılı şeylerin alındığı kitabı belirtiyor, gördüklerini belgeleyerek olgulara ilişkin duygu ve düşüncelere yol açıyor. Gerektiği halde bu güçlü yeteneğini kullanmadığı yerler de var. Örneğe "T'irgataw" adlı dansın anlatıldığı bölüm. Nedir anlattığı bu dansın. Kanımca, dansın İ.Ö. Beşinci yy. sonları, dördüncü yüzyılın başlarında yaşamış bulunan Adige Kraliçesi "T'irgataw"ın yaşamına ilişkin olduğu özetlenseydi çok iyi olurdu, ki ulusal tarihi öğretme yollarından biri de bu.

Yine, ev sahiplerinin karşılama konuşmalarının kimileri, grup başkanı ya da başkalarının onlara verilmiş yanıtların kimileri olduğu gibi aktarılsaydı kuşkusuz iyi olacaktı. Çünkü böyle şeyler dönemlerinin belgeleri, tarih sayfalarıdır... Gerçekleştirilebilseydi, kitabı daha güçlü kılacağı, zenginleştireceği kesin olan yukarıdakiler örneği bir iki eksikten daha söz edilebilir. Ancak, kuşkusuz onlarsız da yapıtın büyük değeri var. Uyanan ulusal bilinci yükseltme yolunda güçlü bir sesleniş "Çarpıyor Adige Yüreği". Yazımı yazarın kendi sözcükleri ile sonlandırmak istiyorum: **"...Adige Ulusunun geliştirilmesi için, bugün küçümsenemeyecek olanaklarımızın olduğunu söyleyebiliriz. Bu olanaklardan yararlanalım, elele verip çalışalım, yardımlaşalım, uyum içinde yaşayalım."**

Şhalaxo Abu

Adige Maq

19.1.1993

Çev: Meşfeş'u Necdet

ON YIL ÖNCE ON YIL SONRA

1980 yılında Kabardey-Balkar Cumhuriyeti'ne davetli olarak gittiğimiz zaman Rodina'nın başında, genç bir diplomat olan Yemuz Anatole bulunuyordu. Espri ve zeki olan bu genç diplomat, Kabardey-Balkar ve diğer Kafkasyalılar hakkında sorduğumuz soruları resmi ideolojilerinden ödün vermeksizin yanıtlıyor, sanki toplumunu yadsıyormuş izlenimini veriyordu. Biz yurdumuzun tarihini, kültürünü, aydınlarını, sanatçılarını merak ediyorduk, o daha çok politikacılar, doğa ve sofrası zenginlikleriyle bizi tanıştırıyordu. Bugün Kabardey-Balkar Cumhuriyeti'nin Dışişleri Bakanı olan Sayın Yemuz Anatole, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği'nin davetlisi olarak Mart ayı içinde Türkiye'de bulunuyordu. Yoğun çalışmalarında Kuzey Kafkasya Kültür Derneğine iki saatlik bir zaman ayırarak görüşebilmemizi sağladığı için kendilerine teşekkür ediyoruz.

Sayın Anatole'nin Türk Hariciyesi ile yapmış olduğu temasların liyakat ve vukufunu arkadaşımız Fahri Huvaj'dan dinleyince sonsuz memnun olduk. Özellikle de Abhazya konusunda sergilemiş olduğu duyarlılık -Abhazya'nın bugün içinde bulunduğu hassasiyet nedeniyle-, her türlü takdirin üzerindeydi.

Sayın Yemuz Anatole'nin derneğimizde yapmış olduğu açıklamaya göre, Odalar Birliği Başkanı Sayın Yalın Erez ile kurmuş olduğu temas ve imzalanan protokol -biz içeriğini bilmiyorsak da-, Türk iş adamlarının yaz aylarında Kabardey-Balkar Cumhuriyeti'ne davet edilmeleri, Kabardey-Balkar Cumhuriyeti'nin gereksinim duyduğu çeşitli iş alanlarında yatırımlar yapılması ve en önemlisi bugün dünyanın gereksinim duyduğu yabancı sermaye transferi açısından üzerinde önemle durulması gereken bir gelişmedir. Biz her şeyden önce şuna inanıyoruz ki, 129 yıldan bu yana anayurtlarından uzak yaşayan halkımızın yeniden anayurtlarına kavuşabilmeleri, anavatanda iş alanlarının yaratılmasına ve iki devlet arasında oluşturulacak samimi ilişkilere bağlıdır.

Sayın Yemuz Anatole, Türk iş adamlarını Kabardey-Balkar Cumhuriyeti'ne davet ettiklerini söyledikten sonra, Çerkes iş adamlarına çağrı mahiyetinde,

"Geç kalmayınız, sonra eli boş olarak dönersiniz" şeklinde uyarıda bulundu. Sayın Anatole'nin, Çerkes iş adamlarının bulunmadıkları bir ortamda böyle bir çağrı yapması zevahiri kurtarmak anlamına gelir. Sayın Yemuz Anatole de bilirler ki, Sovyetlerin dağılmasından sonra pek çok iş adamımız yatırım yapmak amacıyla defalarca Kabardey-Balkar Cumhuriyeti'ne gitmişlerdir. Fakat iş adamlarımızın her gidişleri oyalamayla, bürokratik engellemelerle, hatta caydırıcı tekliflerle geri çevrilmiştir. Yukarıda da belirttiğimiz gibi yabancı sermayenin Kabardey-Balkar Cumhuriyeti'ne girmesine karşı değiliz. Ancak, yabancı sermaye davet edilirken her şeyden önce ulusal çıkarların gözetilmesi, risk payı az olan sermayenin tercih edilmesi, dolayısıyla da kendi iş adamlarımıza kolaylık sağlanmasından yanayız. Sür-günde yaşayan Kafkaslılar arasında sayıları küçümsemeyecek kadar çok yatırımcı iş adamlarının olduğu unutulmamalıdır.

Sür-günde yaşayan Kafkasyalılar mikro düzeyde örgütlenmekten ziyade, makro düzeyde örgütlenmekten yanadırlar. Bugün Avrupa'nın siyasal, ekonomik ve askeri açıdan örgütlenmeye çalışması, daha güçlü bir Avrupa düşüncesinden kaynaklanmaktadır. Bu anlamda Şenibe Yura'nın "Kafkas Evi" düşüncesi, Kafkasya'nın siyasal, ekonomik ve askeri bakımdan birliğini oluşturacak, yüzyıllardan beri emperyalist güçlerin iştahını kabartan bir jeopolitik yapıya sahip olan ülkemizin korunmasında etken olacaktır. "Kafkas Evi"ne karşı çıkmak için Sayın Yemuz Anatole'nin örneğini verdiği 1918'de kurulan Dağlı Halklar Cumhuriyeti, gerçekçi bir örnek değildir. Demokratik ilkelere bağlı kalmak koşuluyla "Kafkas Evi"nin realize edilmesi de, yönetilmesi de olasıdır. Ulus olma sürecinin böyle bir yapılanmadan geçeceğine inanıyoruz. Yeter ki yöneticilerimiz, "birleşerek pşılık sırası bana ne zaman gelecek diye beklemektense, küçük olsa da pşılığını koruyayım" düşüncesini bir kenara atabilsinler. Ve küçük olan halkların başkalarının boyunduruğu altına girmelerinin ve yutulmalarının kaçınılmaz olduğunu anlasınlar.

Aydınların hedefleri, ulusal nosyonları her şeyin üstünde tutmak ve ileri taşımak olduğu için politikacılar daha objektif ve realist olmak zorundadırlar. Kabardey-Balkar aydınlarının istemlerini, ulaşmak istedikleri hedefleri, politikacılar daha belirgin ve berrak olarak görüyorum. Şubat 1993 sayımızda geniş bir şekilde incelediğimiz KUK ve ADİGE XASE'nin görüşleri doğrultusunda, Kabardey-Balkar halkının tarihsel bilincine güveniyor,

129 yıl önce niçin ve hangi somut olaylar karşısında vatanımızdan koparıldığımızı bildiklerine, halkımızın böylesi meş'um olaylarla bir daha karşılaşmaması için mücadele ettiklerine inanıyorum.

Üzülerek şunu hemen söyleyelim ki Sayın Yemuz Anatole, Türk Dışişleri karşısında koymuş olduğu duyarlılığı kendi halkı karşısında koruyamamış, anavatanlarındaki gelişmeleri yetkili bir ağızdan duyabilme istemiyle dernek binasını dolduranlara sağlıklı bilgi vermekten kaçınmıştır. Özellikle KUK ve XASE konusundaki sözleri ve düşünceleri bir diplomatın sözlerinden ziyade, mahalli politikacılara özgü bir şekilde sergilemesini, özlemine duyduğumuz bir devlet yapısıyla bağdaştıramadık.

Sürgünde yaşayan Çerkeslerin anayurtları konusunda çok hassas oldukları bir gerçektir. Kafkasya'da olan olaylar hepimizi ilgilendirmektedir. Bunun bariz örneğini Abhazya olaylarında görüyoruz. KUK ve ADİĞE XASE'nin Abhazya olayları karşısında takınmış olduğu tavır, Dağlı Halklar Konfederasyonu'nun Başkanı olan Şenibe Yura'nın göstermiş olduğu cesareti, halkımızın Gürcistan'a karşı ortak eylem koyması için yapmış olduğu çağrılar ve eylemlerini yurtseverlik olarak değerlendiriyoruz. Şenibe Yura ve yandaşlarının "birkaç sarhoş, suyu bulandırmak isteyen üç beş maceraperest" olarak nitelendirilmelerini, muhalefeti olmadan, demokratik ilkelere uzak olarak yıllarca devlet yönetiminde kalmış olan bir zihniyetin yakıştırmaları olduğundan kuşku duymuyoruz.

Bugün Sayın Yemuz Anatole'nin küçümsediği, üç beş sarhoş ve maceraperest olarak tanıtmaya çalıştığı bu aydın-yurtsever insanlar, dün, bize içtenlikle kucak açan, dönüş ve kendi kaderini ana yurdunda tayin etme düşüncelerimiz karşısında heyecanlanan, destek veren kimselerdi. Ve en önemlisi, Şubat 1993 sayımızda geniş bir yorumunu okuduğumuz, fotoğraflarını verdiğimiz olaylar, "üç yüz-beş yüz kişinin ortaya koymuş olduğu bir eylem" şeklinde geçirilmeye çalışılması, "Şenibe Yura'nın tutuklanmasını protesto etmek için bir araya gelen bu kadar küçük bir toplumu dağıtması için niçin yabancı askerleri ülkenize çağırarak halkınıza silah çektiniz?" sorusunun sorulmasına neden olmaz mı? Sayın Yemuz Anatole, Kabardey-Balkar Cumhuriyeti'ni, Rusya ile eşit görüyor. Biz de Kabardey-Balkar Cumhuriyeti'ni Rusya ile eşit haklara sahip olan üniter bir devlet olarak görmek istiyoruz. Peki, seninle eşit haklara sahip olan bir devlet nasıl oluyor da emir vererek bir vatandaşının tutuklanmasını senden istiyor? Böyle bir istekte bulunulmuş olsa bile

Şenibe Yura'nın tutuklanmasını hangi yasa, insan hakları, demokratik ilkeler ve üniterlikle bağdaştırabiliyorsunuz?

K'ışeko Alim'in yıllarca önce, devrimin öncüsü olan Yinal'e yönelttiği eleştiriler (Mazemko Şhuant-Huapsağ Nur romanları) bugün meyvesini vermiş, Kabardey-Balkar halkı yitirilen değerlerini aramaya başlamıştır. On yıl önce gördüğümüz politikacıların halklarına ve dünyaya bakışlarında bugün bir değişiklik göremiyorsak da, Kabardey-Balkar aydınlarının ve halkının ileriye büyük adımlar attığını görüyoruz ve mutluluk duyuyoruz. Ve mutlaka realize edileceğine inandığımız "Kafkas Evi"ni bugünden saygıyla selamlıyoruz.

Okuyucuya Notlar:

1918 yılında kurulan Dağlı Halklar Cumhuriyeti, bu cumhuriyetin kurulması için destek vaad eden batılı devletlerin verdikleri sözü tutmamaları, Kafkasyalı aydınların bolşeviklerden ya da menşeviklerden yana taraf olarak devletlerine sahip çıkmamaları, bu konuda halkın yeterince aydınlatılmaması, feodalizmin hala dimdik ayakta durması, Kafkas halklarına önderlik edebilecek inandırıcı bir liderlerinin olmaması nedeniyle bir ay gibi kısa ömrü olmuştu.

"Kafkas Evi" düşüncesi, Kafkasyalıların tek bir devlet olarak yönetilmeleri düşüncesi değildir. Bugün var olan Kafkasya'daki devletlerin parlamentolarının verecekleri üyelerden oluşacak bir üst kurumdur. "Kafkas Evi", parlamentolar arasında sosyal, ekonomik, kültürel, siyasal işbirliklerinin sağlanması, anlaşmazlıklarda tarafların başvurabilecekleri bir merci olarak düşünülmüştür. Zaten kültürel birlikleri olan Kafkasya halklarının dillerinin bir dil haline dönüştürülmesi, ya da tek elden yönetilmeleri söz konusu değildir. "Kafkas Evi" düşüncesi, Kafkas halklarının kendi kaderlerini özgürce, demokratik ilkelere bağlı kalarak tayin etmeleri ve yönetebilmeleri düşüncesinden doğmuştur.

Dağılan Sovyetler Birliği içinde ve yurt dışında çok ünlü olan K'ışeko Alim, devrimin ilk yıllarında yapılan yanlışlıklara, öncülerin kendi kültürlerini yadsımlarına ve halktan kopuşlarına dikkati çekmiştir. Huapsağ Nur adlı romandaki baş kişi olan Yinal'ın halkına ters düşmesini, bir Rus kızı ile evlenmesini, töre ve geleneklere ters düşüşünü, muhalif olan aydınları acımasız bir şekilde öldürtüşünü sergilemekte. Bir zamanlar Sovyetler Birliği Yazarları Sendikası'nın genel sekreterliğini de yapmış olan bu büyük yazarın ülkemizde tanınmaması büyük bir kayıp.

YENİ BİR YAYIN VE DÜŞÜNDÜRDÜKLERİ

Yeryüzünde nüfusu az olan halklar vardır. Yine nüfusu pek çok olan halklar da vardır.

Yine bu nüfusu çok halkların içinde diliyle kültürüyle apayrı etnik halklar vardır.

Bu etnik halklar şöven, emperyalist, demokrat olmayan devletler tarafından tanınmazlar ve kabul edilmezler.

Kabul edilmedikleri bir tarafa, madalyonun diğer yüzü daha da karanlık, daha da çirkef. Çünkü bu etnik halkların politik güçsüzlüklerinden istifade ile kültürlerine de sahip çıkılarak, kendi kültürleriymiş gibi gösterirler.

Göstermesine gösterirler ama, tüm dünya aydınları onlara güler, onlarla alay ederler. Onlar ise farkına varmazlar.

Bu yanıltıcı ve kasıtlı davranışlarla temsil ettikleri devleti ve halkı bilimsel kamu oyu önünde küçük düşürürler.

Halbuki dünyadaki tüm halkların kendi öz kültürleri yok mu?

Muhakkak ki var.

Var olmasına var da yine de sayıca az olan, demokratik hakları alınmış olan etnik halkların kültürlerine de göz dikilir, "rab bena hep bana" diyerek.

Göz dikmekle kalmazlar, onları gasp ederler ve kendilerine mal etmeye çalışırlar.

Tüm bunları yazmama neden olan; M.E.B.'nin Türk Dünyası adı altında 1993 yılında Türk Dünyası Araştırma Vakfı tarafından yayınlanan resimli propaganda albümüdür.

Bilmem bu albümü görenlerimiz var mı? Bu albümün 21, 22 ve 23'üncü sayfalarındaki resimleri ve altlarındaki yazıları görenleriniz oldu mu?

İnsan resimleri görünce, yazıları okuyunca ne diyeceğini, ne yazacağını ve ne düşüneceğini bilemiyor.

Neyi ve kimi suçlayacağını bilemiyor.

Kimi, neyi nasıl eleştirelim?

Resimlerin hırsızlandığını mı?

Yalan yanlış saptırılmış yazıları mı?

Yoksa güpe gündüz yapılan resmi hırsızlığı mı?

"Bilmeden yayınlamışlar", diyemeyeceğim.

Çünkü profesyonelce çekilmiş olan resimlerin hepsi 1979 tarihinde Moskova'da Rusça ve İngilizce olarak yayınlanmış olan ABK-HAZIA adlı kitaptan çalınarak bu propaganda albümüne basılmıştır.

Kısacası resimlerin tümü Abaza'lara aittir ve resimlerdeki kişilerde katıksız Abaza'dırlar.

Fotoğraflar hakkında kaynakça verilmediği gibi, resimlerin orjinal açıklamaları hiçe sayılarak kendi başlarına hiç de resimlerle ilgili olmayan alt yazılar da yazılmış.

Halbuki bu Kitab'ın (c), yani her hakkı mahfuzdur ibaresi vardır.

Resimler yayınlanırken bu yayın evinden izin alındı mı?

Hele hele Fotoğrafçılardan izin alındı mı?

Bilmiyorum?

Eğer alınmadıysa bu en büyük bilim ve sanat hırsızlığı ve ahlaksızlığıdır.

Bu yapılan düpe düz ve resmen hırsızlıktır.

Bu kişilerin kanun önünde hesap vermeleri ve cezalandırılmaları gerekmektedir.

Hırsızlığın böylesi dünyanın pek az ülkesinde hele hele devletlerinde görülür.

Koca M.E.B. bunu yaparsa diğerleri ne yapmazlar acaba? diye düşünüyor insan.

Abhazya gibi küçük bir halkın karakteri ve simgesi, uzun ömürlülüğün sembolü olan ve 100 yaşını aşkın kişilerin resimlerinin altına "Milli kıyafetli bir Kumuk Türk'ü" yazmakla ne kazanılmak ya da nereye ulaşılmak isteniyor acaba?

Ki resmin orjinalinin bulunduğu kitapta "Abkhazian Elders" yani Abhaz Yaşlıları yazmaktadır.

Aslında bu Abkhazia adlı resimli kitap az basılıp, zamanında hemen kapışılarak satıldığından, tesadüf olarak Bakanlığın eline geçecek bir kitap değildir. Bu kitabı onlara veren büyük bir olasılıkla yine içimizden, bizden birisidir. Hatta Abhaz en azından Kafkas kökenli birisinin olması gerekiyor.

Ne yazık ki kendi milli kültürüne sahip çıkamıyacak kadar medeni cesareti olmayan bu hemşehrilerimiz, kendi öz değerlerini başkalarına peşkeş çekmişlerdir.

Kim bilir belki kişisel kariyeri için de yapmıştır.

Eğer olay böyle ise M.E.Bakanlığı'nı suçlamamız da yersizdir. Asıl suçlu içimizdeki, medeni cesareti sıfır olan hain yeni Çerkes Ethem'lerdir.

Halbuki 100 milyonluk Türk Halkı ve Kültürünün böyle çalınma resimlere ve bilgilere ihtiyacı, gereksinimi var mıdır acaba?

Bence yok.

Her halkın kendine ait çok güzel kültür birikimleri vardır. Hele 100 milyonun üstündeki Türk Halkının pek çok kültürel değerlerinin olduğunu bilmekteyim.

Bunun tespiti ve belgelenmesi için araştırma, çalışma ve yorulma gerekir.

Bu özveri ise masa başı araştırmacılarında yoktur.

Elde hazır resimli kitap.

Resimlerin sahipleri savaş içinde.

Müktesep haklarını kullanamıyacaklar.

O halde ne yapmak gerekir.

Hazır kitaptan al resimleri bas albüme.

Altındaki yazıları yazmak için de hayal gücün yeterli, yaz yazabildiğini.

Yanlışmış, çalıntıymış hiç de önemli değil.

Sayın bay bir "eser" ortaya çıkardı ya.

O sayılır. Onun değeri var.

Çalınmış, yanıltılmış, saçmalanmış bunların hiçbirinin değeri yok.

Kısacası medeni ahlağın hiç mi hiç değeri yok.

Tüm Dünya Halklarının bir birinden güzel kültür birikimleri ve öğeleri vardır.

Bu kültür öğeleri tüm insanlık içindir. Çünkü kültür denen şey tüm insanlığın ortak malıdır ve tüm insanlar içindir.

Şu halde neden bu hırsızlamalar?

Buna bir türlü aklım ermiyor.

Hele hele 100 bin kişilik küçük Abhaz Halkından bu kültür öğeleri nasıl çalınabiliyor?

Buna gönlünüz nasıl razı oluyor?

Bunu hiç mi hiç anlayamıyorum.

Sizler anlayabiliyor musunuz?

Türkiye'deki Abhaz Halkına hak gördüğünüz muameleyi yapıyorsunuz da, böylesine bir medeniyetsizliği ve ayıbı bari meslektaşlarınıza karşı yapmayın.

Ayıptır Beyler. Yaplığınız ayıp.

ANAYURTTAN ADIGEY'DE BİLİMSEL ÇALIŞMALAR

Şimdilerde bizde, bilim ve eğitime ilişkin konulardan daha çok söz edilir oldu. Örneğin, "Adıgey'in Bilimsel Gelişmeye İlişkin Sorunları" adlı, Adıgey'in ilk bilimsel toplantısı 14-17 Nisan 1993 tarihleri arasında yapılacaktır. Adıgey Bakanlar Kurulu, Rus kenti Krasnodar'daki Tıp Fakültesi'nde okuyan öğrencilerimize burs verme kararı aldı. Cumhuriyetimizin Başkanı, Adıgey Pedagoji Enstitüsü'nün Üniversite olması kararını imzalamış bulunuyor. Bütün bunlar, ülkemizin Cumhuriyet olmasının getirmiş olduğu olumlu gelişmeler.

Saygıdeğer muhataplarım, dikkatinizi çekmek istediğim asıl konu, sözünü ettiğim bilimsel toplantı. Her ülkeden bilim adamı soydaşlarımızın, toplantıya katılmalarını, katkıda bulunmalarını arzuluyoruz. Neden dersiniz Adıgey'in sorunları öncelikle her Adıge'nin sorunudur; bizim çözemediğimizi de kimse çözmez. En önemlisi de bilim ve eğitim. Bunlar aklı geliştirir, uzmanlaştırır, çalışmaları verimli kılar. "Toplantıya katılıyorum, ben de katkıda bulunurum" diyenleriniz varsa gözümüz, canımızdır. Toplantıyı Adıgey Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu düzenliyor. Organizasyon Komitesi'nin adresi aşağıdadır:

352700, Respublika Adıgeya

Maykop, ul.Sovetskaya, 176

Ministerstvo Nauki i obrazovaniya

Tel: 9 9 7 861 75 263 14 - 249 48

Bilgisi, uzmanlığı, dostluk ve arkadaşlığıyla, bilimimizin gelişmesine katkıda bulunacak bilim adamlarımız, toplantıya gelir katkıda bulunursa seviniriz. Katılmayı düşünenlerin, konularını 15 Mart 1993 tarihine kadar organizasyon komitesine bildirmeleri uygun olur. Toplantı, 15 Nisan 1993 günü saat 10.00 da açılacaktır.

Ayrıca Maykop'taki Adıgey Cumhuriyet Üniversitesi'nde bu yıl yeni bölümler açılacağını iletmek isterim. Tıp, Ekonomi, Hukuk ve Kompitür Programcısı dallarında, üçüncü dereceden doktora ve mastır düzeylerinde yetiştirilmek üzere öğrenci alınacaktır.

Dr. Xuak'o Aslan
Teknik Bilimler
Respublika Adıgeya

KENDİNE SAYGI GÜZEL BİR ALIŞKANLIK

Bu sözlerin derin anlamı çeşitli yönleri vardır. Bu nedenle günümüz Adige kadınlarından söz edilirken birçok sorular akla gelmektedir. Cumhuriyetimizde yaşayan kadınlarımızın halini bir türlü anlayamayanlar da yabancı ülkelerden dönmüş olan kardeşlerimizdir. Kapılarımız sonuna kadar açık olarak üzüntü ve yorgunluklarımızı belli etmeden, güler yüzle kendilerini karşıladığımızda hoşlarına gidiyor ve önlerine koyduğumuz sofralarımıza övgüler diziyorlar. Ailevi sorunlarımızı öne çıkarmıyor, misafir ağırlamak biraz yük getiriyorsa da belli etmek istemiyoruz. Gönüllelerini incitmemek, dönmüş oldukları anavatanlarında kendilerine asık bir yüz göstermemek için çabalıyoruz. Onların dönüşünden duyduğumuz mutluluğu dünyada hiçbir şeyden duyuyoruz. Ancak kardeşlerimizin, kadınlarımızın tavır hareketlerinden memnun olmadıklarına dair söylentiler ortalıkta duyulmaya başlandı son günlerde.

Adigelerde kişinin kendi ev halkını övmesi, açıkça iyiyiz, efendiyiz, elimizden geleni yapıyoruz demesi uygun düşmez. Ancak uzaktan gelen kardeşin bilmediği geçmişimizin bizim davranışlarımızda bıraktığı etkilerden dolayı bizleri suçlamaya kalkınca başka ne yapılabilir? Babalarımız ve kardeşlerimiz geleneklerimize uymadığı için, kızlarımız iyidir diye-miyorlar ve her söyleneni dinleyip cevapsız bırakıyorlar.

Ben Adige kadınlarının geçmişine bir göz atmak istiyorum. Burada kadınlarımızın ulusun canını, gücünü, aklını kullanmak suretiyle çeliğin dayanamayacağı dertleri çekmiş olduğunu görürüz. İçlerinden bir iki tanesinin yaptığı hafiflikleri büyütürük ulusça moralimizi bozmaya hiç gerek yoktur. Bıkıp usanmadan diğer binlerce kadınımdan, Seteney kadından başlayarak Profesörlerimiz Çeraş Zeynep, Nemiteko Roz, Rusya Federasyonu Halk Artisti Semegu Goşnağu, hastanelerde

görev yapanlardan, bilim ve sanatı ileriye götürenlerden, evlatlarını yetiştiren analardan söz edelim. Neden örnek kadınlarımızı hergün düşünmüyoruz? Övünmek Adige geleneğine yakışmaz ama bugün için bulunduğu yeri söylemezsen durumunu uzak ülkede doğmuş kardeşin dahi anlamıyor.

Ayrıldığımızda büyük Kafkas Savaşları vardı, buluştuğumuz ise henüz birkaç yıl oldu. Deniz ötesine gidenlerden söz etmiyorum, onların yaşamını iyice bilemeyebiliriz. Ben o büyük savaşın acılarını ülkesinde yaşayanları düşünüyorum. Bu ülkede yaşayan kadınlar "ölsek de topraklarımızı terketmeyeceğiz" diyen kadınların torunlarıdır. Kan akıtcıların açtıkları yaraları iyileştiren, o şartlarda çocuk doğurup yetiştiren anaların kanı vardır bizde. O kadınlar "çocuklarımız güzel günler görecektir" diye büyütüyorlardı çocuklarını. "Özgürlüğümüz için çalışanlardan olsun" diyerek büyütüp yeri geldiğinde eline silah verip evlerinden uğurluyorlardı. Bu ülke için savaşmak gerektiğinde vatanını terketmeyen anaların doğurduğu insanlar savaştı. Onlar yaşamlarını keder ve gözyaşıyla geçirdiler. Bizim ülkemizi çok sevdiğimize şüphe yoktur. Çok savaşlar gördük ama çocuklarımıza yaban ülkelerin soğukluğunu hissettirmedik. Bir saatliğine dahi vatanımızı terkedip bir yerlere gitmedik.

Kafkas savaşlarından sonra ülkemiz ihtilal ateşinin içine düştü. Çok insanımız yok oldu. Onun ardından iç savaş geldi. Dul kadınlar ve yetim çocukların sayılarını arttırdı. Bundan sonra ihtilalin getirdiği insan ayrımı politikası yüzünden birçok insanımız götürülüp hapislere atıldı ve çoğu da geri dönmedi. Tüm bu kötü günlerde ulusun devamını sağlayan ve baba ocağını tütüren Adige kadınıydı. Birçok çileler içerisinde 1941 yılına geldik. Elde kalan son erkeklerimiz de cepheye gitti. Bu savaş dünyada şimdiye kadar olmuş savaşların en

zalimiydi. Kadınlar çocuklarıyla başbaşa yalnız kaldılar. Dört yıl kolхозlarda gece gündüz çalıştılar. Gizli gözyaşları kalplerini erittikten sonra savaş bitti. Birçok kadın, babalarını hiç görmemiş ve görmeyecek olan çocuklarıyla başbaşa ortada kalmıştı. Birçok kadını ana olmanın mutluluğunu tadamadan dünyadan göçetti.

Savaş sona ermişti ama ülkenin yeniden imarı çalışmalarında en ağır yük yine kadınlara kalmıştı. Sağ dönen erkeklerin çoğu yaralı ve sakattı. Onlar bedenlerindeki eksiklikle birlikte gönüllerinden de yıkılmışlardı. Çoğu dönüştürülen çocuklarını ölü bulmuş, onları tanıyamamış en yakın arkadaşlarını yaban ülkelerde toprağa vermişlerdi. Yine onlara en yakın destek sağlam bir giriş gibi Adige kadınından geldi.

Folklorumuzu ve edebiyatımızı inceleyenler kadınlarmızın ülkenin içinde kaldığı zor durumdan kutarmak için ümitsizliğe düştüklerine dair bir satır dahi göremezler. Gerekğinde öküzüne eş olup tarlayı sürmüş, ekini yetiştirmiş, bu şartlarda bile birlikte yaşadığı insanların yardımına ve cenazesine de koşmuştur. 1947 yılında ülkede büyük kıtlık olmuştu. Ana için çocuğunun açlıktan ölmesinden daha büyük bir acı yoktur.

Kadınlarmız' bir çok şeyimizi korumuş, kollamış ve yeniden canlandırmışsa da bunları anlatmak adetimiz değildir. Herşeyin Allah'tan geldiğine inandık. Kendimize bir övgü payı çıkarmadan bugüne kadar çalıştık. Onun sıcaklığı bir evde yoksa, en güzel ev bile birşeye yaramaz. Onun eteklerinin üstünde oturma-mışsan sende talihlisi yoktur. Onun gözyaşlarını kurutamamışsan asırlardır çektiği sıkıntıları boşa gitmiştir...

Bugün kadınlarmız her türlü işte çalışmaktadırlar ve bilimsel alanlarda da ilerdeler. Çoktandır oturmadığın evine misafir olarak gelince, ev sahibinde gördüğün eksiklikleri uluorta konuşmak yakışmaz. Ki eksikliği olmayan kim vardır? Bir derdi, sıkıntısı olmayan kim vardır? Az önce sözünü ettiğim söylentilerin bizleri birbirimizden soğutarak ulusumuzun birleşmesine zararı olur diye düşünüyorum. Nüfusumuzun biraz artıp ileride söylememiz gereken şeyleri bugün erken telaffuz etmiyor muyuz? Söylenenleri herkes doğru olarak anlayabilir mi? Kardeşler buluşur buluşmaz birbirlerinin eksiklerini bulmaya kalkarlarsa bu tür birleşmeden yarar gelmez. «Köpeğim kudurdu diye kovalamaya başlasan, herkes taşlar» eski bir Adige atasözüdür.

Ben bir iki kadınıımızın hafifliklerini öne sürmeden diğer iyilerimizi gören kardeşler istiyorum. Biz hatalarımızı çok iyi biliyoruz, hem de ihmal etmiyoruz.

Nüfusu az olan ulusumuzda bekar kadınların sayılarının artmasının yolaçacağı olumsuzlukları düşünmek gerekir. Birçok Adige kızının evlenecek Adige genci bulamadan, başka ulusların insanları ile evlenmeyi de kendilerine yakıştıramadan, yaşadıklarını biliyoruz. İslam dinine göre yaşayacaksa din adamları bu husustaki düşüncelerini açıklamalıdır. Yabancı ülkelerde de evliliğin başlık ve başka nedenlerle güç olduğunu duymaktayız. Birkaç yıl öncesine kadar bekar kadınlara işyerince ev verilme ümidi var idiyse de bugün öyle bir durum kalmadı. Obşejtlerde (lojman) yaşıyorlar ve kazançları ile ev satınalma imkanları yok. 20-30 yıl sonra bunların yaşamı ne olacak? Çocukları da olmayan bu kadınlar oturdukları evlerden de çıkarılınca nereye gidecekler? Kime güvenecekler? Ulusumuzun sayısı artmazsa güçsüzleşmez mi?

Bu sorunu akli başında kişiler düşünürlerse, Adige Xase, Din Xase ve yöneticiler bir çözüm bulabilirler. Soruna tam çare bulunma zamanıdır. Görmemezlikten gelmekle bir yere varılmaz. Kızlarımız, kızkardeşlerimiz yalnız kalıyorlar. Yaşlanınca kendilerini geçindirecek imkanlardan yoksun kalacaklar. Yaşam şartları zordur.

Yine çokça konuşulmakta olan Adigece ve Rusça üzerine görüşlerimi söylemek isterim. Gazetelerin yazdığı gibi Adigeler tamamen dillerini unutmuş değillerdir. Köylerimize gidildiğinde her yerde anadilimiz duyulmakta, adetlerimiz uygulanmaktadır. Şehirlerde yaşayanların çocuklarının düzgün Adigece konuşmadıkları doğrudur ancak böyleleri azdır.

Rusçayı iyi bilmemizi eksiklik olarak görenlerin, bu dilin bize sağladığı yararları görmemelerine üzülüyorum. Koskoca devletin işlerini, anayasasını, hukukunu, politikasını yürüttüğü dilin büyük küçük herkes tarafından bilinmesinde ne zarar vardır. Rusça ile yetinmeyip İngilizce, Arapça gibi dilleri bilmemiz de yararımızdır. Gazeteleri okuyunca Rusça düşmanımızmış gibi geliyor insana. Çocuğuna anadilini öğreteceksen diğer diller buna engel değildir. Eski hatalarımızı tekrarlamayalım. Kendimizi bir taraftan alıp başka tarafa atarak ve terkettiğimiz tarafı suçlayarak yaşamayı kendimize kötü bir alışkanlık olarak edindik.

Çev: Çetaw İbrahim

Marje'den bir sayılık ayrılıktan sonra tekrar beraberiz. Bu sayıda konudan konuya zikzak yapacağım.

BORİS YELTSİN'İN DERDİ NEDİR?

Rusya Fedcrasyonu Halk Temsilcileri Kongresi'nde olup bitenleri TV ve basından izlediğinizdir.

Yeltsin Kongreden büyük bir yenilgiyle çıktı. Bu yenilgiden sonra muhafazakâr kanadı suçlayarak, muhalefeti reformlara engel olmakla ve darbeye davetiye çıkarmakla suçluyor.

Parlamento Başkanı Çeçen asıllı Ruslan Hasbulatov ile girdiği yetki mücadelesinden, yenik ayrılan Yeltsin oluyor.

Acaba ne oldu da daha bir yıl önce Parlamento'nun büyük çoğunluğunun oylarıyla olağanüstü yetkilerle kendini donatan Yeltsin, bu kez büyük bir yenilgiye uğruyordu!

Bir yıl önce, daha çok demokrasi ve ekonomik reformlara olumlu oy kullanan Kongre üyeleri bir yıl sonra nasıl muhafazakar, tutucu, darbeci oluverdiler!

Ya büyük yenilgiye uğrayan Yeltsin'e Bill ve Miterand'ın büyük destek vermesi... Hele hele Miterand'ın soluğu Moskova'da, Yeltsin'in yanında almasının altında ne yatıyordu acaba!

Kongre'de, muhafazakar kanat diye tanımlanan kesim gerçekten darbe yapar mı?

Bana göre bütün bu soruların yanıtı gayet açık.

Rüstem Batum Show'da, M.Ali Birand'a yöneltilen "Görüştüğünüz siyasi liderlerden sizi hayal kırıklığına uğratan devlet başkanı oldu mu?" sorusunda yatıyor cevap.

Birand bu soruya, "Beni büyük hayal kırıklığına uğratan B.Yeltsin oldu." diyor. "Rusya gibi dev ülkenin büyük sorunlarının altından kalkamayacak kadar konulara hakim olmadığını ve ilgisizliğini gördüm" diyor Birand.

Yeltsin, Kongrenin kararlarına karşı halkı yanına alarak güçlenmeye çalışıyor.

Aslında Kongreden referandum çıksaydı Yeltsin kendi ipini çekebilirdi.

Bunun farkında olan Amerika ve 7 büyükler, Yeltsin'i desteklerseniz Rusya'ya büyük ekonomik yardımlarda bulunuruz dercesine kesenin ağzını açıyor. Çünkü Boris Yeltsin iktidarda kalırsa işleri daha da batıracak, Rusya tamamen Amerika'ya bağımlı hale gelecek.

Rusya'nın dış ekonomik yardımlara ihtiyacı yok. Rusya'da halkı ekonomik refaha taşıyacak olan gerekli bütün kaynaklar mevcuttur. Helvayı yapacak usta bir ahçı gerek. O da ne yazık ki yok. Sistemi yeni bir yapıya taşıyacak, çalıştıracak usta bir el lazım.

Ee, zaman değişti artık. Rusya'da eskiden komünizm diktatörlüğü altında ezilen halk sorunlardan biraz olsun uzaklaşmak için kendini votkaya vururdu. Şimdi sıra politikacılarda. Üstelik hala votka alabilecek paraları var.

Ne Yeltsin'in, ne Sam Amcanın getireceği herhangi bir çözüm yok. Yıkılan sistemi düze çıkaracak işbilir, cesaretli liderlere ihtiyaç vardır.

NABER ŞEVARDNADZE!

Sohumi'de işgal nasıl gidiyor? Galiba pa-buç pahalı çıktı. Hani o fiyakalı demeçler...

"Ayrılıkçı, eşkiya" diye tanımladığın Abhaz halkı ne çabuk "kardeş halk" oluverdi.

Sohumi'yi Rus savaş uçakları mı bombalıyor!? Yok yahu!

Yoksa Gürcistan'ın kullandığı silahlar uzaydan mı geldi...

Savaşın adil olmamasından sızlanacak son kişi Şevardnadze.

Çünkü Gürcü birlikleri uluslararası savaş ilkelere uyarak girmede. Etnik temizlik planlarıyla girdi. Ağzı salyalı Gürcü komutanlar "100 bin Abhaz'ın kökünü kazıyacağız." nara-larıyla girdi. Abhaz yurdunun tarihi izlerini silmek için müzeleri, kütüphaneleri yıkarak Gürcüleştirme eylemine girişti.

Vatandaşların bir lokma ekmeğe muhtaçken işgal neyine. Taşıma suyla değirmen çalışır mı! Daha ne kadar sürdüreceksiniz bu politikaları.

ÇİFTE VATANDAŞLIK UMUDU BAŞLAMADAN BİTTİ

Çifte vatandaşlık konusunda Marje'nin Şubat '93 sayısındaki yazıyı okumuşsunuzdur. Bu konuyu daha önceki bir yazımda da ele almıştım. Tekrar üzerinde durulması gerektiği inancındayım.

Nedeni, konunun bizim açımızdan önemi, bir diğeri de devletlerarası resmi görüşme niteliği taşıyan girişimin olumlu sonuçlar verebilecekken kaçırılan fırsat...

Mikitayev Abdullah'ın eksikliği Türkiye'de yaşayan Çerkesler adına çok önemli bir fırsatı, hazırlıksızlığı yüzünden kaçırmıştır.

R.F. Vatandaşlık İşleri Komisyonu Başkanı resmi sıfatı ve Dünya Çerkes Birliği Başkan Yardımcısı sıfatıyla T.C. resmi makamlarıyla "Çifte Vatandaşlık" konusunda görüşme imkanı yakalayacaksınız ama elinizde bir dosya olmayacak. Ve dosyada gerekli bilgiler olmadığı gibi, net bir öneride de bulunmayacaksınız. Üstelik T.C. yetkililerini şaşırtacak düzeyde tutarsız bir şekilde konuyu görüşeceksiniz. Mikitayev Abdullah Marje'ye yaptığı açıklamada görüşmelerin yararlı geçtiğini, ileriki bir tarihte Boris Yeltsin'in bir heyetle gelerek "Çifte Vatandaşlık" protokolünü imzalayacağını söylüyor.

Hangi protokolü ?

Hiçbir verisi olmayan, ayakları havada, net olarak ne istendiği belli olmayan bir görüşmenin sonucunda Yeltsin neyi imzalamaya gelecek.

Peki bizim cephede durum nedir, bir bakalım.

Mikitayev'in Türkiye'yi ziyareti sırasında Rusya Konsolosluğu'na 20 kadar matbu dilekçe ulaşıyor çifte vatandaşlık talebinde bulunan. Bu organizasyonda hazırlıksız yakalandık. Üstelik yanlış adrese başvuru yapıldı bence. Rusya Federasyonu Türkiye'de yaşayan Çerkesleri "vatandaşlığına" kabul etmek amacıyla resmi heyet gönderiyor. Yani vatandaşlığımızı kabul ediyor. Dilekçe T.C. İçişleri Bakanlığı'na gönderilmeliydi öncelikle. Çünkü gündeminde "Çifte Vatandaşlık" olmayan taraf T.C. Devletidir. Bu başvuru dilekçeleri T.C. yetkililerine yapılsaydı, ilgili makamlar konuyu öğrenecek, görüşmelere bu çerçevede katılacaktı.

Nereden bakarsak bakalım her açıdan skandallarla dolu, ciddiyetsiz bir görüşme olmuştur. Bunu derken günah keçisi aramıyoruz elbet. Ama halkı adına iş yapanlar ve yapma iddiasında olanlar bundan sonra daha dikkatli olsunlar. Yapamayacakları işlere soyunup halkının geleceğiyle oynamasalar daha iyi ederler.

Konuyu Türkiye açısından ele alalım. Türkiye, Çerkes vatandaşlarını Rusya ile paylaşmaya yanaşmak istemeyecektir. Bu konu anayasada bir düzenleme gerektirecek kadar derindir. Tabiri caiz ise besleyip büyüttüğü vatandaşlarını Rusya ile paylaşmak -hangi açıdan olursa olsun- işine gelmeyecektir.

Almanya'da 3 milyona yakın Türkiye vatandaşı yaşamaktadır. Türkiye şimdiye kadar Almanya ile "Çifte Vatandaşlık" anlaşması imzalamaktan ısrarla kaçınmıştır. Çünkü böyle bir anlaşmayı imzalar ise altın yumurtlayan tavuğu kesmiş kadar ekonomik yönden zarara uğrayacaktır. Türkiye sadece askerlik görevi nedeniyle Almanya'da yaşayan vatandaşlarından trilyonlar kazanmaktadır. Bu bakımdan Türkiye, Çerkeslerin Rusya ile çifte vatandaşlığını "kötünün iyisi" seçeneğine zorlandığı takdirde imzalayabilir.

O da nedir... T.C. vatandaşı Çerkesler çeşitli yollarla yoğun olarak Kafkasya'ya dönüş yapmaya başlarsa, Türkiye bunlardan maksimum menfaati sağlamak adına anlaşma yapmak zorunda kalabilir.

Ancak çok açık bir gerçek var ki o da, 20 kadar matbu dilekçeyi hiç bir tarafın dikkate almayacağıdır. Böyle bir anlaşma imzalanabilmesi için Türkiye Vatandaşı Çerkeslerin binlerce sayıda Türkiye ve Rusya makamlarına başvuru yapması gerekir.

Diğer çok önemli bir husus ise Türkiye'de yaşayan Çerkesleri temsil eden bir heyetin taraf olarak görüşmelere katılmasıdır. Çünkü bu konu direkt bizi ilgilendirmektedir. Bunu zorlamalı hatta dayatmalıyız diye düşünüyorum.

"Örgütlü değiliz ki bu kadar önemli işler başaralım" bahanelerini duyar gibi oluyorum. O halde bu türdeki boyumuzu aşan ciddi işlere şimdilik kalkışmayalım.

Çünkü "Çifte Vatandaşlık" gibi Devletlerarası siyasi görüşmeler bir kez tıkanıp bir daha masaya oturabilmek için onlarca yıl beklemek zorunda kalırız.

İçten bir mektup. Bizimle paylaşıldı. Biz de okuyucuyla paylaşmak istedik...

Sürgünde 3. Ay
7 Mart 1993
Gece 03.27

AKANDA' MA!

Canım, içimden geldi, sana birşeyler karalayıp sıkıntımı hafifletmek istedim. Yıllar öncesini hatırladım bugün. Birlikte and içtiğimiz günleri.

Evet 6 ay ve 20 gün. Bütün bu günler boyunca acı, gözyaşı ve çaresizlik. Yıllarca merak edip, gitmeye and içtiğimiz ülkemiz işgal altında bunca zamandır. Aylardır uyuyamamaktan, ağlamaktan, insanları daha duyarlı hale getirmeye uğraşmaktan başka ne yaptık diyorum kendime.

Geriye dönüyorum, yıllar öncesinin Beykoz'una gülümsüyorum, içim buruk. Ben daha ilkokula giderken başladım ağlamaya. Belki bilmediğim yarınlar içindi gözyaşlarım. Her cuma günü ağladım. Okulun bahçesine toplanıp "Bayrağı" göndere çektiğimiz her cuma günü! Yalvarırdım "Biliyorum benim de bir bayrağım var. Belki rengini, şeklini bilmiyorum ama var. Belki sınırlarını bilmiyorum ama benim de gerçek bir ülkem var. Ne olur ne olur bana kendi bayrağımı asacağım, kendi toprağıma ayak basıp, havasını bütün gücümle içime çekeceğim günü göster Allahım. Lütfen." Hatırladın mı bunları konuşur ağlar-

dık. And içerdik, bir gün ne pahasına olursa olsun Oraya gitmek için. Yıllar geçti üstünden, sen gidip geldin. Ve şimdi ben rengini de, şeklini de biliyorum bayrağımın. Onu ilk elime aldığımda, ilk gördüğümde neler hissettiğimi sorma. Bunu anlatacak güçte kelime yok!.. Ve O'nu öyle bir günde astım ki yukarılara, belki ölmek daha az acı verirdi. Efkan'ı sonsuzluğa uğurladık. O ilk şehidimiz oldu. İlk yüz akımız. Ve belki bizler birkaç insanı daha uyandırabiliriz, harekete geçiririz düşüncesiyle O geceyi hazırladık. Ne çok uğraştık, aslında bizden olan insanları o derin umarsızlık uykusundan uyandırabilmek için, değil mi? İşte ilk kez 7 Kasım'da Efkan'ın resminin yanına "Yıllar sonra bayrağımı yukarılara astım". Artık sınırlarımı da biliyorum ve artık oraya nasıl gidileceğini, ne yamam gerektiğini de. Belki senden sonra, ama sen yüreğimde olarak. Sen şanslısın, bütün güzelliği ile gördün orayı, yıkılıp yakılmadan. Ama ben de şanslıyım. 130 yıl sonra bile olsa uğruna savaşacağım bir ülkem var artık.

Tuhaf değil mi Akanda, bizleri bugüne kadar birer Çerkes, birer Abhaz olarak yetiştiren ve bizlerden her yerde ve her zaman soyumuza uygun davranışlar bekleyen büyüklerimiz, bugün

bizleri bir Kafkasyalı gibi davranmadığımız için yadırgıyor, dışlıyor ve pek çok kırıncı söze maruz bırakıyorlar, savaşmak istediğimiz için. Abhazya'ya gitmememiz için sürülenlerimiz bile var.

Harçlıkları kesilen, arkadaşları ile görüşmeleri engellenen, eve kapatılan bizler. Sen şanslı çıktın. Ankara'da bu işe gönül verenlerle birliktesin. İçimden haykırmak geliyor: "Neredesiniz, bizi birer KAFKASYALI gibi yetiştiren büyüklerimiz? Duygularımız, onurlu dağlı yüreğiniz, övgüyle anlattığınız savaşçılığınız, cesaretiniz nerede? Siz neredesiniz?" Başınızı kumdan çıkarın, gerçeği görün artık. "ORADAKİLER MÜSLÜMAN DEĞİL " saplantısından kurtulun. Oradakiler de bizler gibi Abhaz. Onlar bizim, bizde onlar. Yalvarırım gören gözlerle bakın artık. Ne olur...Ne olur..Ne olur...

Efkanlar, Vedatlar boşuna mı can verdi? Boşuna mı bütün herşey? Bayrağımız için ağladığımız, gitmeye and içtiğimiz günler boşuna mı? Yüreklereki acı, gözyaşları boşuna mı? Yalvarırım bizi uğruna ölünecek tek şeyden, bayrağımızdan ve toprağımızdan ayırmayın. Bırakın yüreklerimiz özgür kalsın. Bu gözyaşı dinsin artık. Beni sürdüler. Çalışıp kendimi daha iyi hissedebileceğim bu yerden uzaklaştırdılar. Arkadaşlarımdan kopardılar. Bu lanet olasıca yerde yapayalnız bıraktılar Akanda'm. Ama bilmezler ki yüreğimdeki vatan öze-

mini! Bu büyük volkanı Çarlığın 130 yıllık sürgünü bile dindiremedi. Ve hiçbir sürgün dindiremeyecek. Hele sizin sürgününüz hiç dindiremez hiç.

Az kaldı Akanda az. Kardeşim orada aylardır savaşıyor. Kuzenim orada. Onları özlüyorum ve çok seviyorum. Ve yıllarca aynı ekipte ter döktüğüm can dostlarım. Hepsi kardeşim onların. Onlar 130 yıldır görmedikleri vatanları için canlarını hiçe saydılar. Ya biz ne yaptık Akanda,biz ne yaptık ?

Zaman tükeniyor. Yıllar önce seninle and içtiğimiz gibi Akanda, ben umarsızlığı, duygusuzluğu, anlayışsız kötü yürekleri geride bırakıp huzura kavuşacağım ve aylardır olmam gereken yerde olabileceğim. "Vatanımda".. Keşke sen de gelebilsen keşke.

Kardeşim orada savaşırken burada nasıl oturabilirmi ki! Eğer ben bir şehit kardeşi olacaksam; eğer kardeşim bir gün 130 yıldır görmediği ülkesinde çarpışırken can verecekse; yanında olacağım ve O'nun o güzel yüzüne doya doya bakıp, çenesini ben bağlayacağım gururla. Kanını, alnımdan savaş bitene kadar çıkarmamaya yemin ettiğim bayrağıma süreceğim, sonsuza dek saklamaya yemin ederek.

Benim sonsuzum orada Akanda. Gerçek özgürlüğe öyle az kaldı ki. Yüreğim kıpır kıpır. Bir dahaki mektubum dilerim oradan olur.

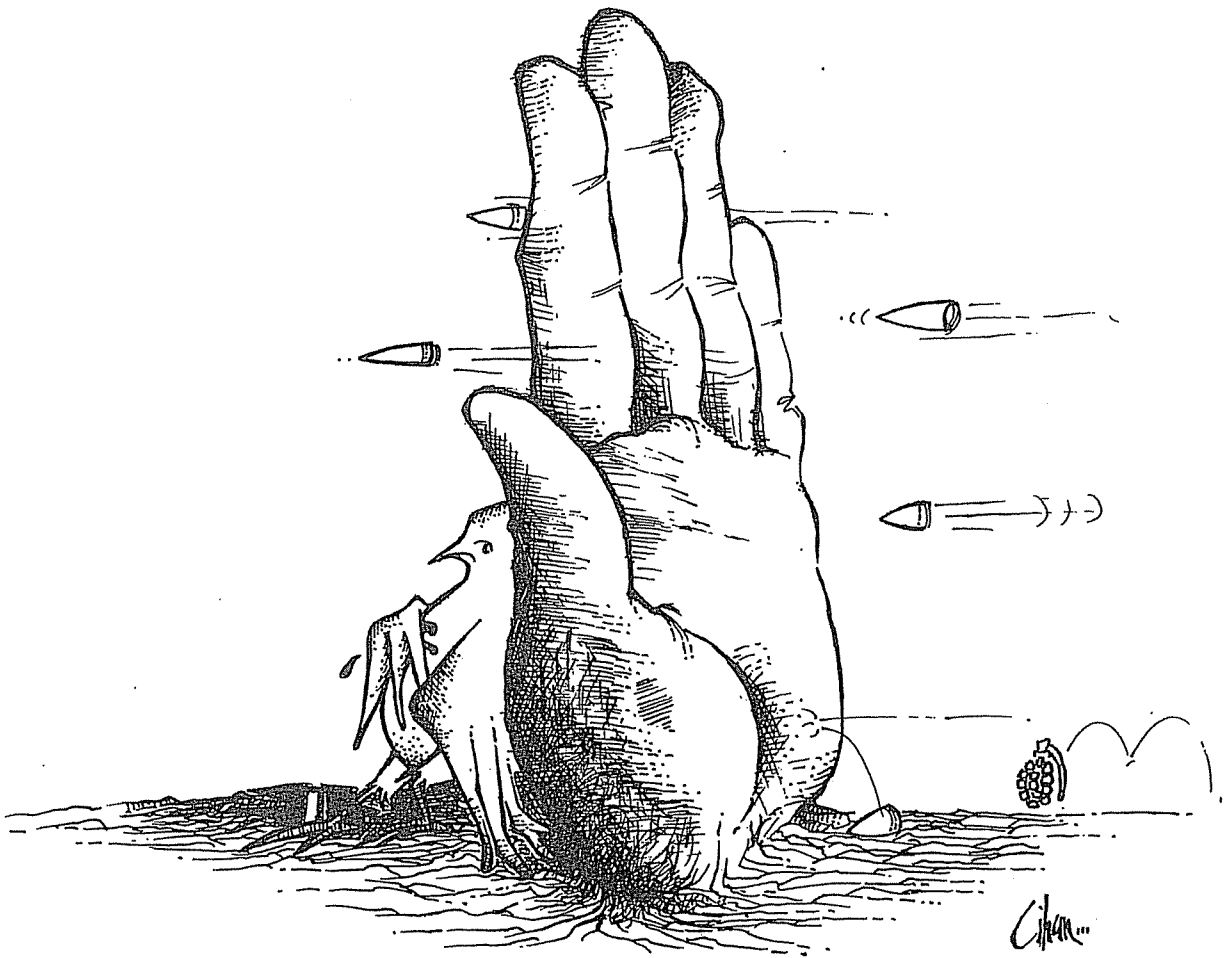
Güzelliklere...

M ı z a ğ o

K

ARİKATÜR

Cihan İŞBAŞI

ÇAĞRI

İstanbul'daki Kafkas Kültür Dernekleri Halk Dansları Topluluklarının ve üniversite gençliğinin bir çatı altında toplanmasıyla ve Abhazya'ya insani yardım amacıyla oluşturulan **"KUZEY KAFKASYA HALK DANSLARI TOPLULUĞU"** tüm derneklerimizden çağrı bekliyor.

İstanbul'da ve Adapazarı'nda yaptıkları gösterilerle büyük beğeni kazanan Ekip ve Müzik Grubu; gösteriler için hiçbir ücret talep etmemektedir. HAVVA KARADAŞ ve Müzik Grubu ile birlikte izleyenlere Çerkes müziğinden ve Halk Danslarından örnekler sunan Ekip, tüm geliri Abhazya'da özgürlük mücadelesi veren Abhaz Halkına bağışlıyor.

Gelin, Bu güzel uğraşa, bu özverili çalışmaya omuz verelim. Yapacağımız çok şey varken hala neden bekliyoruz? İzmir, Bursa, Düzce, Sivas, Kayseri ve diğer kentlerimiz, lütfen bu çağrıya kulak verin.

ÖZGÜRLÜK VE BAĞIMSIZLIK İÇİN ELELE!

Bilgi için: Jan Reklam, Fuat AYDEMİR TEL: 288 54 36 (İst.)

